Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2021 Terezie Illnerová

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav primární a preprimární edukace

Příprava na školu v předškolním vzdělávání očima rodičů a pedagogů

Diplomová práce

Autor: Terezie Illnerová

Studijní program: N0112A300001 Pedagogika předškolního věku se zaměřením na děti se speciálními vzdělávacími potřebami

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku se zaměřením na děti se speciálními vzdělávacími potřebami

Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová

Oponent:

Hradec Králové

2021

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor:	**Terezie Illnerová**
Studium:	P19P0676
Studijní program:	N0112A300001 Pedagogika předškolního věku se zaměřením na děti se speciálními potřebami
Studijní obor:	Pedagogika předškolního věku se zaměřením na děti se speciálními potřebami
Název diplomové práce:	**Příprava na školu v předškolním vzdělávání očima rodičů a pedagogů**
Název diplomové práce AJ:	School preparation in preschool education from the perspective of parents and teachers

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce je zmapování názorů pedagogů a očekávání rodičů v oblasti přípravy na školu v předškolním vzdělávání. V teoretické části jsou shrnuty aktuální poznatky o předškolním vzdělávání, související legislativě, školní připravenosti a zralosti. Dále se teoretická část práce zabývá programy organizovanými v mateřských školách, které jsou cílené jako příprava na školu. V empirické části jsou prostřednictvím dotazníkového šetření zpracovány a dále interpretovány názory pedagogů a očekávání rodičů na přípravu dětí na školu v předškolním vzdělávání.

ŠMELOVÁ, Eva. Didaktika předškolního vzdělávání

OTEVŘELOVÁ, Hana. Školní zralost a připravenost

KROPÁČKOVÁ, Jana. Budeme mít prvňáčka

Garantující pracoviště:	Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Oponent:	Ing. et Ing. Mgr. Marie Herynková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.11.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením PhDr. Yvety Pohnětalové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Děkuji PhDr. Yvetě Pohnětalové, Ph.D. za cenné a odborné rady při zpracování diplomové práce.

Anotace

ILLNEROVÁ, Terezie. *Příprava na školu v předškolním vzdělávání očima rodičů a pedagogů.* Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 107 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zaměřuje na zjišťování názorů rodičů a pedagogů v oblasti přípravy na školu v předškolním vzdělávání. Teoretická část vychází z pramenů odborné literatury či výzkumů a skládá se z aktuálních poznatků o předškolním vzdělávání, související školské legislativě, předškolním věku, školní zralosti a připravenosti. Dále také poskytuje informace o způsobech přípravy předškolního dítěte na školu, a to jak v prostředí mateřské školy, tak také v prostředí rodinném. Teoretická část je základem pro výzkumné šetření, jehož cílem je zjištění názorů pedagogů a očekávání rodičů na přípravu dětí na školu v předškolním vzdělávání.

Praktická část se věnuje výzkumnému šetření a jeho výsledkům. Výzkum byl realizován pomocí dotazníkové ankety, která byla poskytnuta rodičům i pedagogům. Výsledky výzkumného šetření pak byly dále vyhodnoceny a interpretovány.

Klíčová slova:

školní zralost, školní připravenost, příprava na školu, dítě předškolního věku

Annotation

ILLNEROVÁ, Terezie. *School preparation in preschool education from the perspective of parents and teachers.* Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 107 pp. Diploma thesis.

The diploma thesis focuses on finding out the opinions of parents and teachers in the field of preparation for school in preschool education. The theoretical part is based on sources of literature or research and consists of current knowledge about preschool education, related school legislation, preschool age, school maturity and readiness. It also provides information on ways to prepare a preschool child for school, both in a kindergarten environment and in a family environment. The theoretical part is an important basis for research, which aims to find out the opinions of teachers and parents' expectations for preparing children for school in preschool education.

The practical part is devoted to research and its results. The research was carried out using a questionnaire survey, which was provided to parents and teachers. The results of the research were further evaluated and interpreted.

Key words:

school maturity, school readiness, school preparation, pre-school child

Obsah

1 Úvod ... 9
2 Předškolní vzdělávání ... 11
2.1 Povinné předškolní vzdělávání ... 13
2.2 Výchovně vzdělávací metody v předškolním vzdělávání ... 16
2.3 Naplňování potřeb dětí v prostředí mateřské školy ... 19
3 Dítě předškolního věku ... 22
3.1 Tělesný a motorický vývoj ... 22
3.2 Kognitivní vývoj ... 24
3.3 Řeč a předčtenářské dovednosti ... 26
3.4 Sociálně-emoční vývoj ... 27
4 Školní zralost a připravenost ... 29
4.1 Školní zralost ... 30
4.2 Školní připravenost ... 32
4.3 Diagnostika školní zralosti ... 34
4.4 Odklad školní docházky ... 36
5 Příprava na školu v mateřských školách ... 39
6 Příprava na školu z pohledu rodičů ... 41
7 Shrnutí ... 44
8 Výzkumné šetření ... 45
8.1 Cíl výzkumného šetření ... 45
9 Metodologie výzkumného šetření ... 46
9.1 Předvýzkum ... 46
9.2 Výzkumný soubor ... 46
9.3 Limity výzkumu ... 47
10 Analýza a interpretace dat ... 48
10.1 Výsledky výzkumného šetření z řad pedagogů ... 48
10.2 Výsledky výzkumného šetření z řad rodičovské veřejnosti ... 68
11 Shrnutí výsledků výzkumného šetření ... 88
12 Diskuse ... 92
13 Závěr ... 94
14 Literatura ... 95
15 Seznam příloh ... 100

1 Úvod

Diplomová práce je zaměřena na téma „Příprava na základní školu očima rodičů a pedagogů“. Metody příprav dětí na základní školu pomocí edukativně stimulačních programů, nebo pomocí různých činností, které rozvíjí jednotlivé oblasti školní připravenosti je potřeba zařadit do každodenní edukace dětí. Tím se může částečně zajistit jejich bezproblémový a plynulý přestup na vyšší úroveň školského vzdělávacího systému čili na základní školu.

Cílem práce je zjistit jakým způsobem pedagogové i rodiče vnímají přípravu dětí pro budoucí školní docházku. Zároveň se pomocí dotazníkového šetření zajímám o názor na povinné předškolní vzdělávání ve spojení s přípravou na školní docházku. Pro zdárný rozvoj dítěte je potřeba vědět jaké mají rodiče nároky na vzdělávání a jaké mají pedagogové možnosti.

Téma jsem zvolila z toho důvodu, abych zjistila názory rodičů i pedagogů v oblasti přípravy dětí na základní školu, kterému se systematicky věnují učitelky při předškolním vzdělávání dětí. Učitelé mateřských škol tak mohou pracovat na zlepšování schopností a dovedností, které jsou klíčové pro zdárný přestup dětí a nekomplikovanou adaptaci na školní režim.

V teoretické části jsou shrnuty poznatky o předškolním vzdělávání a vývoji dítěte před nástupem do základní školy. Tedy vývoj dítěte kolem 5. až 6. roku věku. Dále je rozebíráno téma školní zralosti a připravenosti, které je jedním z velmi často probíraných témat z pohledu diagnostiky. Díky školní zralosti a připravenosti můžeme zjistit, zdali je dítě natolik zdatné a připravené na absolvování první třídy základního vzdělávání tak, že s ní nebude mít větší komplikace. Některé mateřské školy využívají edukačně stimulační skupiny, které jsou pro rozvoj dětí vzhledem ke školní připravenosti velmi vhodné.

Předškolní vzdělávání není zaměřeno jen na výkon a přípravu na školní docházku. Je potřebné si uvědomit, že mateřská škola také naplňuje individuální potřeby dětí v míře, kterou potřebují. Není to jen vzdělávací instituce, ale i prostor, který doplňuje rodinnou výchovu. V mateřské škole by se dítě mělo individuálně rozvíjet, cítit se bezpečně v jeho prostorách. Prostředí by pro ně mělo být vstřícné. Důležitým úkolem je i zajišťování dostatku podnětů pro aktivní učení a rozvoj osobnosti dítěte. Vzdělání má být koncipováno tak, aby vycházelo z individuálních potřeb dítěte a aby se mu poskytovala podpora v takové míře, jakou dítě vyžaduje. Ačkoli patří mateřská škola na první pilíř vzdělávací soustavy, je důležité nezapomínat, že v mateřské škole se děti nejen vzdělávají, ale hlavně formují základní aspekty své osobnosti.

2 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je pro dítě prvním krokem v procesu vzdělávání, které pokládá klíčové kompetence pro vzdělávání další. Díky zákonu č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále Školský zákon) se předškolní vzdělávání legitimně zařazuje do systému vzdělávání, které je organizováno a řízeno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT). Předškolní vzdělávání je ve Školském zákoně podrobněji popsáno v §33 - §35. *„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů“* (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, §33). Předškolní vzdělávání je zajišťováno mateřskými školami, které jsou buď státní, či soukromé a je organizováno pro děti od 2 do 6 let. Pro děti mladší 3 let není právně ustanoveno přijetí do mateřské školy. Avšak pro děti, které dovršily pěti let do začátku školního roku je předškolní vzdělávání povinné. K předškolnímu vzdělávání může být přijato i dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. O jeho přijetí rozhoduje ředitel mateřské školy. Školský zákon dále vymezuje způsoby plnění předškolního vzdělávání, ale také podmínky, za kterých může ředitel mateřské školy rozhodnout o ukončení vzdělávání dítěte (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, §34).

Ve Školském zákoně §4 jsou obecně popsány Rámcové vzdělávací programy pro všechny stupně vzdělávání. Pro předškolní vzdělávání je vydán Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV). Podle RVP PV (2018) se cíle předškolního vzdělávání rozdělují na čtyři kategorie, které jsou vzájemně těsně provázané (ukázka obr. 1):

- *„rámcové cíle – vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání,*
- *klíčové kompetence – představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání,*
- *dílčí cíle – vyjadřují konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti,*
- *dílčí výstupy – dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají“* (MŠMT, 2018, s. 9).

Obrázek 1 Systém vzdělávacích cílů

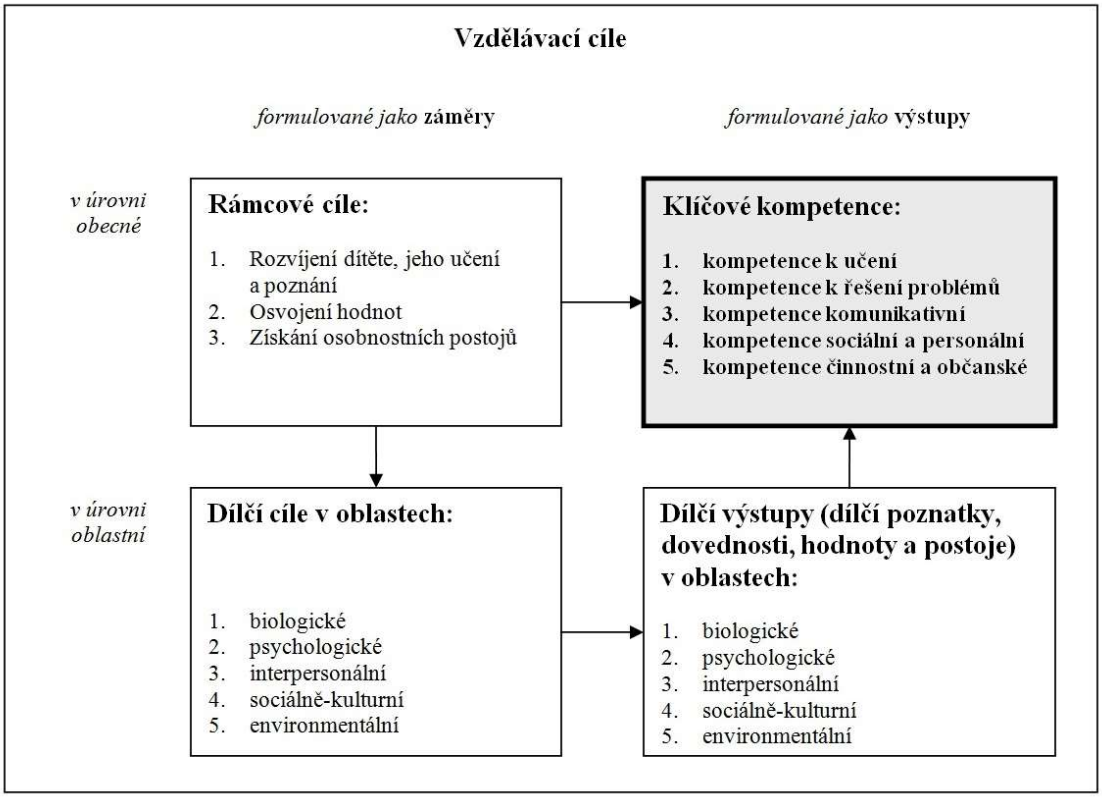

Zdroj: MŠMT, 2018

Podle RVP PV (2018) je předškolní výchova uspořádána tak, aby doplňovala výchovu v rodinném prostředí. Dítěti zajišťuje dostatek podnětů a vstřícné prostředí, které ho vede k aktivnímu učení a rozvíjení osobnosti. Vzdělávání vychází z individuálních potřeb daného dítěte, je mu poskytnuta pomoc v míře, kterou potřebuje a která mu vyhovuje. Proto je potřeba, aby vzdělávací působení učitele bylo opřeno o pedagogickou diagnostiku. Díky pedagogické diagnostice je možné zajistit, aby aktivity probíhaly v souladu s potřebami dítěte a aby bylo správně stimulováno a motivováno. Dítě se tak pomocí vzdělávacích aktivit rozvíjí v základních oblastech jako jsou: motorická oblast, poznávací oblast apod. *„Úkolem předškolního vzdělávání je rozvíjet osobnostní předpoklady dítěte, podporovat jeho tělesný a psychický rozvoj, vytvářet základy k dalšímu poznávání a učení“* (Pilařová, Šimek, 2012, s. 7).

K předškolnímu vzdělávání nepochybně patří osobnostně orientovaný model, který však nebyl v mateřských školách využíván od pradávna. Model vznikl roku 1993 a za jeho vznikem stála doc. PhDr. Eva Opravilová. CSc. Osobnostně orientovaný model je: *„charakterizovaný humanistickým pojetím dítěte a dětství, otevřeným vztahem k rodině a k počátečnímu vzdělávání, principem alternativnosti a individualizace a důrazem na situační učení, rozvoj komunikace, na samostatnost dítěte a jeho tvořivou aktivitu“* (Bečvářová, 2010, s. 10). Rozvíjí citové, sociální a volní vazby, čímž zjišťuje pocit bezpečí, které je pro dítě důležité. Celkově přeměňuje vztah učitele k dítěti. Dříve používaný autoritářský přístup s direktivním vedením je tak nahrazen partnerským vztahem učitele a dítěte. Dítě má dostatek prostoru pro vlastí vyjádření, spolurozhodování, stává se rovnocenným partnerem, který je motivován (Kolláriková, Pupala, 2001).

2.1 Povinné předškolní vzdělávání

Novela Školského zákona a vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, přinesla do předškolního vzdělávání několik změn. Od školního roku 2017/2018 bylo zavedeno povinné předškolní vzdělávání dětí, které v tomto roce dovršily věku pěti let. Proč ale bylo předškolní vzdělávání zavedeno? Podle Důvodové zprávy k novele školského zákona (MŠMT, 2015) nemá velká skupina dětí potřebné předpoklady k zahájení školní docházky. Většina těchto dětí se neúčastnila vzdělávání v mateřské škole či v přípravné třídě (ukázka graf 1). Vizí povinného předškolního vzdělávání je, aby se dětem ve věku pěti let dostalo vhodné přípravy na školní docházku. Díky tomu by pak byly lépe připravené na vstup do základní školy a zahájení školní docházky by pro ně bylo snazší. Není zde prokazováno, že před zavedením povinného předškolního vzdělávání by děti, které nenavštěvovaly školu měly horší vědomosti. Spíše nebylo možné si předem nijak ověřit, zda děti dostatečné vědomosti opravdu měly, či zda neměly speciální vzdělávací potřeby, jelikož se neúčastnily jakéhosi „přezkušování“ či spíše ověřování vědomostí, které by organizovala mateřská škola. A právě zavedením povinného předškolního vzdělávání je pro rodiče možné dítě buď zapsat do mateřské školy, kde bude institucionálně vzděláváno a mimo jiné i připravováno na přestup na základní školu, nebo bude dítě individuálně vzdělávat doma. Ale tam je poté potřeba docházet na ověřování dovedností, kde se zjistí, zda je dítě dostatečně připravováno, či ne. Tak či onak, dítě bude

pod supervizí mateřské školy a bude tak zajištěna určitá úroveň vědomostí a dovedností, která je potřeba pro úspěšný start na základní škole.

Graf 1 Podíly dětí navštěvujících MŠ z dané věkové skupiny (2004/5-2014/15)

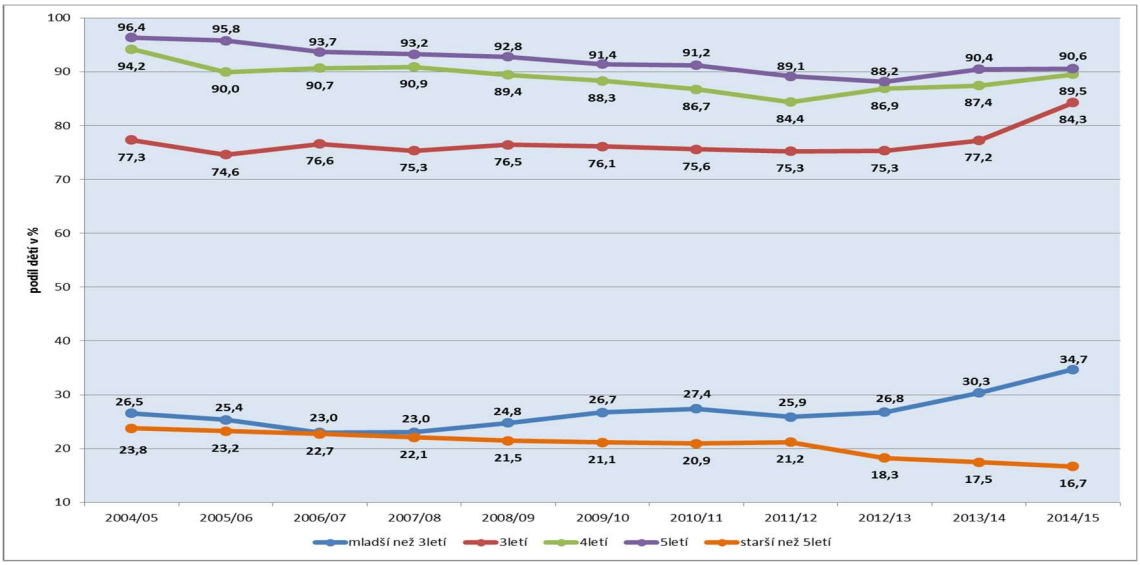

Zdroj: MŠMT, 2014

Pětileté děti mají pak nárok na přednostní přijetí ve své spádové mateřské škole. Rodič zjistí spádovou mateřkou školu díky vyhlášce obce, ve které jsou vymezeny školské obvody. Povinné předškolní vzdělávání není však povinné pro děti s hlubokým mentálním postižením. Mezi spádové mateřské školy se neřadí lesní mateřské školy. Z pohledu mateřské školy získá mateřská škola seznam spádových dětí s dostatečným předstihem od obce, pod kterou mateřská škola patří. Díky tomuto seznamu může ředitel zjistit, zdali rodiče splnili povinnost a přihlásili dítě k povinnému předškolnímu vzdělávání.

Vzhledem k tomu, že bylo zavedeno povinné předškolní vzdělávání je potřeba se zabývat i problémy, které jsou s tímto spojeny. Například to, že rodič nezapíše dítě do mateřské školy. Do této doby tento problém mateřské školy nemusely řešit. Proto MŠMT (2020) doporučuje nejdříve kontaktovat rodiče a pokusit se zjistit důvody, které k tomu vedly. Pokud rodič nespolupracuje a nepodá řediteli informace o tom, zdali dítě bude vzděláváno v jiné mateřské škole či bude vzděláváno jiným způsobem, je potřeba upozornit orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Podle §35 Školského zákona může ředitel mateřské školy rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání. Před ukončením musí ředitel písemně upozornit zákonné zástupce. Ukončení může být z důvodu neúčasti dítěte na předškolním vzdělávání po dobu delší jak čtrnáct dní, bez omluvy dítěte. Nebo pokud zákonný zástupce opakovaně narušuje provoz mateřské školy, či zákonný zástupce neuhradí úplatu za vzdělávání v mateřské škole nebo neuhradí úplatu za stravování. Toto ukončení však není možné pro dítě, které plní povinné předškolní vzdělávání. Povinné předškolní vzdělávání je ve formě pravidelné docházky, kdy dítě musí být v mateřské školy čtyři hodiny denně jinak řečeno dvacet hodin týdně. Avšak rodič může zažádat i o výjimku, kdy se dítě bude vzdělávat jinak než docházkou do spádové či nespádové mateřské školy. Existují tři způsoby: individuální vzdělávání, vzdělávání v přípravné třídě, vzdělávání v zahraniční škole (ministerstvo musí povolit plnění povinné docházky v této škole).

Individuální vzdělávání

Splavcová (2018) popisuje náležitosti, které musí být splněny v případě využití individuálního vzdělávání. Zákonný zástupce je povinen písemně oznámit mateřské škole, že chce dítě vzdělávat individuálně. Pokud se má dítě vzdělávat po většinu školního roku, je povinen nahlásit toto rozhodnutí nejpozději tři měsíce před zahájením školního roku. Pro individuální vzdělávání, které bude realizováno na období kratší, neexistuje žádná lhůta k oznámení. Toto vzdělávání bude začínat následující den po doručení oznámení.

Povinnosti mateřské školy jsou podle MŠMT (2020) následující. Škola ověří úroveň očekávaných výstupů v jednotlivých oblastech. Je také možné zákonnému zástupci doporučit postup při vzdělávání. Stanoví způsoby a termíny ověřování očekávaných výstupů. Zákonný zástupce musí být seznámen s oblastmi, ve kterých se má dítě vzdělávat. Mohou vycházet z Rámcového vzdělávacího programu nebo školního vzdělávacího programu. Splavcová (2018) ještě doplňuje další materiály: konkretizované očekávané výstupy, desatero pro rodiče dětí předškolního věku a informační materiály MŠMT. Všechny materiály jsou dostupné online na stránkách MŠMT. Pro snadnější rozhovor u ověřování je dobré doporučit rodičům vytváření portfolia. Je to však pouze dobrovolné a mateřská škole ho nemůže vyžadovat. Splavcová (2018) také doporučuje vyhotovit záznam s podpisem, který potvrzuje předání informací zákonnému zástupci.

Vzdělávání v přípravné třídě

Podle §7 vyhlášky č. 48/2005 Sb. se obsah vzdělávání řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Avšak časový rozsah je určen Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělání pro první ročník. Zařazení dítěte do přípravné třídy je podmíněno doporučením školského poradenského zařízení a žádosti zákonného zástupce. Přípravné třídy se zřizují pro děti, u kterých se předpokládá, že zařazením do přípravné třídy se vyrovná jejich vývoj. Přednostně se do nich přijímají děti, které mají odklad školní docházky. Pro zřízení přípravné třídy je zapotřebí nejméně deseti dětí, které nastoupí.

Vzdělávání v zahraniční škole

Zákonný zástupce, jehož dítě je zapsáno k předškolnímu vzdělávání v zahraniční mateřské škole, je povinen tuto skutečnost oznámit spádové mateřské škole. Stejně jako u individuálního vzdělávání je termín stanoven do prvního června čili tři měsíce před začátkem školního roku. Podle MŠMT (2019) zákon žádné další povinnosti zákonným zástupcům neudává.

2.2 Výchovně vzdělávací metody v předškolním vzdělávání

Pro vzdělávání dětí je potřeba uplatňovat odpovídající metody a formy práce. Podle Jarošové (2012) mezi vhodné metody předškolního vzdělávání patří prožitkové učení, kooperativní učení hrou a činnosti dětí, díky kterým děti získávají zážitky a podporují tak dětskou zvídavost. *„Ve vzdělávání je třeba využívat přirozeného toku dětských myšlenek a spontánních nápadů a poskytovat dítěti dostatek prostoru pro spontánní aktivity a jeho vlastní plány. Učební aktivity by proto měly probíhat především formou nezávazné dětské hry, kterou se dítě zabývá na základě svého zájmu a vlastní volby“* (Jarošová, 2012, s.2). Zároveň by pedagog měl využívat i situačního učení, které dětem předkládá reálné příklady životních situací a dítě se tak učí dovednostem, které pak může využít v budoucím životě. Velkou roli hraje také spontánní sociální učení dětí, které je založeno na principu přirozené nápodoby. I hra a tvořivá dramatika jsou důležitými metodami, které se v předškolním vzdělávání vyskytují a jsou založeny především na prožitku dítěte a principu učení hrou.

Prožitkové učení je učení, ve kterém je dítě motivováno vnitřně a celý proces citově prožívá. Toto učení je pro děti velmi efektivní a má trvalý účinek. V prožitkovém učení má iniciativu dítě, které se pomocí herních prvků a tvořivosti dostává k jádru problému a nalézá řešení. Prožitkové učení využívá prvků spontánního učení dítěte. *„Obecně je prožitkové učení učením vycházejícím z činností a situací navozujících prožitky člověka. Ty pak stimulují cítění a poznávání v souladu s uspokojováním potřeb člověka a promítají se do jeho chování a jednání coby dítěte. V souvislosti s předškolním dítětem je potřeba zdůraznit, že žádná činnost, kterou dítě provádí, se neobejde bez prožitku“* (Svobodová, 2010, s. 109). Aby bylo možné v Mateřské škole mluvit o prožitkovém učení, je potřeba aby připravované činnosti měly tyto znaky:

- Spontánnost – možnost výběru činností;
- Objevnost – činnost nabízena jako problém, který děti řeší;
- Komunikativnost – činnost, která vyžaduje spolupráci;
- Aktivita a tvořivost – neposkytují se hotové informace, prostředí je bohaté na materiály a pomůcky;
- Konkrétnost – činnost, při které děti něco vytváří, zkoumají atd.;
- Celostnost – zapojení všech smyslů, čímž se rozvíjí osobnost dítěte (Krejčová, 2015).

Kooperativním učením není myšlena práce dětí ve skupinách, kdy každé dítě pracuje na vlastním úkolu. Kasíková (2010) je toho názoru, že kooperace v úkolové situaci je založena na spolupráci. Dosažení výsledků jedince je podpořeno činností skupiny a celá skupina má pak užitek z činnosti jednotlivce. Mezi základní pojmy kooperativního učení patří: sdílení, spolupráce, podpora. Stejně jako prožitkové učení má i kooperativní učení své znaky:

- Pozitivní vzájemná závislost – děti vnímají, že k dosažení výsledku je potřebná spolupráce ve skupině;
- Interakce tváří v tvář – ve skupině komunikují všechny děti, důležité je odhadnout velikost skupin;
- Osobní odpovědnost všech dětí ve skupině – děti společně pracují na co nejlepším výsledku;
- Formování a využití interpersonálních a skupinových dovedností – děti se domlouvají, komunikují spolu, řeší problémy a vzájemně se respektují;

- Reflexe skupinové činnosti – zpětná vazba členů skupiny o průběhu činnosti, spolupráci apod.

Situační učení nevyužívá pouze připravené situace, ale také situace vzniklé neplánovaně, například dětské konflikty. Takovou situaci je možno využít ve prospěch dětí, ale je potřeba, aby pedagog zareagoval okamžitě a vhodným způsobem.

Dramatická výchova je složená z prvků dramatu a divadla. Tento způsob je v předškolním vzdělávání podmíněn věkem, mírou zkušeností a sociálního vývoje. Ze začátku je dobré použít průpravná cvičení nebo motivované hry. Jsou to například pohybové říkanky, pantomima, pohybové vyjádření emocí. Je potřeba vytvořit vhodné prostředí, ve kterém se děti budou cítit bezpečně a kde vládne vzájemná důvěra a úcta. Podle Marušáka (2008) patří mezi klíčové pojmy dramatické výchovy hra v roli a fikce. Hra v roli má několik podob a určitá role se uplatňuje i například při hrách a cvičeních. Zde má pak role určitou motivační funkci, kdy dětem například řekneme: *Představte si, že jste teď motýl, který lítá všude po třídě. „Pro dramatickou výchovu je zásadní uplatnění rolové hry ve fiktivních situacích (nedramatických, ale zejména dramatických – obsahujících konflikt, problém), tedy využívání role, v níž hráč za postavu koná nebo jedná (tedy koná s jistým záměrem)“* (Marušák, 2010, s. 12).

Spontánní sociální učení je pro děti přirozená forma učení pomocí napodobování. Dítě napodobuje nejbližší jedince ze svého okolí, ale také postavy z filmů a pohádek. Proto je velmi důležité, aby učitelka a rodiče byli pro dítě vzorem sociálního učení. Dítě se snadno naučí komunikaci s ostatními, hygienické návyky nebo to, jak se v určitých situacích zachovat díky nápodobě od dospělých a vrstevníků.

„Od okamžiku, kdy byly zjištěny a popsány skutečné potřeby dítěte, se hlavní pozornost pedagogické teorie i praxe soustředila na hru. Někteří odborníci si hru vysvětlovali jako projev zvláštní vrozené síly nebo energie, kterou dítě potřebuje projevit a také vybít. Jiní ji považovali za užitečné cvičení, při kterém se dítě, podobně jako zvířecí mládě, učí to, co bude později v životě potřebovat. Objevil se i názor, že člověk jako jedinec ve hře opakuje vývoj celého druhu“ (Opravilová, 2016, s. 84). Hra tedy patří mezi přirozenou aktivitu dětí, díky které se učí přirozenou cestou a zážitkem. V předškolním vzdělávání

je brána jako smysluplná činnost, která má vedoucí postavení mezi činnostmi dítěte. Hra je podněcována vnitřními potřebami dítěte a působí na dítě v oblasti kognitivní a sociální. Dítě si hraje, protože chce něco zkoušet, zajímá ho to a až poté se naučí něco nového nebo získá zkušenosti. Prostorem pro volnou hru dáváme dětem možnost se celkově rozvíjet, proto je potřeba hru brát vážně. Spontánní činnost nemusí nutně znamenat, že se jedná o hru. Hra má své určité znaky, díky kterým můžeme činnost reflektovat a zjistit, zdali si dítě opravdu hraje. Znaky hry jsou: spontánnost, zaujetí, radost, tvořivost, fantazie, opakování, přijetí role. Spontánnost je možné zjistit z chování dítěte, které vychází z bezprostředního jednání či improvizace dítěte. Cíl činnosti si dítě stanovuje samo, určuje si záměry a dokáže vysvětlit motivační kontext. Zaujetí je typické tím, že je dítě hluboce soustředěné, nevnímá okolí, dokáže svou hru bránit a nesouhlasí s jejím přerušením. Radost je čitelná z výrazu tváře, může se usmívat nebo vyjadřovat radost gesty. Často je činnost provázena samomluvou. Pro hru je velmi typická tvořivost, která má různorodou povahu. Z okolního světa si upravuje a kombinuje prvky a vytváří si vlastní svět. Velmi důležitá je pro hru fantazie. *„Pomáhá dětem překlenout omezení jejich dětských možností, dovoluje zapojení a obohacení jejich představ a zkušeností, integruje jednotlivé poznatky, tvoří „mosty“ mezi jednotlivými, a ještě vágními poznatky“* (Koťátková, 2005, s. 19). Opakování je dominantní znak hry, protože dítě se ke hře, kterou si vyzkoušelo rádo vrací. Pohybové hry mohou připomínat motivačně založený trénink dovedností. Přijetí role znamená přelom ve hře dítěte. Prozkoumává jednání ostatních, základní prvky jejich života i povolání. Dítě si samo vybírá situace, které si upravuje. Zvolí si svoji roli a naplňuje ji podle toho, co dokázalo odpozorovat a ověřuje ji vzhledem k ostatním rolím (Koťátková, 2005).

2.3 Naplňování potřeb dětí v prostředí mateřské školy

Mimo vzdělávací činnost má mateřská škola další důležité úkoly, které musí plnit. Naplňování potřeb je jednou z důležitých částí výchovně vzdělávacího působení mateřské školy na dítě. Ale jaké jsou tyto potřeby a jak je možné definovat samotnou potřebu? Dle Velkého psychologického slovníku je potřeba vysvětlena takto: *„nutnost organismu něco získat nebo se něčeho zbavit; stav člověka, který znamená porušení vnitřní rovnováhy (homeostázy) či nedostatek ve vnějších vztazích osobnosti, …“* (Hartl, 2010, s. 433).

Jedním z autorů teorie potřeb je Abraham Maslow a jeho pětistupňová pyramida potřeb (ukázka obrázek 2). Podle jeho teorie naplňování potřeb je důležité nejdříve naplnit spodní patro, abychom mohli postoupit na patro další. Vzdělávací aktivity jsou umístěné až na vyšších příčkách pyramidy, a proto je důležité nejdříve naplnit základní potřeby, které dítě má. Jedině pokud bude dítě spokojené, může se plně věnovat vzdělávacím činnostem.

Obrázek 2 Maslowova pyramida potřeb

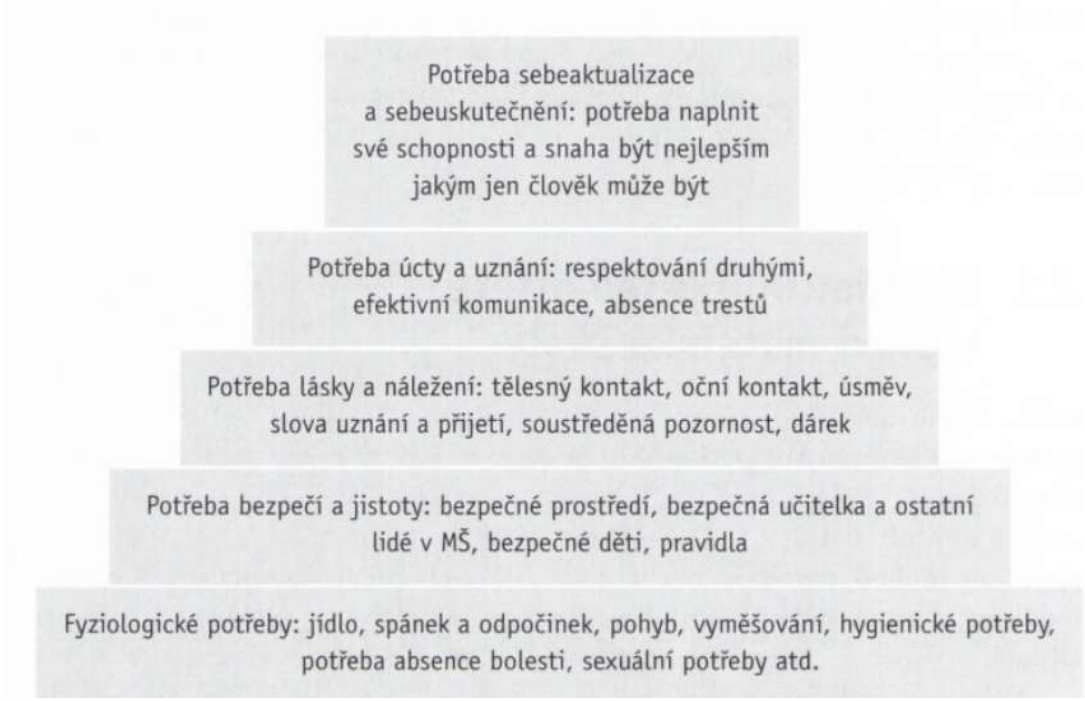

Zdroj: Svobodová, 2010

Potřebám se také věnovali psychologové Zdeněk Matějček a Josef Langmeier. Ti vytvořili vlastní model potřeb, který je zaměřen přímo na děti. Model je rozčleněn do pěti základních potřeb dítěte, jsou to:

1. Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti podnětů;
2. Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech;
3. Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů;
4. Potřeba identity, společenského uplatnění a společenské hodnoty;
5. Potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy (Opravilová, 2016).

Tyto potřeby nejdříve přirozeně naplňuje rodina. Ale vstupem do mateřské školy přebírá odpovědnost za uspokojování potřeb učitelka. Potřeby každého dítěte jsou si sice podobné, avšak způsob, jakým je uspokojit je rozdílný a to jak svým obsahem, kvalitou a rozsahem. Pokud potřeby nejsou přiměřeně naplněny, může se stát, že dítě bude nespokojené.

Podle Opravilové (2016) několik vědců vypracovalo Katalog sedmi základních potřeb.

1. Potřeba stálých laskavých vztahů – péče osob, které dítě uznává mu dodává pocit bezpečí.
2. Potřeba tělesného bezpečí, celistvosti, nedotknutelnosti a neporušenosti – správná výživa a zdravotní péče.
3. Potřeba respektu k individuálním zvláštnostem a způsobu získávání zkušeností – dítě je přijímáno se všemi svými zvláštnostmi.
4. Potřeba získávat věku přiměřené zkušenosti – v pravý čas získat správné podněty tak, aby se dítě plynule rozvíjelo.
5. Potřeba stanovených hranic a řádu – dítě potřebuje smysluplná pravidla.
6. Potřeba stálého a podporujícího okolí – dítě potřebuje stabilní sociální vazby.
7. Potřeba jisté budoucnosti vzhledem k sobě, ale i k širšímu okolí – podpořit individuální rozvoj dítěte.

3 Dítě předškolního věku

Abychom správně pochopili školní zralost a připravenost a zvláště abychom dokázali dítě správně diagnostikovat je důležité mít na paměti mimo jiné i vývoj dítěte. Protože právě v období mezi pátým až šestým rokem dítěte se v dítěti odehrává mnoho změn důležitých pro nástup na základní školu. Vágnerová (2012) chápe předškolní věk jako období, které trvá od 3 do 6 až 7 let. Dítě v průběhu předškolního období navštěvuje mateřskou školu. Konec předškolního období není určen věkem, ale spíše sociální rolí. A to rolí školáka v základní škole. Naopak Langmeier a Krejčíková (2006) chápou v širším slova smyslu předškolní věk jako období od narození až po vstup na základní školu. *„Takové široké pojetí má svůj praktický význam při plánování sociálních a výchovných opatření pro děti před jejich povinnou školní docházkou. Má však i svá úskalí. Svádí k tomu, aby se vývojové potřeby všech dětí v prvých šesti letech jejich života nepřípustně srovnávaly a aby se podstatné rozdíly, jaké pozorujeme mezi batolaty a dětmi mezi třetím a šestým rokem života, ignorovaly nebo alespoň redukovaly na rozdíly pouze kvantitativní“* (Langmeier, Krejčíková, 2006, s. 87). Sindelarová (2013) upozorňuje, že v našem životě se toho nenaučíme tolik jako právě od narození po nástup do školy. Toto prvotní učení, které mateřská škola podněcuje je základem pro všechny následující dovednosti, a proto je toto období velmi důležité. Na následujících řádcích je popis vývojových specifik, schopností i dovedností, které by mělo mít dítě pěti až šestileté/sedmileté (tedy před nástupem na základní školu), v oblastech, ve kterých očekáváme zralost a připravenost dítěte.

3.1 Tělesný a motorický vývoj

Tělesný a motorický vývoj je na první pohled u dítěte velmi znatelný. Málokdy si někdo nevšimne, že dítě za krátkou chvíli o něco povyrostlo, a že se o něco lépe pohybuje. Růst dítěte předškolního věku je plynulý a můžeme v něm spatřit určitou pravidelnost. Průměrně dítě vyroste o šest centimetrů ročně a přibere kolem dvou kilogramů (ukázka obrázek 3 a obrázek 4). Šestileté dítě tak dosáhne výšky zhruba 118 cm a váhy kolem 22 kg. Změny váhy a výšky by se měly brát spíše orientačně, avšak při velkých změnách je potřeba zpozornět a hledat příčiny. Rozdíl mezi chlapci a dívkami je nepatrný, běžně jsou chlapci o zhruba jeden centimetr vyšší než dívky. Vzhledem k výšce a váze dítěte se musíme také zamyslet nad tím, jaké jídlo a v jakém poměru dítě jídlo potřebuje.

„Především děti drobné a děti velmi štíhlé mají většinou menší spotřebu i potřebu potravy; musíme proto velmi pečlivě řídit její složení hlavně s ohledem na přítomnost bílkovin, železa a vitamínů, ale vyhnout se nucení do jídla, abychom nevypěstovali nechutenství! Na druhé straně u dětí baculatých s nadváhou dbáme na rozumné omezování kvanta potravy hlavně v těch složkách, které vedou k tloustnutí“ (Matějček, Pokorná, 1998, s.9).

Obrázek 3 Průměrná hmotnost chlapců a dívek od narození do 18 let

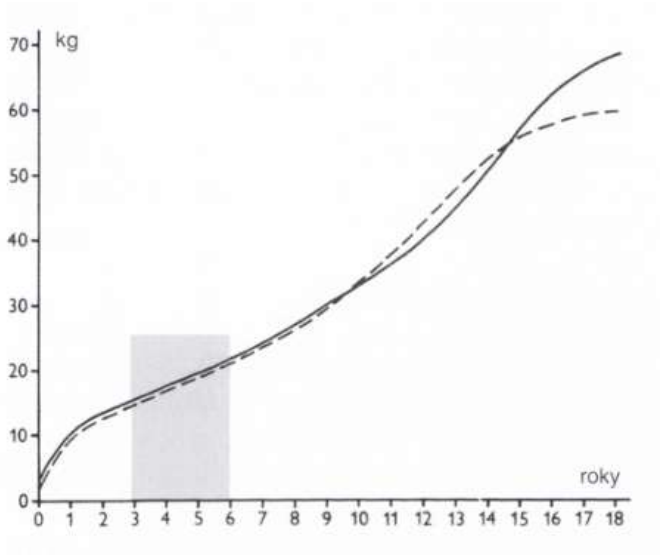

Zdroj: Machová, 2016

Obrázek 4 Průměrná výška chlapců a dívek od narození do 18 let

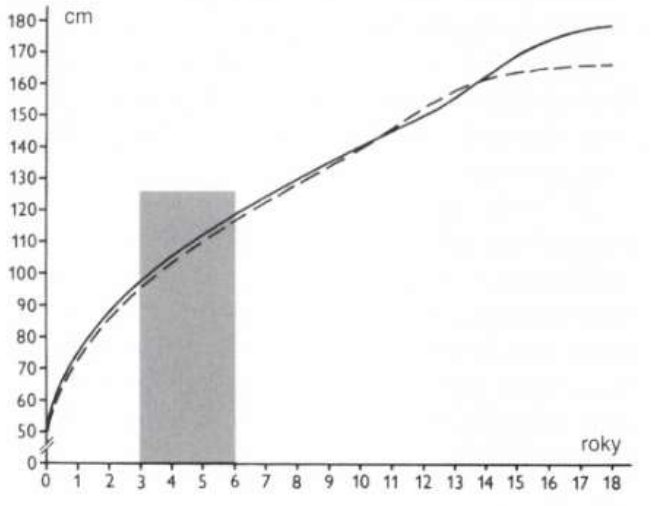

Zdroj: Machová, 2016

Kolem pátého až šestého roku probíhá první změna postavy, díky které se mění proporce celého těla. Na výšce se z větší části podílejí nohy, které se prodlužují oproti hlavě a trupu. Růst hlavy se celkově zpomaluje a na konci šestého roku tvoří už jen jednu šestinu z celkové výšky. Mimo jiné se taky ztenčuje vrstva tuku pod kůží. *„Prodloužením končetin, jejich větším podílem na tělesné výšce a ztenčením vrstvy podkožního tuku se v šesti letech dostává dítě z předchozího období první tělesné plnosti do období první vytáhlosti. Dítě je štíhlejší a vytáhlejší“* (Machová, 2016, s. 210).

V oblasti motoriky se dítě také velmi mění, což souvisí se zráním nervových drah v mozku. Hrubá motorika se významně zlepšuje, dítě dokáže skákat na jedné noze, udrží rovnováhu na levé či pravé noze, dokáže chytit a hodit míč a dokáže toho mnohem více. K pohybovým aktivitám je dítě vnitřně silně motivováno, má radost z fyzické aktivity. Pohyb pomáhá dítěti rozvíjet vnímání vlastního tělesného schématu, prostoru i pravolevé orientace. Vývoj hrubé motoriky je pak propojen s vývojem jemné motoriky, grafomotoriky nebo vizuomotoriky. Dítě dokáže hýbat s malými předměty, má správný úchop a bez problémů využívá příbor. Zralost jemné motoriky se nejvíce odráží v kresebném a grafickém projevu. Při vybarvování dítě nepřetahuje, dokáže překreslit/napodobit tvary, linie, a to díky vyspělé vizuomotorické koordinaci (Kropáčková, Syslová, Adamec, 2019).

3.2 Kognitivní vývoj

Kognitivní vývoj je pro dítě velmi důležitým procesem, díky kterému se dítě v mnoha oblastech zlepšuje. Co si ale představit pod pojmem kognitivní procesy? Raudenská, Javůrková (2011) popisují kognitivní procesy jako jednu z esenciálních částí chování: motorické, emoční, kognitivní, fyziologické. Jednotlivé aspekty tvoří propojený systém, jehož jednotlivé části se navzájem ovlivňují. V posledních dekádách 20. století se začaly kognitivní procesy intenzivněji zkoumat. *„Jako kognici nebo kognitivní procesy budeme proto nadále označovat všechny mentální procesy, které zpracovávají a uchovávají informace z vnějšího i vnitřního prostředí organismu. Patří sem vnímání, pozornost, paměť, myšlení, hodnocení, názory, přisuzování, očekávání a další“* (Raudenská, Javůrková, 2011, s. 45).

Andragogický slovník (Průcha, Veteška, 2014) považuje jako synonymum poznávací procesy nebo mentální operace. Jsou to psychické procesy, díky nimž poznává člověk okolní svět, srovnává či hodnotí jeho jevy, ostatní osoby, sám sebe, učí se, jedná a komunikuje. Stejně jako Raudenská, Javůrková (2011) považuje za kognitivní procesy myšlení, paměť, učení, pozornost, vnímání, komunikace apod. Vybíral, Roubal (2010) ještě doplňují, že kognitivní procesy se mohou rozdělit na verbální a neverbální, vědomé a nevědomé. Například mezi verbální procesy si můžeme představit myšlení ve větách, neverbální procesy jako myšlení v obrazech. Nevědomé procesy pak můžeme chápat jako neúmyslné zaměření pozornosti, ale i procesy, které byly původně vědomé a jsou již natolik zautomatizované, že není potřeba jim věnovat vědomou pozornost. Tím může být například jízda na kole. Kognitivní procesy pak mají vliv na učení nejen u dítěte, ale i dospělého. *„Proces učení lze studovat na modelu P-O-R-N (podnět – organismus – reakce – následek). Tento model předpokládá, že kognitivní procesy mají zprostředkující funkci mezi podnětem a reakcí v emotivitě nebo chování“* (Vybíral, Roubal, 2010, s. 202).

Jak bylo zmíněno výše, mozek dítěte se velmi rychle vyvíjí. Počet propojení neuronů se zvyšuje. Kognitivní schopnosti mají tak možnost se rychleji rozvíjet. Lateralizace se pozvolna blíží ke konci, což je patrné díky přednostnímu užívání jedné ruky (Bednářová, Šmardová, 2015). Původní bezděčná pozornost se utváří a mění na pozornost úmyslnou. I paměť je v průběhu předškolního období zdokonalována. Bednářová, Šmardová (2011) označují kognitivní funkce jako funkce poznávací. Do skupiny kognitivních předpokladů zařazují schopnosti: vizuomotorika, grafomotorika, řeč, vnímání (zrakové, sluchové, prostoru, času), základní matematické představy.

Blatný (2010) popisuje jednu z nejznámějších teorií kognitivního vývoje Jeana Piageta. Jean Piaget ve svých myšlenkách zdůrazňoval, vliv biologického zrání na vývoj, který je podle něho převažující. V teorii o kognitivní vývoji stanovil pět stádií, kterými si dítě projde. Jsou to stádia: senzomotorické (do 18. měsíce), symbolické (2. - 4.rok), předoperační (2/3. – 6/7. rok), konkrétních operací (7/8. – 11/12. rok), formálních operací (od 12. roku). Dítě, které je posledním rokem v mateřské škole se pohybuje na konci předoperačního stádia a na začátku stádia konkrétních operací. Předoperační stádium můžeme popsat jako stádium, ve kterém se rozvíjí schopnosti myšlení. Je to například schopnost třídění, zahrnutí pojmu do třídy pojmů, abstrakce, …

Při stádiu konkrétních operací dochází k tomu, že dítě již nezaměřuje svoji pozornost pouze na jeden aspekt objektu. Například u sklenice už nevnímá pouze její výšku, ale i šířku. Objevují se i další změny ve vnímání – zachování hmoty, váhy, objemu a délky. Myšlení pětiletého dítěte je však stále egocentricky zaměřené, převažuje stále antropomorfismus a magičnost. Ale neznamená to, že děti nejsou schopny rozlišit realitu od fantazie. V experimentu, kde figurovaly pětileté děti, byly děti požádány, aby si v krabici představily strašidlo nebo panenku. Následně byly vyzvány, aby do krabice strčily prst. V případě strašidla strkaly prst do krabice děti velmi neochotně, jako by věřily, že tam to strašidlo opravdu je. Výsledky tohoto experimentu odpovídají Piagetovu pojetí magického myšlení předškoláků a bývá považováno za nedostatečné rozlišení fantazie a skutečnosti.

3.3 Řeč a předčtenářské dovednosti

Základy řeči byly položeny před pátým rokem věku dítěte. *„Co se dosud zameškalo špatně se dohání. Každý krok ve vývoji má totiž svůj čas. Když ho promeškáme, je to pro další vývoj dítěte vždycky nepříznivá okolnost“* (Kutálková, 2010, s. 45). Pro dítě jsou stále atraktivní knihy plné pohádek, ale mají rády také povídky, které jsou více podobné skutečnému životu. Na konci předškolního období by mělo umět vyhledat v příběhu nejpodstatnější znaky a náležitě je popsat. Rádo řeší hádanky, kterých je možné využít k rozvíjení řečových dovedností. V průběhu vzdělávacích činností v mateřské škole je dítě více a více konfrontováno s úlohami, které jsou zaměřené na osvojování školních dovedností. *„V předškolním období můžeme pozorovat rozvoj schopností, které jsou pro začátky čtení zásadně důležité. Jedná se zejména o takzvané fonologické povědomí, tedy o schopnost vnímat hláskovou strukturu slov. Úspěch v počátcích výuky čtení vysoce závisí právě na schopnosti rozkládat slova na jednotlivé hlásky, protože většina systémů psaní je tak či onak založena na zachycování zvukové podoby slov“* (Blatný, 2016, s. 79). Děti na konci předškolního období jsou již schopné rozdělit slova na hlásky. Některé děti dokonce umí číst jednotlivá slova nebo něco napsat. Klenková (2003) je toho názoru, že dítě kolem pátého až šestého roku by mělo dokázat zopakovat dlouhou větu, spočítat a následně pojmenovat předměty kolem sebe, správně vysvětlit použití předmětů a vytvořit skupinu předmětů. Dokáže samo vyprávět kratší příběh bez otázek, které by mu pomáhaly. Mělo by zvládat správnou výslovnost většiny hlásek. Sykavky a vibranty, pro něho mohou být stále složité. V období nástupu na základní školu by se jeho aktivní

slovník měl skládat ze zhruba tří tisíc slov. Mělo by porozumět i složitějším slovním úkolům.

3.4 Sociálně-emoční vývoj

Sociální a emoční vývoj dítěte jsou úzce propojeny. Dítě se v mateřské škole učí poznávat a pojmenovávat nejen vlastní emoce, ale i emoce druhých. Snažíme se, aby se dítě dokázalo vcítit do druhých, rozšiřujeme jejich prosociální cítění, týmovou spolupráci. Kolem pátého roku, jsou děti schopné své prožitky kontrolovat a ovládat, již nejsou tolik impulzivními. Nemají problém navázat kontakty s vrstevníky, vycházet s nimi, což je poháněno potřebou sociálního kontaktu s ostatními. *„Obecně platí, že bez pomoci dospělého dítě všechny nároky socializace nezvládne. Děti potřebují lásku a bezpodmínečné přijímání, stejně jako hranice, ve kterých se mohou bezpečně pohybovat“* (Mertin, Gillernová, 2010, s. 128). Dospělí mohou dítě učit sociálním normám jak výchovným působením, tak hlavně vzorem. V předškolním období je nesporně největším vzorem, mimo rodiče a blízkých osob, učitelka mateřské školy. Slaměník (2011) popisuje, že dítě v předškolním období více mluví o svých pocitech s rodiči nebo sourozenci. Mluvení o emocích pomáhá dítěti jednotlivé emoce pochopit, dokáže si k nim přiřadit spouštěče těchto emocí. Ke konci předškolního období nemají problém skrývat aspoň některé z emocí. Nastupuje autoregulace emočních procesů a ubývá impulzivních emočních výbuchů. Tato dovednost je klíčová pro budoucí školní docházku.

Rodina v předškolním období stále zajišťuje primární socializaci. Po dobu docházení do mateřské školy se dítě učí sociálním rolím a sociální kontrole. Arslan, Saltali, Yilmaz (2011) s jsou toho názoru, že dítě, aby bylo schopné se sociálně zlepšovat, potřebuje tvořit přátelství a účastnit se aktivit v kruhu přátel. Díky přátelství si dítě osvojuje nebo rozšiřuje své sociální dovednosti. Zároveň se také učí stát si za vlastním názorem a respektovat názory ostatních. S přibývajícím věkem na něj začínají postupně působit sociální tlaky, které se snaží usměrňovat jeho chování. Cílem je naučit dítě, aby přijalo za své sociální pravidla, která jsou většinovou společností schvalována. Avšak v předškolním období je společnost ještě shovívavá, a tak některé přešlapy dítěte neřeší v takové míře jako u dospělého člověka. Přesto je na ně dítě upozorňováno, v některých případech i trestáno. Tento pokrok je velice důležitý k nástupu na základní školu, kde dítě již musí kontrolovat své emoce a chování. Zvláště pak při hodinách, kdy po nich učitelka

bude vyžadovat soustředění na probíranou látku. Už bude nepřípustné, aby dítě bylo impulzivní a vyrušovalo by tím výuku a možná i ostatní děti. Úspěšně se u předškoláků také rozvíjí svědomí, které úzce souvisí se vztahem dítěte směrem k rodičům. Předpokládá se, že základem pevného svědomí je dobrý vztah s rodiči.

4 Školní zralost a připravenost

Nástup do školy je významným sociálním mezníkem pro dítě. Děje se mnoho změn, kdy si dítě ustaluje novou sociální roli školáka, zvyká si na novou autoritu ve formě učitele a navyká si na nový režim, kdy musí vydržet 45 minut v lavici s upoutanou pozorností na probíranou látku a učitele. Začne si sám do školy nosit učebnice, je tedy potřeba aby bylo dostatečně silné. Pro dítě to může být velmi stresující období spojené s náhlými změnami v režimu a je tedy potřeba, aby dokázalo do určité míry odolávat stresu. *„Doba nástupu do školy nebyla stanovena náhodně. Ve věku 6-7 let dochází k různým vývojovým změnám. Většina z nich je pro úspěšné zvládnutí školních požadavků důležitá, i když jejich význam může být různý. Vzhledem k jejich závislosti na zrání či učení představují základ školní zralosti či připravenosti“* (Vágnerová, 2012, s. 256). Jestli je dítě schopno nastoupit do školy je určováno díky školní zralosti a připravenosti. Jaký je tedy rozdíl mezi školní zralostí a připraveností?

Školní zralost můžeme vymezit jako dosažení určitého stupně vývoje fyzického, mentálního, emocionálně-sociálního. Dosažení tohoto stupně vývoje umožní dítěti účastnit se bez větších problémů výchovně-vzdělávacího procesu na základní škole. Školní připravenost naproti tomu zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické. Tyto kompetence jsou rozvíjeny pomocí učení a sociálních zkušeností, které dítě získá v mateřské škole (Bednářová, Šmardová, 2011). S tímto pojetím souhlasí i autorky Pugnerová, Dušková (2019), které ve své publikaci „Z předškoláka školákem“ popisují školní zralost a připravenost. Školní zralost je určitý, dítětem dosažený, stupeň tělesných a duševních schopností a dovedností. Tyto jsou esenciálním prvkem ke zvládnutí školních požadavků. Posuzovací kritéria pro školní zralost jsou tyto: tělesná, emoční, sociální, kognitivní. Na termín školní připravenosti se nahlíží jako na stav rozvoje dítěte, který je ovlivněn vnějšími i vnitřními vlivy. Syslová (2018) se oproti školní zralosti přiklání spíše k pojmu školní připravenost. *„Školní zralost zdůrazňuje aspekt biologický, vycházející z dispoziční složky organismu či procesu zrání (zejména CNS), zatímco školní připravenost je termín komplexnější a odkazuje na mnohé kompetence vázané na učení, které jsou závislé na specifickém působení sociálního prostředí“* (Syslová, 2018, s. 86). Procházka (2014) vysvětluje, že se v pedagogice užívají termíny připravenost na školu nebo školní způsobilost, protože v sobě zahrnují jak školní připravenost, tak školní zralost.

4.1 Školní zralost

Školní zralost je důležitým předpokladem dítěte pro zvládnutí školních požadavků. Podle Bednářové a Šmardové (2011) jsou oblasti, které se posuzují při školní zralosti tyto: tělesný vývoj a zdravotní stav, úroveň kognitivních funkcí, práceschopnost, úroveň zralosti osobnosti. Zelinková (2011) uvažuje nad školní zralostí jako nad zralostí centrální nervové soustavy. Zralost se tak projeví odolností vůči zátěži a stresu, schopností dostatečně se soustředit a emoční stabilitou. Zráním je také výrazně ovlivněna lateralita, motorický rozvoj, senzomotorická koordinace a rozvoj zrakové a sluchové percepce. *„Za základní podmínky vstupu do školy byly, a dosud jsou, považovány tyto aspekty: zralost somatická, psychická a sociální“* (Zelinková, 2011, s. 111).

Tělesná zralost

Tělesná zralost a její posouzení je v kompetencí praktické či odborného lékaře. Váha a výška by neměla být prvořadým ukazatelem, ale je potřeba ji brát v úvahu. Dítě s drobnější postavou se může, ale nemusí dříve unavit nebo mít nižší odolnost proti psychofyzické zátěži. Častá nemocnost by mohla být také jednou z komplikací. Může dítěti zhoršovat proces adaptace a navazování nových vztahů (Bednářová, Šmardová, 2011). Dívky by měly dosahovat výšky zhruba 105 až 115 cm, chlapci pak 110 až 118 cm. Hmotnost by se měla pohybovat u děvčat kolem 19 až 23 kg, u chlapců 17 až 22 kg. K ověření růstové způsobilosti je možné využít tzv. Filipínské míry, kdy si dítě dosáhne levou rukou přes temeno hlavy na pravé ucho a opačně (Kelnarová, Matějková, 2010).

Sociální a emoční zralost

Emoční zralost je velmi důležitá pro dobrý start dítěte ve škole. Dítě by mělo být emočně stabilní, mělo by se dokázat odpoutat od rodiny na delší dobu, ovládat vlastní emoce a dokázat své aktuální potřeby potlačit. Pokud by toto dítě nedokázalo, mohlo by to vést ke špatné adaptaci a školní docházka by musela být přerušena (Otevřelová, 2016). Sociální zralost je klíčová v tom, že dítě dokáže přijmout a plnit novou roli, která mu připadne po nástupu na základní školu – role školáka a spolužáka. Dokáže se bez problému začlenit do nové sociální skupiny, navazuje nové kontakty, spolupracuje ve skupině a podřizuje se nové autoritě (Langmeier, Krejčířová, 2006). *„Většina šestiletých dětí dokáže vyvodit přiměřený morální úsudek, pokud je morální jednání jednoznačné. Dítě se však zaměřuje pouze na samotný skutek, motivy jednání nebere v úvahu“* (Sedláčková, 2012, s. 57).

Kognitivní zralost

Kognitivní zralost je klíčovým prvkem při učení psaní, čtení a počítání. Kognitivní zralost je podmíněna několika podoblastmi: grafomotorika, vizuomotorika, řeč, sluchové vnímání, zrakové vnímání, vnímání prostoru, vnímání času, základní předmatematické představy. V publikaci „Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let“ (Bednářová, Šmardová, 2015) si můžeme ověřit dovednosti dítěte díky tabulkám, které publikace obsahuje.

Grafomotorika, vizuomotorika je na konci předškolního věku přiměřeně rozvinuta. Lateralita je již vyhraněna, ale stále ještě není ustálena. *„V pěti až sedmi letech se lateralita horních končetin začíná zřetelně projevovat a vyhraňovat, plně se ustaluje v deseti až jedenácti letech“* (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 6). Jednoduché tvary a písmo dokáže dítě napodobit bez větších problémů. Postavu kreslí se všemi detaily a dokáže překreslit jednoduchý obrázek. Při oslabení může mít problémy se zapojením do kolektivu dětí, potíže při psaní nebo zhoršenou komunikaci vlivem špatné obratnosti mluvidel.

Řeč by měla být přiměřeně vyvinuta. Při školní docházce bude potřeba, aby porozumělo výkladu, zadaným úkolům a aby se dokázalo dobře vyjádřit. Sluchové vnímání je důležité pro vývoj řeči, kdy si dítě může do své slovní zásoby přidávat další slova a tím si ji rozšiřovat. Je to také důležité k porozumění výkladu a úkolům. Při posuzování školní zralosti je potřeba z hlediska řeči pozorovat tyto oblasti: foneticko-fonologická, morfologicko-syntaktická, lexikálně-sémantická, pragmatická. Řečové problémy mohou mít pro děti dopad při socializaci, porozumění mluvené řeči apod.

Než budeme prověřovat sluchové vnímání musíme prověřit slyšení samotné. U sluchového vnímání se převážně zaměřujeme na fonematické uvědomování – cílená a vědomá manipulace s hláskami slov. Ta je klíčová pro rozvoj řečí a čtenářských dovedností. Pro školní docházku je důležité, aby dítě zvládalo z hlediska sluchu naslouchání, rozeznat figuru a pozadí, sluchovou diferenciaci, sluchovou analýzu a syntézu a aby mělo dostatečně vyvinutou sluchovou paměť. V důsledku oslabení sluchového vnímání může u dítěte dojít k potížím se čtením, psaním atd.

Zrakové vnímání je důležité pro správné dekódování písmen, čísel a znaků. Předškolní dítě dokáže vnímat a uvědomit si polohu předmětu v prostoru. Vnímá celek jako takový, nezaměřuje se na detaily předmětu. Při výuce čtení je zapotřebí, aby dítě umělo sledovat text zleva doprava a shora dolů. Zrakové vnímání je důležité posuzovat z několika oblastí: rozlišení figury a pozadí, zraková diferenciace, analýza a syntéza, oční pohyby, zraková paměť. Zhoršené zrakové vnímání může vést k záměnám písmen, pomalému učení písmen nebo pomalejšímu čtení s velkou chybovostí.

Vnímání prostoru není ohraničené pouze třemi osami horno-dolní, pravo-levý a předo-zadní, ale zahrnuje se do toho i odhad nebo zapamatování vzdálenosti, poznání velikosti objektů a je i v souvislosti s vnímáním času. Při špatném vnímání prostoru může mít problém s orientací v textu při čtení i psaní, potíže s matematikou apod.

Předškolní dítě by mělo umět vnímat čas tak, aby se orientovalo v denní době, pojmenovat dny v týdnu, vyjmenovat roční období nebo by mělo umět seřadit obrázky podle posloupnosti děje. U dítěte, které hůře vnímá čas, se můžou projevit problémy při osvojování vědomostí, které jsou uspořádány v nějakém sledu (dny v týdnu, roční období). Může mít problémy s pořadím úkonů.

Základní předmatematické představy pro předškolní dítě znamenají schopnost třídit předměty podle určených kritérií, dokáže se orientovat v číselné řadě, jednoduché početní operace zvládá s vizuální oporou, pojmenuje základní geometrické tvary (Bednářová, Šmardová, 2015).

4.2 Školní připravenost

„Školní připravenost je chápána jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech s přihlédnutím k vnitřním vývojovým předpokladům i vnějším výchovným podmínkám. Konkrétně zahrnuje vyspělost psychickou (tzn. rozumovou, sociální, emoční a pracovní, jazykovou, motorickou), podmíněnou biologickým zráním organismu, a vlivy prostředí“ (Kropáčková, 2008, s. 15).

Jak již bylo výše zmíněno, Bednářová a Šmardová (2011) popisují školní připravenost jako určité kompetence, které se pojí s oblastmi kognitivními, emocionálně-sociálními, pracovními a somatickými. Tyto kompetence dítě během vzdělávání zdokonaluje, rozvíjí učením a sociálními zkušenostmi. Goleman v knize Emoční inteligence (2011) upozorňuje na to, že školní docházka záleží na schopnosti učit se. K ní se pojí sedm aspektů:

- Dostatečná úroveň sebevědomí – dítě by mělo mít pocit, že úkol, který mu je zadán dokáže splnit. Pokud se snaží úkol splnit, dospělí mu v případě potřeby pomůžou. Dokáže ovládat své pohyby, emoce a chování.
- Nutkání dozvědět se nové věci/zvídavost – chce se dozvědět nové informace o okolním světě. Učení je pro něj zábavou a příjemnou činností.
- Schopnost jednat za nějakým účelem – jednání dítěte má určitý směr a cíl.
- Dokázat se ovládnout/sebeovládání – má úroveň vnitřní sebekontroly odpovídající věku. Dokáže se přizpůsobit a ovládat své chování.
- Schopnost pracovat s ostatními – dítě je schopno rozumět myšlenkám v kolektivu ostatních dětí a zároveň dokáže své myšlenky zformulovat tak, aby bylo chápáno ostatními.
- Dostatečná schopnost komunikovat – důvěřuje ostatním a pomocí slov jim dokáže předat své myšlenky nebo pocity.
- Schopnost spolupracovat – ve skupině dítě dokáže prosadit vlastní názor, ale zároveň bere v potaz názor ostatních a nalézt kompromis.

Procházka (2014) definuje tři hlediska školní připravenosti:

- Sociální – Dítě zvládne být delší dobu bez přítomnosti rodičů. Dokáže se stýkat s jinými dětmi, akceptovat jinou autoritu ve formě učitele. Hlavním znakem je, že dítě má osvojené sociální návyky.
- Rozumová – Typické je diferencované vnímání, schopnost delší koncentrace, analytické myšlení, oslabení fantazijních představ se zlepšením racionálního přístupu ke světu. Významným prvkem je úroveň paměti a všeobecné vědomosti na odpovídající úrovni.

- Citová – Důležitá je emoční stabilita zvláště pak schopnost potlačit impulzivitu. Dále motivace a schopnost vyrovnat se s negativními pocity jako jsou: strach, napětí, tréma, zátěž.

„Při posuzování školní připravenosti se diagnosticky orientujeme v těchto dílčích oblastech: zdravotní stav a tělesný vývoj, hrubá a jemná motorika, kognitivní funkce (zrakové rozlišování, sluchové rozlišování, předpočetní představy, prostorové představy a geometrické tvary, pozornost, paměť, řeč, exekutivní funkce), pravo-levá orientace, lateralita, emoční a sociální zralost, sociální kontakt a spolupráce, práceschopnost“ (Syslová, 2018, s. 94).

4.3 Diagnostika školní zralosti

Existuje několik testů školní zralosti, které jsou více či méně známé. Mají nám ujasnit, zdali je dítě na školu připravené či ne. V některých případech je opravdu obtížné se rozhodnout, zda dítě poslat do školy a právě testy by nám měly pomoci s rozhodováním. Jakékoliv testování je prováděno ve školském poradenském zařízení. V mateřské škole můžeme některý z testů využít, ale nebude mít žádnou výpovědní hodnotu. Mohou však dobře posloužit pro orientační zjištění úrovně schopností a dovedností. Jedním z nejznámějších testů je Jiráskův test školní zralosti.

Jiráskův test školní zralosti, též známý jako Orientační test školní zralosti je přepracovaná česká verze Kernova testu. *„V roce 1964 utvořil Jirásek Test školní zralosti, který (jak ukázala řada výzkumů a dlouholetých ověřování) dobře predikoval školní úspěšnost“* (Zelinková, 2011, s. 111). Je časově nenáročný, jeho význam je spíše orientační. Test obsahuje: kresbu lidské postavy, obkreslování věty, překreslení teček podle vzoru tak jak je dítě vidí (ukázka obrázek 5).

Obrázek 5 Test školní zralosti (Jirásek dle Kerna)

Zdroj: Svoboda, 2015

MaTeRS je další test, který zjišťuje připravenost pro školu. Celý test je rozdělen do dvou částí. První část je možné absolvovat ve skupině maximálně osmi dětí. Druhá část je pak prováděna individuálně s každým dítětem. Posuzuje se školní připravenost v deseti různých oblastech např.: vizuomotorika, sluchová percepce, pozornost, řeč, … (Jabůrek, 2013).

Reverzní test, jehož autorem je A. W. Edfeldt má za úkol zjistit úroveň zrakového vnímání dítěte. *„Pomocí tohoto testu lze zjistit úroveň zralosti zrakového vnímání dítěte, jeho schopnost diferencovat obrácené a otočené tvary tzn. rozlišovat polohu nahoře-dole a vpravo-vlevo, a podobné tvarové rozdíly detailů obrazce“* (Svoboda, 2015, s. 139). Dítě má označit dvojice obrázků, které se liší (ukázka obrázek 6). Test je určen pro děti od pěti do osmi let.

Obrázek 6 Příklad párových symbolických figur z Edfeldtova testu

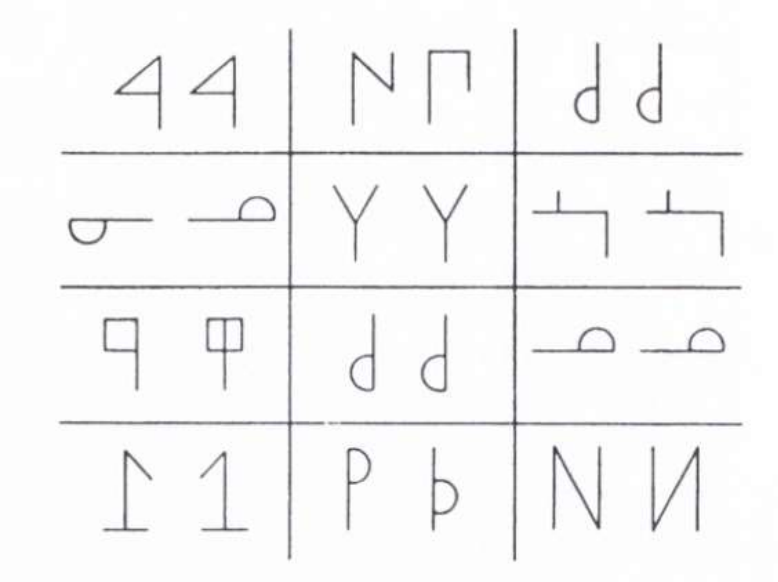

Zdroj: Pokorná, 2010

Zkouška sluchové analýzy a syntézy od Z. Matějčka se zabývá schopností skládat a rozkládat slova na hlásky. Nejdříve si s dítětem nacvičíme úkol, který po dětech vyžadujeme. Nácvičná slova jsou pes a má. Dítě má za úkol rozložit slovo pes na hlásky, tedy p-e-s a naopak, když mu řekneme hlásky p-e-s má nám dítě říct slovo pes (Matějček, 1995).

4.4 Odklad školní docházky

Odklad povinné školní docházky je ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. definováno v §37. O odklad školní docházky zažádá písemně zákonný zástupce v době zápisu dítěte k povinné školní docházce. Zápisy probíhají od prvního do třicátého dubna. Ředitel školy může odložit začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, v případě, že je žádost o odklad doložena s posouzením školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Nejdéle však dítě musí nastoupit na povinnou školní docházku ve školním roce, ve kterém dovrší osmi let. *„V případech, kdy se u dítěte projeví nedostatečná tělesná či duševní zralost po nástupu do prvního ročníku základní školy, má ředitel školy možnost se souhlasem zákonného zástupce v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění školní docházky na následující školní rok“* (Jucovičová, 2014, s. 40).

Děti, u kterých se takto později zjistí nezralost se mohou vrátit zpátky do mateřské školy nebo mohou navštěvovat přípravný ročník. Jucovičová (2014) však nedoporučuje dítě posílat zpátky do mateřské školy, pokud se nejedná o dítě s výraznou nezralostí. Ale i tyto děti stejně jako ostatní cítí, že neuspěly, a to by v nich mohlo vyvolat pocity méněcennosti. Z tohoto hlediska je lepším řešením poslat dítě do přípravného ročníku. *„Škody pramenící z toho, že doporučíme dítěti odklad „neoprávněně“, jsou nepoměrně menší než škody, které vzniknou dětem, které do školy jdou, neuspějí a jsou případně dodatečně vraceny do mateřské školy“* (Mertin, 2010, s. 239).

Tabulka 1 Činitelé, které brání zahájení školní docházky

Kognitivní funkce	**Oblast práceschopnosti**	**Struktura osobnosti**
nižší úroveň obecného rozumového nadání	nízká schopnost koncentrace pozornosti	nezralost volní složky
nevyváženost dílčích složek nadání	nízká odolnost vůči únavě	nezralost emoční složky
zvláštnosti kognitivních funkcí	slabá odolnost vůči rušivým vlivům	nevyhovující sociální chování

Zdroj: Procházka, 2014

Podle Klégrové (2003) jsou jedním z nejčastějších důvodů odkladu zdravotní důvody: vysoká nemocnost, špatná odolnost organismu. Tím že dítě bude častěji nemocné, bude muset také častěji dohánět látku samo. Bude mu chybět výklad učitelky, procvičování a dohánění výuky pro něj bude náročnější, protože organismus již bude vyčerpaný z nemoci. Pokud rodiče chtějí odklad školní docházky z hlediska zdravotního důvodu, je potřeba toto rozhodnutí konzultovat s praktickým lékařem. Měli bychom si také všímat fyzické konstituce dítěte. Na základní škole bude vystaveno fyzické zátěži, kterou by mělo bez problémů zvládnout.

Při nezralosti dítěte je potřeba mít na paměti určité ukazatele či příčiny, které se mohou libovolně mezi sebou kombinovat. Mezi příčiny můžeme zařadit následující:

- *„nedostatky ve výchovném prostředí;*
- *výrazně nadprůměrný intelekt;*
- *rané poškození centrální nervové soustavy;*
- *neurotický povahový vývoj;*
- *nedostatky v somatickém vývoji“* (Procházka, 2014, s. 82).

5 Příprava na školu v mateřských školách

Pro přípravu na školu existuje několik publikací a časopisů, ve kterých se mohou učitelky mateřských škol inspirovat nebo podle nich pracovat. Příprava na školu zlepšuje dovednosti, které budou děti potřebovat ve vzdělávání na základní škole. Dzhorová (2019) si myslí, že učitel přispívá svými aktivitami k rozvoji dětských schopností a jejich nezávislosti. Učitel toho může dosáhnout pomocí plánování aktivit, které stimulují dětskou aktivitu k tomu, aby získali dostatečné kompetence a vědomosti. Učitel to realizuje pomocí situačního učení, které vychází z dětských zájmů. V publikaci „Praktická příprava do školy“ (autor neuveden, 2011) je naznačena doba, po kterou by se rodiče, případně učitelé měli denně věnovat přípravě na školu. Pro děti od tří do čtyř let je to zhruba patnáct minut, pro děti od čtyř do pěti let je to zhruba dvacet minut a pro děti od pěti do šesti let je to zhruba dvacet pět minut. V mateřských školách je realizována dlouhodobá příprava, která probíhá po celou dobu předškolního období.

Podle knihy Bednářové, Šmardové (2015) by se u dětí mělo rozvíjet několik oblastí:

Grafomotorika a motorika – podporujeme správné návyky při kreslení čili držení těla, držení tužky, postavení ruky a uvolnění ruky. Měli bychom s dětmi nacvičovat správný špetkový úchop tužky. Uvolněnost ruky je také důležitá, aby pro dítě budoucí psaní nebylo náročné a nemělo při něm křeče. S motorikou můžeme spojit i vizuomotoriku, která spočívá v koordinaci oka a ruky. Měli bychom zařadit činnosti jako: házení, přišívání knoflíků, vytváření z měkkého drátu, …

Zrakové vnímání a paměť – předškolní dítě se málokdy zaměřuje na detail, spíše vnímá celek. Dokáže vnímat polohu předmětu v prostoru. Nejdříve dokáže odlišit postavení nahoře-dole a poté vpravo-vlevo. Pro rozvoj zrakového vnímání do vzdělávacích činností zařadíme: prohlížení knížek, pexeso, puzzle, …

Prostor a jeho vnímání – orientace v prostředí je podmíněna vnímáním prostoru, jeho zapamatováním a zpracováním. Představy prostoru nejsou ohraničené dvěma osami nahoře-dole, vlevo-vpravo, ale začíná již chápat pojmy vpředu-vzadu. Prostorové vnímání můžeme rozvíjet velmi jednoduše: povídání u obrázků, hledání ukrytého předmětu pomocí instrukcí, kresebný diktát, …

Vnímání času – plynutí času je pro předškolní dítě již více srozumitelné. Dokážou pochopit, že aktivita, která začala musí také skončit. Každé rozhodnutí nese určitý následek. Vhodné činnosti jsou: vyprávění příběhů, řazení obrázků podle posloupnosti, zapojení dítěte do plánování, …

Řeč – ve vývoji dítěte je potřeba se zaměřit na rozvoj aktivní slovní zásoby. Čtení pohádek je jedna z nejčastějších způsobů, rozvíjení slovní zásoby. Zároveň se dítě učí souvislejšímu vyjadřování. Pokud má problémy s výslovností, nebo zaostává, je potřeba navštívit logopeda. Činnosti pro rozvoj řeči jsou například: vysvětlení pojmu, slovní řešení situací, popsání profese, …

Sluchové vnímání a paměť – rozlišování jednotlivých slov ve větě není pro předškoláka těžkým úkolem. I první písmena slov dokáže určit bez větších problémů. Sluchové vnímání je úzce spjato s rozvojem řeči. Sluchové vnímání můžeme rozvíjet pomocí: lokalizace zvuku, poznávání hlasů, učení básniček, …

Základní matematické představy – pro matematické představy, je potřeba mít dobře rozvinuté výše zmíněné oblasti. Bez dobré zrakové diferenciace nerozezná správné tvary čísel a písmen. Bez prostorové orientace nerozezná, které z předmětů je první, uprostřed, poslední atd.

Řada mateřských škol pak pro intenzivnější vzdělávání předškolních dětí nabízí stimulačně edukativní program s názvem „Předškoláček“. Autorkami tohoto programu jsou Jiřina Bednářová a Vlasta Šmardová, které se při tvorbě tohoto programu inspirovaly svými zkušenostmi z pedagogicko-psychologické poradny. Cílem programu je připravit děti na start ve škole. *„Před zahájením školní docházky je třeba u dítěte rozvoj řady funkcí, které můžeme diferencovat na oblast jemné motoriky, grafomotoriky, řeči a myšlení, sluchového a zrakového vnímání, početních představ, pravolevé a prostorové orientace. Veškeré tyto funkce však od sebe nelze izolovat, poněvadž se vzájemně ovlivňují a prostupují“* (Bytešníková, 2012, s. 100). Jednotlivá cvičení jsou tedy vzájemně propojena. Rodič by se měl tohoto programu zúčastnit s dítětem, aby tak získal náměty pro další rozvoj dítěte. Rodič také může sám sledovat výkony a reakce dítěte při plnění činností. Program je tvořen deseti lekcemi, realizován je jednou týdně či za dva týdny a trvá šedesát minut.

6 Příprava na školu z pohledu rodičů

Nejen v mateřské škole je však možné dítě připravovat na školní docházku. Důležitou roli hraje i rodinné prostředí, které dítě buď pozitivně nebo negativně motivuje ke vzdělávání. Rodiče se mohou inspirovat buď v některých publikacích, mohou se zeptat učitelky mateřské školy, která jim může poskytnout podněty anebo se mohou podívat na stránky MŠMT, kde si snadno dohledají desatero pro rodiče. Příprava na školu v domácím prostředí v dítěti může podnítit zájem o učení.

Kniha „Je vaše dítě připraveno do první třídy?“ (Budíková, 2004) se zabývá tématem školní zralosti, jak můžeme jako rodič jednoduše zjistit, jestli je dítě dostatečně připravené a jak můžeme dítě rozvíjet v domácím prostředí. *„Odborníci, kteří pracují na rozvoji a přeměně našeho školství, navazují na naše kulturní dědictví, přijímají i soudobé poznatky ze zahraničí. Dospěli k poznatku, že efektivní a zdravé učení splňuje následující předpoklady: smysluplnost; přiměřenost věku a možnostem dítěte; pohodu; rytmus a pravidelnost; možnost volby; spoluúčast; motivující hodnocení. K jednotlivým bodům efektivního učení můžeme přispět především naším rodičovským přístupem“* (Budíková, 2004, s. 58). Navrhuje aktivity na zlepšení hrubé, jemné motoriky, správné držení tužky, grafomotorická cvičení apod. Mimo jiné nabízí podrobné informace o tom, jak funguje lidský mozek při učení, jakým způsobem probíhá efektivní učení atd.

Další zajímavou publikací pro rodiče je „Zralost 5: psychický vývoj pětiletých dětí: informace pro rodiče“ (Mertin, 2014). Tato publikace se zaměřuje na konkrétní oblasti, které by měli rodiče s dětmi procvičovat. Jsou to: řeč, myšlení, sociální dovednosti, motorika (hrubá a jemná). Zabývají se principy rozvíjení jsou seskupené do několika bodů:

- rodič by měl být přítomen u dítěte – nelze ho vzdělávat na dálku,
- učení je potřeba věnovat čas – trpělivé opakování a pochvala je klíčem k úspěchu,
- společně s dítětem dělat co největší množství aktivit – stačí i běžné činnosti,
- všestranný rozvoj je velmi důležitý – nezaměřovat se pouze na určité oblasti,
- podpora a rozvoj,
    - řeč a jazyková dovednost,
    - dovednost vedoucí k úspěšnému plnění úkolů,
    - sociální dovednost,

    - motorika – jemná i hrubá,
- rozlišovat podstatné a nepodstatné ve výchově dítěte
- věřit dítěti – nemyslet si, že když mu něco nejde, tak to dělá schválně,
- omezit dobu televize, počítače a nastavit pravidla pro užívání (Mertin, 2014).

„Desatero pro rodiče“ vydané MŠMT (2013) můžou rodiče využít pro orientační zjištění požadavků prvních tříd na dítě. *„Je však nutné rodiče varovat před tím, aby své pětileté dítě mechanicky poměřovali s těmito požadavky. Současně je třeba rodiče důrazně upozornit na to, že se jedná o pedagogický ideál, který v plném rozsahu ve skutečnosti nenaplňuje prakticky žádné dítě“* (Mertin, 2014, s. 2). Jak již název prozrazuje, je to doporučující materiál pro rodiče, který se skládá z deseti oblastí, které by dítě mělo zvládat před nástupem na základní školu. Každá z těch oblastí je pak rozepsána do dalších bodů, které mají pomoci si rodiči lépe představit požadavky dané oblasti.

1. Dostatečná fyzická a pohybová vyspělost, vědomé ovládání těla, samoobsluha.
2. Schopnost kontrolovat případně řídit chování, citově samostatné.
3. Přiměřené dovednosti z hlediska jazyka.
4. Zvládnutí pravolevé orientace, jemné motoriky a vizuomotoriky.
5. Schopnost zrakové a sluchové diferenciace.
6. Zvládnutí jednoduchých myšlenkových operací, orientace v matematických pojmech.
7. Dostatečně rozvinutá záměrná pozornost, paměť a učení.
8. Dostatečně sociální vyspělost, vnímavost a schopnost být ve skupině vrstevníků.
9. Schopnost vnímat kulturní podněty, projevování tvořivosti,
10. Orientace ve svém prostředí, v praktickém životě a okolním světě (MŠMT, 2013).

Předškolní vzdělávání očima rodičů

Ve výzkumu „Předškolní vzdělávání očima rodičovské veřejnosti“ autorka Eva Šmelová (2005) zjišťovala názory rodičů na předškolní vzdělávání. Celkově se účastnilo 430 rodin z různých regionů České republiky. Přesněji zkoumala, zda mateřská škola naplňuje očekávání rodičů vzhledem k předškolnímu vzdělávání. Ke zjišťování využila dotazníku, jehož otázky byly rozděleny do pěti oblastí s tímto zaměřením:

1. Proč dítě dochází do mateřské školy?
2. Co ovlivňuje výběr mateřské školy?
3. Jaká jsou konkrétní očekávání rodičů od mateřské školy.?
4. Jaký přínos spatřují rodiče od mateřské školy?
5. Jaké jsou požadavky rodičů na osobnost pedagoga?

Pro účely diplomové práce jsou stěžejní otázky č. 1 a č. 3: Proč dítě dochází do mateřské školy? Jaká jsou konkrétní očekávání rodičů od mateřské školy? Na otázku Proč dítě dochází do mateřské školy uvedlo 72 % rodičů, že jejich dítě dochází do mateřské školy z důvodu potřeby dětského kolektivu. Seznámení s budoucími spolužáky nebo příprava na základní školu patřilo mezi minoritní odpovědi bez procentuálního zastoupení. Zatímco u otázky č. 3 patřila odpověď příprava na vstup do základní školy mezi nejčastější odpovědi. 64 % rodičů si myslí, že by měly v mateřské škole převažovat hry, ale zároveň by se nemělo zapomínat na řízené učení. Celkově 20 % rodičů bylo pak toho názoru, že by řízené činnosti by měly být stěžejní *„neboť s učením je třeba začít co nejdříve“* (Šmelová, 2005, s. 55). Z výzkumu je jasné, že rodiče očekávají od mateřské školy přípravu na vstup na základní školu, celkový rozvoj dítěte a zároveň respekt k potřebám a zájmům dítěte. *„Rodiče považují mateřskou školu za důležitou instituci, která by se měla spolupodílet na výchově a celkovém rozvoji jejich dítěte a dítě připravit pro vstup do školy. Měla by být pro dítě přitažlivou, a to z pohledu pěkného vztahu, svými atraktivními nabídkami, bohatým socializačním prostředím, v němž dítě prožívá pocit štěstí a uspokojení. Mateřská škola by měla zajišťovat všestranný rozvoj dítěte“* (Šmelová, 2005, s. 57).

7 Shrnutí

Od roku 2017 se v předškolním vzdělávání udála velká změna, kterou bylo zavedení povinného posledního roku předškolního vzdělávání. Do té doby bylo na rodičích, zda děti zapíší, či ne. Povinný předškolní rok byl MŠMT zaveden z důvodu narůstajícího počtu odkladů školní docházky. To podle jejich výzkumů souviselo se snižujícím se počtem dětí, které poslední rok navštěvovaly mateřskou školu. Celkovou vizí povinného předškolního vzdělávání je snížení počtu odkladů školní docházky a zlepšení přechodu dětí na základní školu. Abychom byli schopni určit, které dítě je či není připravené na vstup do základní školy je potřeba si uvědomit vývojová specifika dětí, které dosáhly pátého až sedmého roku. V tomto období se u dítěte vyskytuje mnoho výrazných změn, které následně ovlivňují školní zralost a připravenost. Právě díky znalostem vývojových specifik je pak pro učitelky snazší zhodnotit v jak velké míře je potřeba se u jednotlivého dítěte zaměřit na určité oblasti. Školní zralost a připravenost se s ontogenezí dítěte úzce prolíná. Pokud se pěti až sedmileté dítě vyvíjí z hlediska ontogeneze správně je téměř jisté, že je také školně zralé a vyspělé. Avšak pro jasné určení je potřeba využít testů školní zralosti mezi které patří například: Jiráskův test školní zralosti, MaTeRS nebo Edfeldtův reverzní test. Ty jsou speciálně navržené tak, aby učitelce prozradily, zda je možné dítě poslat k zápisu nebo zda je lepší s ním zajít do poradenského zařízení a stanovit speciální vzdělávací potřeby. Na základě testů školní zralosti může také učitelka zjistit jakým oblastem je potřeba se v předškolním vzděláváním věnovat. Mimo jiné jsou k přípravě na školu vydány publikace, které mohou pomoci jak pedagogům, tak i rodičům. Jsou to metodické pomůcky odborníků, díky nimž můžeme dítě účelně rozvíjet a připravovat na vstup na základní školu. Mezi jinými se této problematice věnují autorky Bednářová a Šmardová. Pro rodiče je pak také speciálně vydáno metodické doporučení MŠMT Desatero pro rodiče.

8 Výzkumné šetření

V empirické části diplomové práce jsem pracovala s tématem školní přípravy dětí v předškolním vzdělávání. Výzkum jsem zaměřila na postoje rodičů a pedagogů k tomuto tématu. Pro výzkumné šetření jsem použila dotazník vlastní konstrukce.

8.1 Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit a porovnat názory rodičů a pedagogů na přípravu na školu v průběhu předškolního vzdělávání. K definování cíle jsem stanovila tyto výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1:

Jaký je názor pedagogů na přípravu dětí na základní školu v předškolním vzdělávání?

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké činnosti (metody či postupy) využívají pedagogové při přípravě dětí na vstup na základní školu?
2. Jak často se pedagogové věnují cíleně přípravě na školu v posledním roce předškolního vzdělávání?
3. Jaký je postoj pedagogů k povinnému předškolnímu vzdělávání?

Výzkumná otázka č. 2:

Jaký je názor rodičů na přípravu dětí na základní školu v předškolním vzdělávání?

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaká jsou konkrétní očekávání rodičů od mateřské školy?
2. Jaké mají rodiče informace o činnostech (metodách a způsobech práce), které jsou v MŠ zaměřovány na přípravu dětí na školu?
3. Jaký je postoj rodičů k povinnému předškolnímu vzdělávání?

9 Metodologie výzkumného šetření

Jako výzkumný nástroj byl zvolen dotazník vlastní konstrukce. Pomocí dotazníku je možné získat velký počet dat za krátkou dobu a z hlediska administrace je snadný (Pelikán, 2011). Dotazník byl distribuován pomocí emailu s odkazem na internetový dotazník. Vytvořeny byly dva dotazníky, jeden pro rodiče dětí a jeden pro pedagogy. Oba dotazníky obsahovaly otevřené, uzavřené a polouzavřené otázky. V dotazníku pro rodiče bylo celkem 18 otázek, z toho bylo 9 otevřených otázek, 8 uzavřených otázek a 1 polouzavřená otázka. V dotazníku pro pedagogy bylo celkem 19 otázek, z toho bylo 8 otevřených otázek, 9 uzavřených otázek a 2 polouzavřené otázky.

9.1 Předvýzkum

Před zahájením samotného výzkumného šetření pomocí dotazníků, jsem provedla předvýzkum, jehož hlavním cílem bylo ověřit srozumitelnost výzkumných otázek obsažených v dotaznících. Dotazníky jsem poskytla pěti respondentům jak z řad pedagogů, tak z řad rodičovské veřejnosti. Díky jejich komentářům či dotazům jsem byla schopna dotazníky upravit tak, aby byly pro všechny srozumitelné a jasné. U dotazníku pro pedagogy jsem změnila strukturu otázky, která se zabývá názorem na přípravu dětí, které navštěvují mateřskou školu déle jak jeden rok. V otázce, která se zabývá názorem na povinné předškolní vzdělávání jsem doplnila slovo povinné. Pozměnila jsem také strukturu otázky zajímající se o frekvenci zařazování aktivit na přípravu předškoláků. U dotazníku pro rodiče jsem doplnila u otázky zaměřené na zjišťování názoru na povinné předškolní vzdělávání slovo povinné. U obou dotazníků jsem pak opravila gramatické chyby. Poté jsem je znovu poskytla pěti respondentům a ověřila si tak jejich srozumitelnost. Po těchto úpravách byly dotazníky kompletně připravené k rozeslání a mohlo tak začít výzkumné šetření.

9.2 Výzkumný soubor

Cílovou skupinou pro dotazník byli pedagogové a rodiče, jejichž děti navštěvují mateřskou školu. Celkem jsem získala 102 respondentů z toho bylo 52 pedagogů a 50 z řad rodičovské veřejnosti. Dotazníky byly šířeny online formou a také se daly vyplnit v online prostředí.

Výzkumu se zúčastnilo 52 učitelek mateřských škol. Nejvíce se zúčastnily učitelky ve věku od 20 do 30 let v počtu 21. Dále dotazník vyplnilo 8 učitelek od 31 do 40 let, 15 učitelek od 41 do 50 let, 7 učitelek od 51 do 60 let a jedna učitelka, která bylo více jak 60 let.

Z řad rodičovské veřejnosti se účastnilo 43 rodičů ženského pohlaví a 7 rodičů pohlaví mužského. Dotazníkové šetření se účastnili rodiče různých věkových kategorií. Nejvíce však ve věku od 31 do 40 let v počtu 30. Dále pak čtyři rodiče od 20 do 30 let, 13 rodičů od 41 do 50 let a tři rodiče od 51 do 60 let.

9.3 Limity výzkumu

Limitem výzkumného šetření je menší počet respondentů, a to jak z řad pedagogů, tak i rodičovské veřejnosti. Výzkum také nebyl zacílen na konkrétní lokalitu. Není tedy možné výsledky výzkumu vztahovat na všechny rodiče i pedagogy globálně. Rodiče i pedagogové nemuseli odpovídat ve spojitosti s některými otázkami zcela upřímně, protože se snažili působit jako dobří partneři dětí. Vzhledem k tomu, že je dotazník kvantitativní metodou tak oproti kvalitativní metodě neprozkoumává problém do hloubky. Na problém nahlíží spíše povrchově. I přes všechny výše zmíněné limity se domnívám, že zjištěné výsledky mohou posloužit jako výchozí zdroj k dalšímu šetření.

10 Analýza a interpretace dat

Tato část se věnuje podrobné analýze získaných dat. Jsou rozebírána a zobrazena v podobě sloupcových grafů i tabulek pro lepší přehlednost. Ke každému grafu je připojen doprovodný text, ve kterém se objevují procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí.

10.1 Výsledky výzkumného šetření z řad pedagogů

Otázky č. 1 až 3 se zabývaly pohlavím, věkem a vzděláním. Respondenti odpovídající na dotazník byli ze 100 % ženského pohlaví. Největší zastoupení vzhledem k věku bylo 40 % pedagogů ve věku 20-30 let, dále bylo 29 % ve věku 41-50 let, 15 % ve věku 31-40 let, ze 14 % ve věku 51-60 let a pouze 2 % respondentů bylo ve věku 61 a více let. Mezi dotazovanými převažují pedagogové, kteří mají vysokoškolské vzdělání a to přesně 60 % učitelů. Následně se mezi respondenty objevili z 27 % pedagogové s vystudovanou Střední pedagogickou školou a zbývající dotazovaní (13 %) vystudovali Vyšší odbornou školu.

Otázka č. 4: Jak je dlouhá Vaše praxe?

Tabulka 2 Délka praxe

n=52	*do 2 let*	*3-6 let*	*7-12 let*	*13-19 let*	*20-27 let*	*28-32 let*	*nad 32 let*	*Celkem*
Relativní četnost	29 %	21 %	15 %	10 %	6 %	6 %	13 %	100 %
Absolutní četnost	15	11	8	5	3	3	7	52

Graf 2 Délka praxe

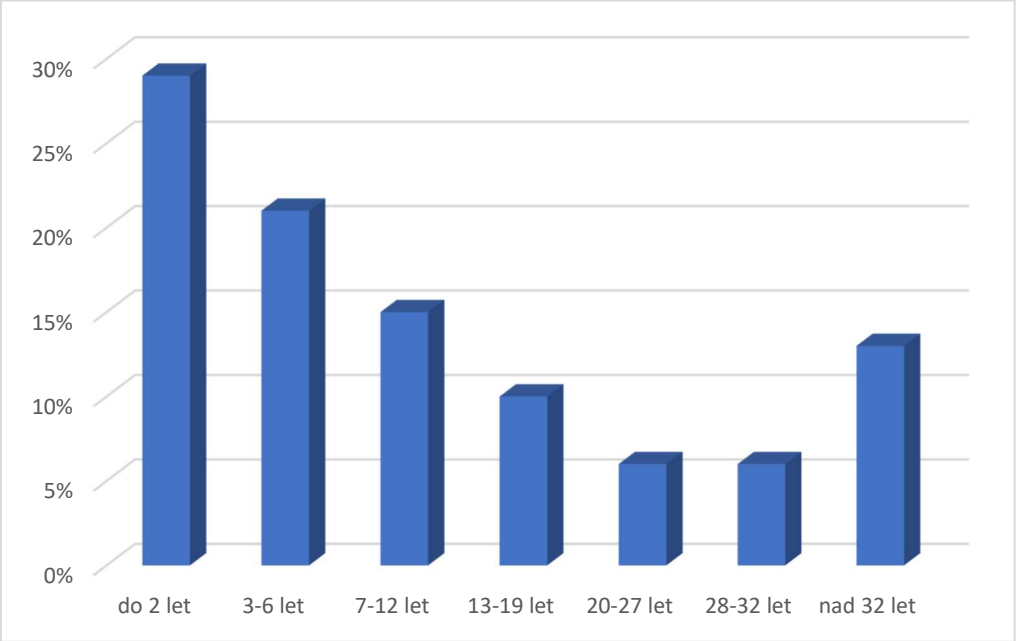

V největším zastoupení odpovídali na dotazník pedagogové, jejichž praxe je kratší jak dva roky (29 %). Dalšími početnými skupinami byli učitelé jejichž praxe je mezi třemi až šesti lety (21 %), od sedmi do dvanácti let (15 %), nad 32 let (13 %) a mezi třinácti až devatenácti lety (10 %). V nejmenším zastoupení byli pedagogové, jejichž praxe byla v rozmezí dvaceti až dvaceti sedmi lety a pedagogové s dvaceti osmi až třiceti dvěma lety ve srovnatelném zastoupení (6 %).

Otázka č. 5: Složení třídy

Tabulka 3 Složení třídy

n=52	*Heterogenní*	*Homogenní*	*Celkem*
Relativní četnost	63 %	37 %	100 %
Absolutní četnost	33	19	52

Graf 3 Složení třídy

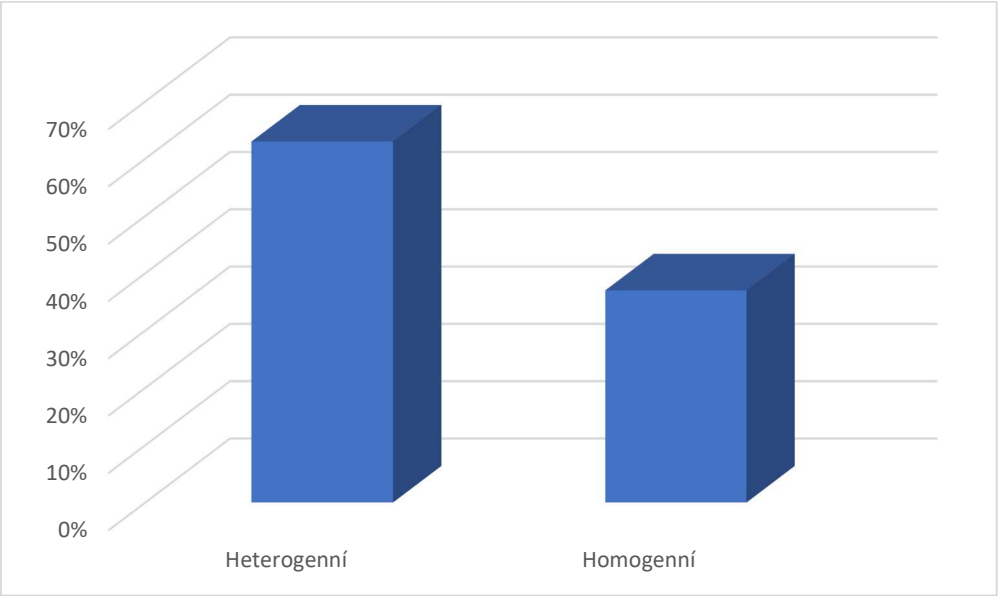

V této otázce jsem zjišťovala, v jaké třídě respondenti pracují, zda heterogenní či homogenní. V heterogenní třídě pracuje 63 % dotazovaných respondentů, zatímco 37 % respondentů pracuje ve třídě homogenní. Složení třídy může mít velký vliv na činnosti, které jsou spojené s přípravou na školu. Ve třídě heterogenní se může předpokládat, že nebude velký prostor pro činnosti spojené s přípravou na školu. Zároveň se však mohou děti v povinném předškolním vzdělávání naučit jiným dovednostem a schopnostem jako je například prosociální chování.

Otázka č. 6: Liší se režim předškolních dětí od ostatních?

Tabulka 4 Odlišnost režimu předškolních dětí

n=52	*Ano*	*Ne*	*Celkem*
Relativní četnost	62 %	38 %	100 %
Absolutní četnost	32	20	52

Graf 4 Odlišnost režimu předškolních dětí

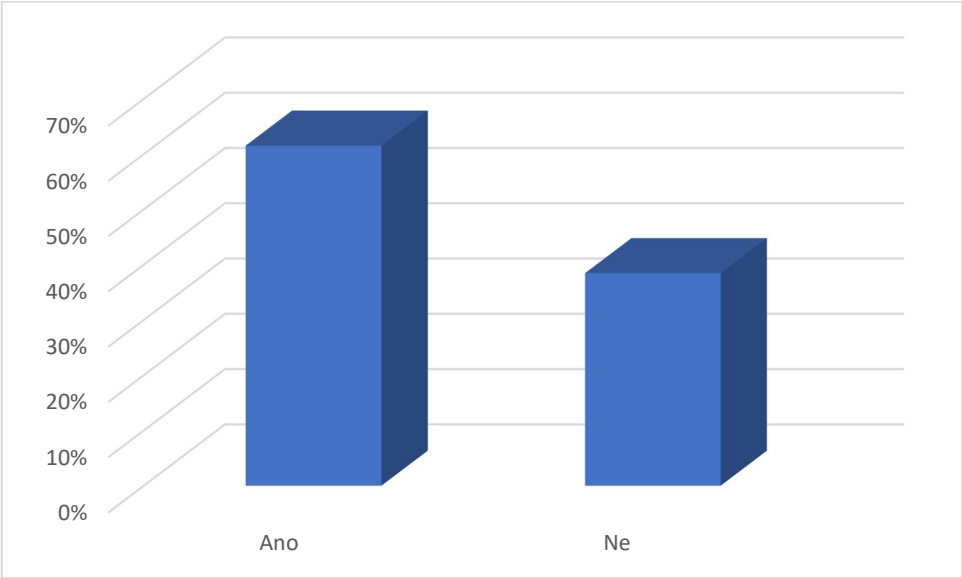

Tabulka 5 Režim předškolních dětí

n=50	Relativní četnost	Absolutní četnost
Individuální předškolní příprava	18 %	9
Nespavý režim	16 %	8
Více příprav na vstup na ZŠ	10 %	5
Vyšší obtížnost činností	4 %	2
Zkrácený odpočinek	8 %	4
Vyšší nároky	8 %	4
Pracovní listy/sešity	8 %	4
Odlišný poobědový režim	6 %	3
Předškoláček	4 %	2
Jiná	18 %	9
Celkem	100 %	50

Graf 5 Režim předškolních dětí

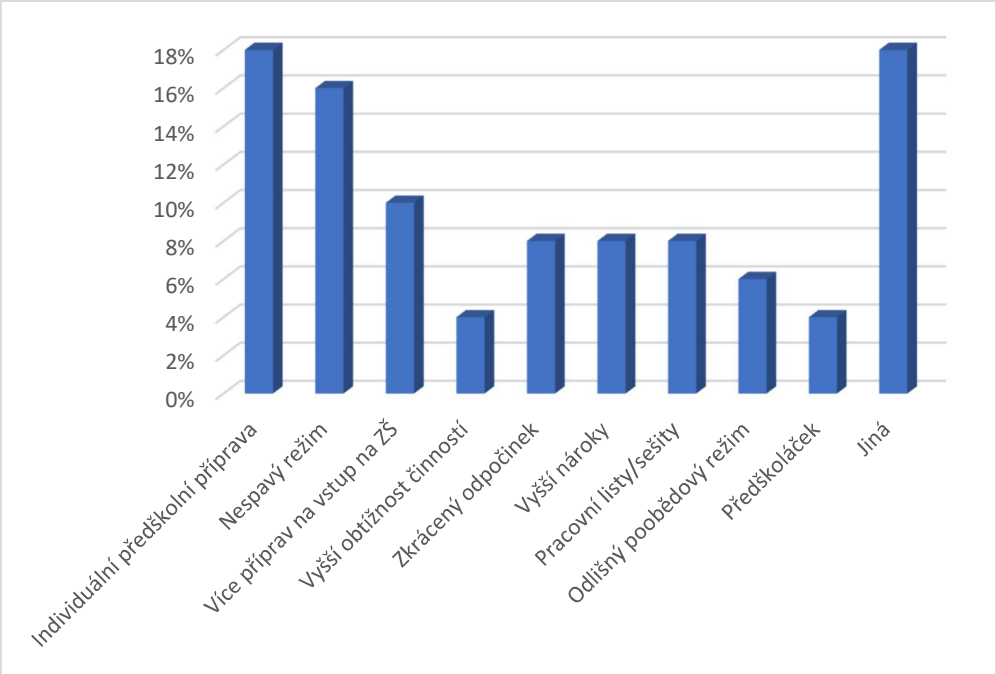

Na tuto otázku odpovědělo 38 % respondentů že režim předškolních dětí v jejich třídě se nijak neodlišuje od ostatních dětí. Naopak většina pedagogů (62 %) uvedla, že se režim předškoláků určitým způsobem liší. Na otázku navazovala ještě otázka doplňková, která měla za účel zjistit jakým způsobem se u 62 % respondentů režim předškoláků liší. Otázka byla otevřená, a tak jsem vybrala nejčastěji se vyskytující odpovědi, které jsem zahrnula do grafu. Mezi jiné jsem zařadila odpovědi, které se vyskytovaly ojediněle. Nejčastěji se režim liší tím, že předškoláci jsou v nespavém režimu (16 %) a účastní se individuální předškolní přípravy (18 %). Dále respondenti uvedli, že u předškoláků zařazují více příprav na vstup na ZŠ (10 %), pracovní listy (8 %), mají na ně vyšší nároky (8 %), zařazují zkrácený odpočinek (8 %) či odlišný poobědový režim (6 %) a činnosti mají vyšší obtížnost (4 %). Mezi jiné odpovědi patří: důraz na samostatnost, jiná délka procházek, oběd v pozdější době než ostatní děti, testy na předcházení poruch učení, více činností, skupinové činnosti zaměřené na rozvoj jednotlivých oblastí, zlepšení schopností a dovedností, ranní úkol a diferencovaná výuka.

Otázka č. 7: Myslíte si, že je dítě, které chodilo do MŠ déle jak jeden rok lépe připravené než dítě, které nastoupilo pouze na povinný předškolní rok?

Tabulka 6 Příprava dítěte, které navštěvovalo MŠ déle jak jeden rok z pohledu pedagoga

n=52	***Ano***	***Ne***	***Celkem***
Relativní četnost	83 %	17 %	100 %
Absolutní četnost	43	9	52

Graf 6 Příprava dítěte, které navštěvovalo MŠ déle jak jeden rok z pohledu pedagoga

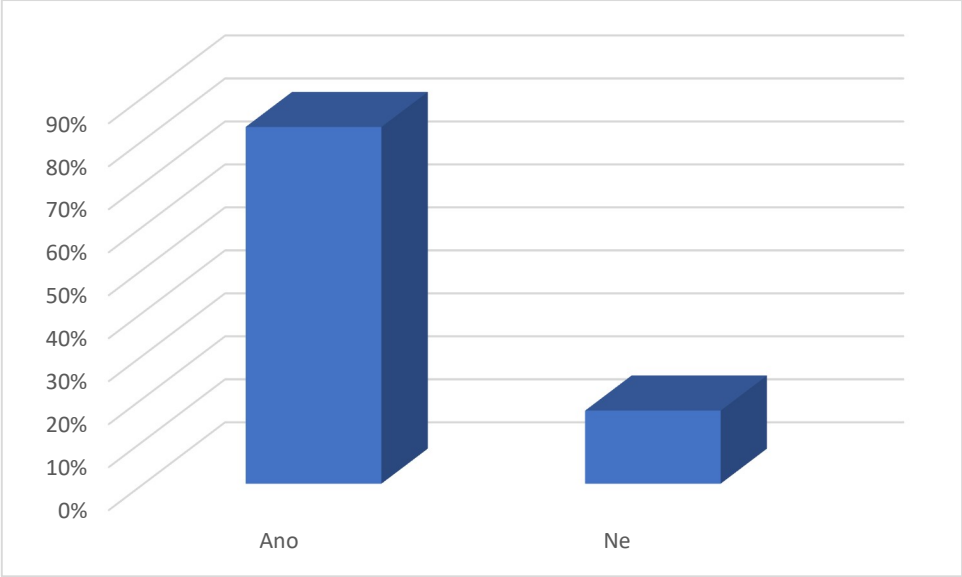

Výrazná většina (83 %) dotazovaných si myslí, že dítě navštěvující mateřskou školu déle než jeden rok je na základní školu lépe připravené než dítě, které nastoupilo pouze na povinný předškolní rok. Pokud dítě navštěvuje mateřskou školu po delší dobu, mají pedagogové více času na diagnostiku dítěte a s tím i spojenou nápravu problémů. Také zjistí, jaké jsou motivační činitele daného dítěte a dokážou je využít k jeho prospěchu. Avšak 17 % učitelů odpovědělo, že si nemyslí, že by dítě navštěvující mateřskou školu déle jak jeden rok bylo lépe připravené. Jisté vysvětlení by mohlo být, že jsou to pedagogové, kteří vzdělávají v homogenních třídách. Tam je možné se dětem věnovat v oblasti přípravy na školu více, protože jsou všichni předškoláci a čeká je zápis na ZŠ. Také v tom může hrát určitou roli to, že děti mohou být z rodin již dobře připravené a není tedy potřeba v mateřské škole věnovat této oblasti takovou pozornost.

Otázka č. 8: Jak často zařazujete aktivity, které jsou spojené s přípravou na školu?

Tabulka 7 Četnost aktivit spojených s přípravou na školu

n=52	*Dvakrát týdně*	*Jednou týdně*	*Několikrát týdně*	*Každý den*	*Celkem*
Relativní četnost	2 %	2 %	8 %	88 %	100 %
Absolutní četnost	1	1	4	46	52

Graf 7 Četnost aktivit spojených s přípravou na školu

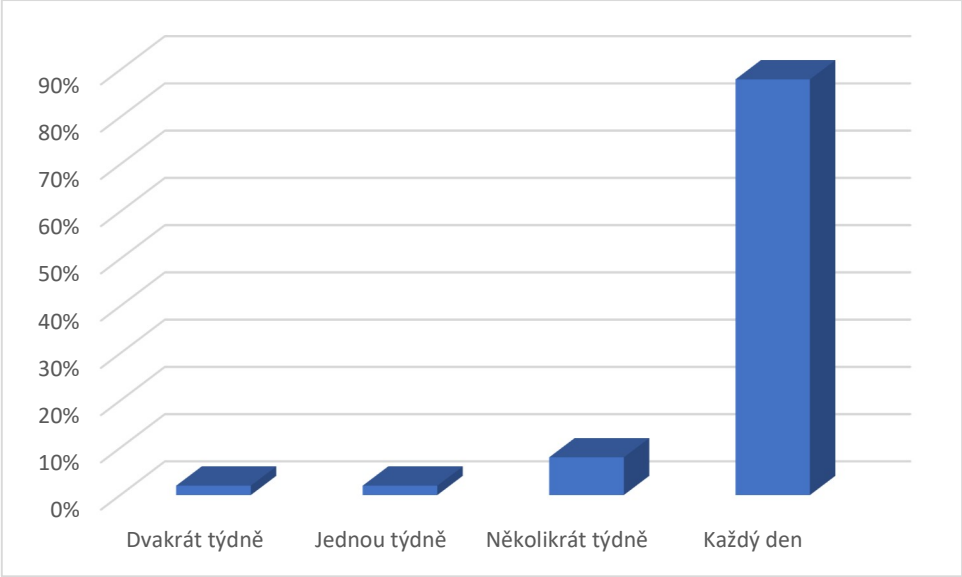

Nejčastěji na tuto otázku bylo odpovězeno, že aktivity spojené s přípravou na školu zařazují každý den a to v 88 %. V 8 % zařazují aktivity několikrát týdně a v neposlední řadě se stejným zastoupením dvakrát i jednou týdně (2 %). Otázka patřila mezi otevřené, a tak měli pedagogové možnost se vyjádřit konkrétně k otázce. Nejčastěji se vyskytovala odpověď, že aktivity zařazují při ranních hrách nebo v rámci dopoledních řízených činností.

Otázka č. 9: Pracujete při aktivitách, které jsou zaměřené na přípravu na školu pouze s předškoláky?

Tabulka 8 Práce s předškoláky při přípravě na školu

n=52	***Ano***	***Ne***	***Celkem***
Relativní četnost	46 %	54 %	100 %
Absolutní četnost	24	28	52

Graf 8 Práce s předškoláky při přípravě na školu

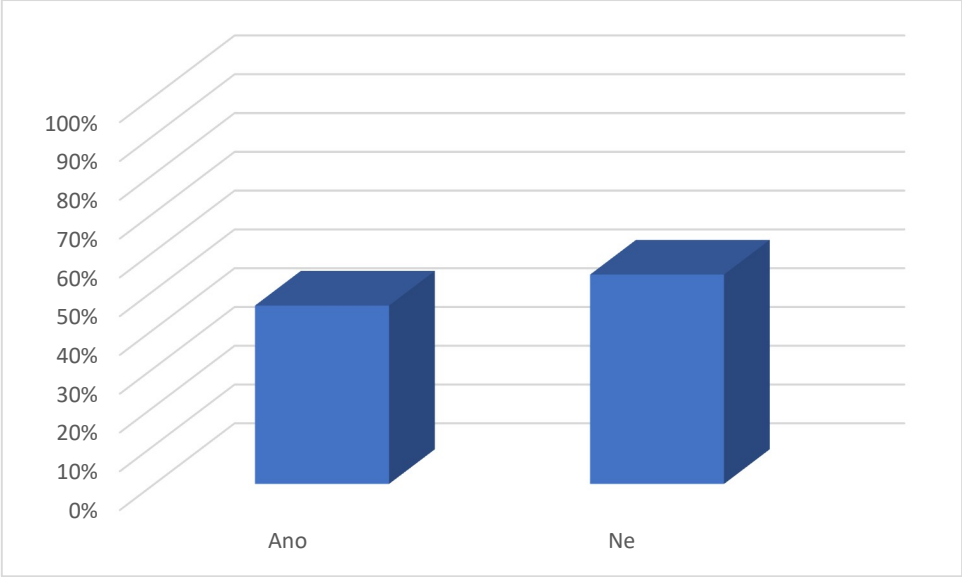

Nejčastěji respondenti vybrali negativní odpověď (54 %) čili že pracují při činnostech zaměřených na přípravu na školu se všemi dětmi. Tato odpověď může být spojená s tím, že většina dotazovaných učitelů pracuje v heterogenní třídě a pracují tak s dětmi v různých věkových kategoriích. Avšak ve 46 % respondenti uvedli, že pracují pouze s předškoláky při činnostech zaměřených jako příprava na školní docházku.

Otázka č. 10: Jaký je Váš názor na povinné předškolní vzdělávání?

Tabulka 9 Názor pedagogů na povinné předškolní vzdělávání

n=52	*Nesouhlasím*	*Nevyhraněný názor*	*Souhlasím*	*Celkem*
Relativní četnost	23 %	4 %	73 %	100 %
Absolutní četnost	12	2	38	52

Graf 9 Názor pedagogů na povinné předškolní vzdělávání

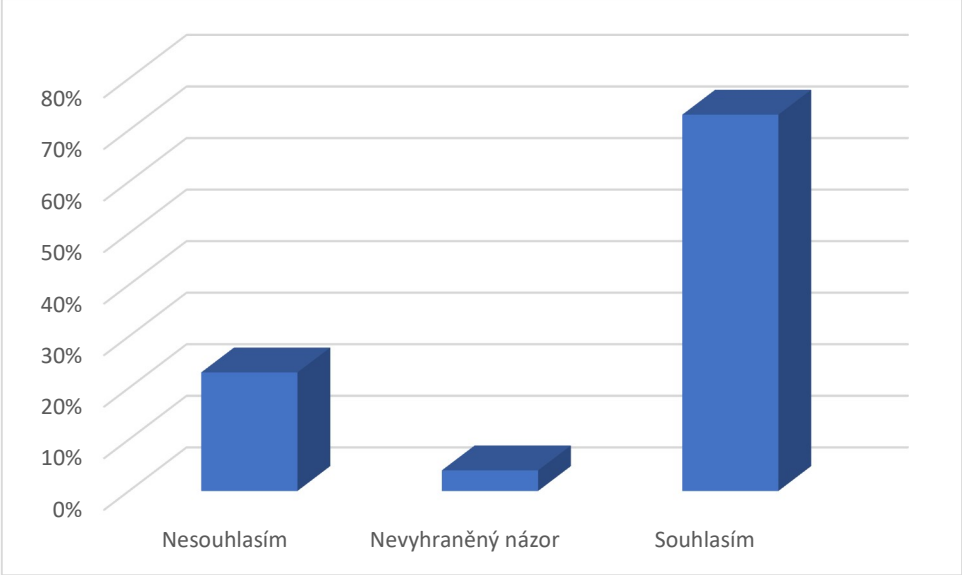

Téměř tři čtvrtiny získaných odpovědí (73 %) obsahovala kladný názor na povinné předškolní vzdělávání. Mezi argumenty respondenti uváděli, že jsou děti lépe připravené na školní docházku, jsou socializované, mají kontakt s vrstevníky anebo, že si zvyknou na určitý školní režim. Malá část respondentů (4 %) neměla na otázku vyhraněný názor a 23 % uvedlo, že s povinným předškolním vzděláváním nesouhlasí. Mezi argumenty k negativnímu postoji uváděli: více starostí pro poctivé rodiče (potřeba omluvných listů); legislativně je povinnost nedořešena; rodiče, kteří nechtěli dát dítě do MŠ před zavedením ho tam nedali ani po jeho zavedení.

Otázka č. 11: Využíváte k přípravě dětí na školu speciální programy, činnosti, metody?

Tabulka 10 Využívání speciálních programů, činností, metod

n=52	*Ano*	*Ne*	*Celkem*
Relativní četnost	50 %	50 %	100 %
Absolutní četnost	26	26	52

Graf 10 Využívání speciálních programů, činností, metod

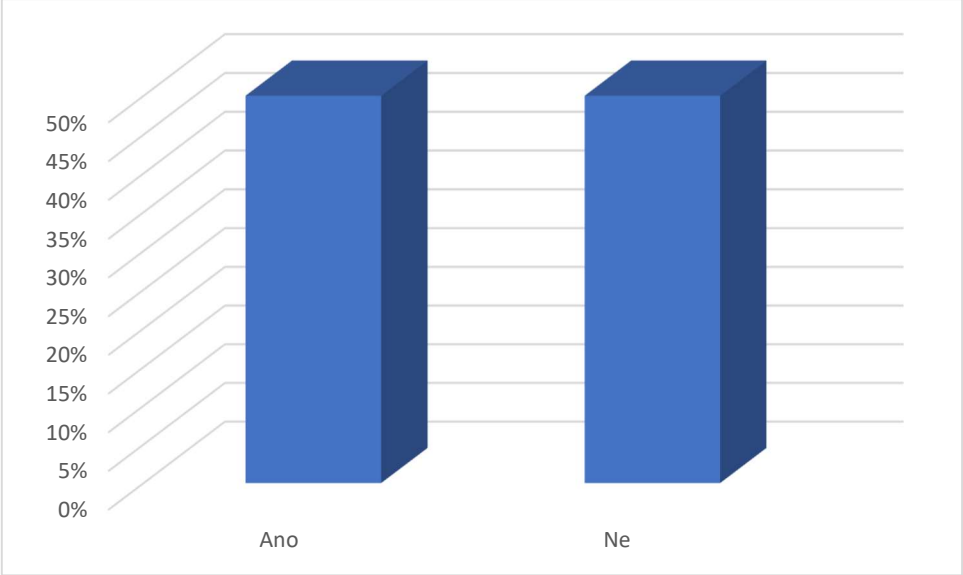

Tabulka 11 Konkrétní speciální programy, činnosti, metody

n=36	Relativní četnost	Absolutní četnost
Metoda dobrého startu	8 %	3
Materiály od Bednářové a Šmardové	17 %	6
Elkonin	6 %	2
Interaktivní tabule	6 %	2
Maxík	6 %	2
Výukové programy na tablety	6 %	2
Předcházíme poruchám učení	8 %	3
Předškoláček	8 %	3
Jiná	36 %	13
Celkem	100 %	36

Graf 11 Konkrétní speciální programy, činnosti, metody

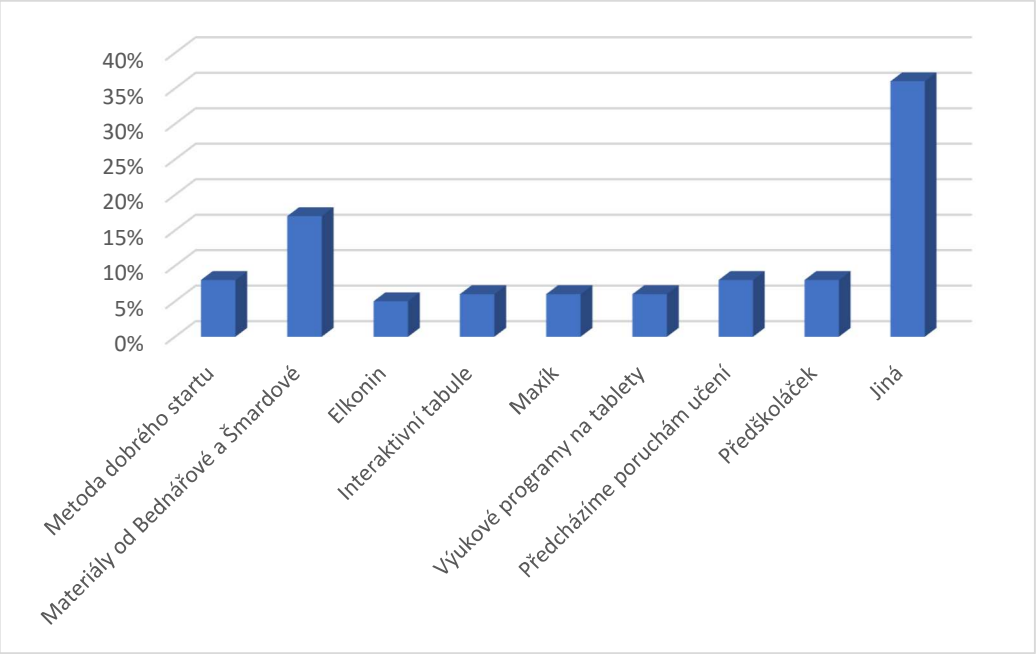

K této otázce se dotazovaní vyjádřili naprosto vyrovnaně a to tak, že 50 % respondentů využívá speciální programy, metody či činnosti a 50 % žádné programy nevyužívá. S touto otázkou je spojena i doplňující otázka, která se snaží zjistit, jaké programy, činnosti, metody využívají, pokud odpověděli kladně. Dotazovaní pedagogové nejčastěji využívají materiálů od V. Bednářové a J. Šmardové (17 %), dále využívají ve srovnatelných hodnotách Metodu dobrého startu, knihu „Předcházíme poruchám učení“ a stimulačně edukativní program „Předškoláček“ v zastoupení 8 %. V 6 % využívají interaktivní tabule, výukové programy na tablet a stimulační program „Maxík“. Rozvoj jazykových schopností dle D. B. Elkonina využívají v 5 %. Do oblasti jiná jsem zařadila odpovědi, které se objevovali jednotlivě. Jsou to: inspirace z Pinterestu; Pavučina; Naslouchej a hrej si; Hravá matematika a pastelka; Chytré dítě; ESS; Jambord; Jednotažky; Kumot, Kupoz; Klokanovy kapsy; Klokanův kufr; Kuliferda; Motorické čtení podle Emerlingové.

Otázka č. 12: Má MŠ, ve které pracujete odpolední kroužek zaměřený na přípravu předškolních dětí k nástupu na ZŠ?

Tabulka 12 Výskyt odpolední kroužků na přípravu předškoláků

n=52	*Ano*	*Ne*	*Jiná*	*Celkem*
Relativní četnost	17 %	79 %	4 %	100 %
Absolutní četnost	9	41	2	52

Graf 12 Výskyt odpolední kroužků na přípravu předškoláků

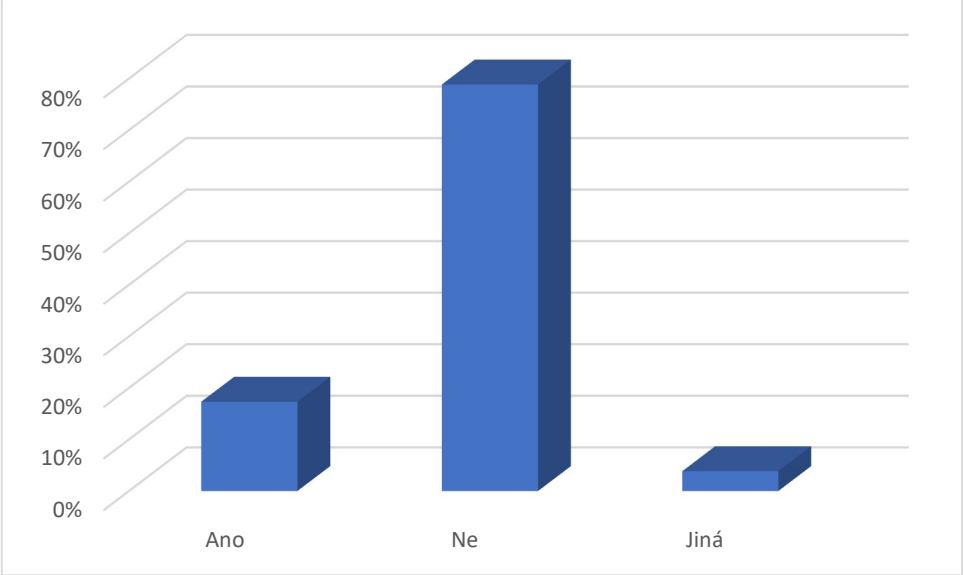

Na tuto otázku odpověděla většina pedagogů negativně a to v 79 %. Tento výsledek je možné vnímat jako pozitivní, protože činnosti na přípravu probíhají průběžně během dne. Jsou tedy realizovány jako přirozené učení. Odpolední činnosti zaměřené cíleně jako příprava na školu mohou učitelky poté považovat za zátěž pro dětský organismus. Dalším vysvětlením může být, že rodiče nemají o kroužek zájem, či jak zmínili respondenti v kolonce jiné, mohou tyto kroužky nabízet základní školy, a proto již není potřeba mít obdobný kroužek v mateřské škole. V 17 % odpověděli na otázku kladně a 4 % respondentů odpověděla konkrétně v kolonce jiná. Dle jejich odpovědí je již kroužek organizován na základní škole.

Otázka č. 13: Jste spokojeni s úrovní přípravy na školu v MŠ, ve které pracujete?

Tabulka 13 Spokojenost s úrovní přípravy na školu v MŠ

n=52	*Ano*	*Ne*	*Celkem*
Relativní četnost	92 %	8 %	100 %
Absolutní četnost	48	4	52

Graf 13 Spokojenost s úrovní přípravy na školu v MŠ

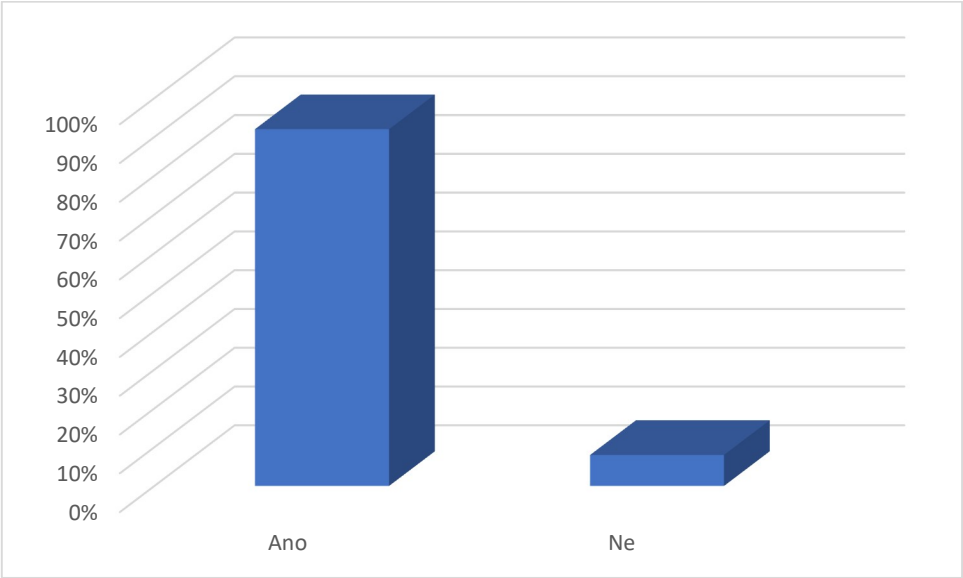

Naprostá většina dotazovaných respondentů (92 %) je spokojena s úrovní přípravy na školu v mateřské škole, ve které pracují. Zbylých 8 % spokojeno není. Na tuto otázku navazuje otázka další, která zkoumá, jaké oblasti by pedagogové chtěli zlepšit či změnit, aby byli spokojeni v mateřské škole, ve které pracují.

Otázka č. 14: Je něco, co byste v oblasti přípravy na školu chtěl/la změnit/zlepšit?

Tabulka 14 Oblasti zlepšení práce

n=52	Relativní četnost	Absolutní četnost
Nevím	4 %	2
Nic	52 %	27
Spolupráce s rodiči	6 %	3
Více času pro individuální práci s předškoláky	10 %	5
Více pobytu venku	4 %	2
Nižší počet dětí ve třídě	4 %	2
Jiná	21 %	11
Celkem	100 %	52

Graf 14 Oblasti zlepšení práce

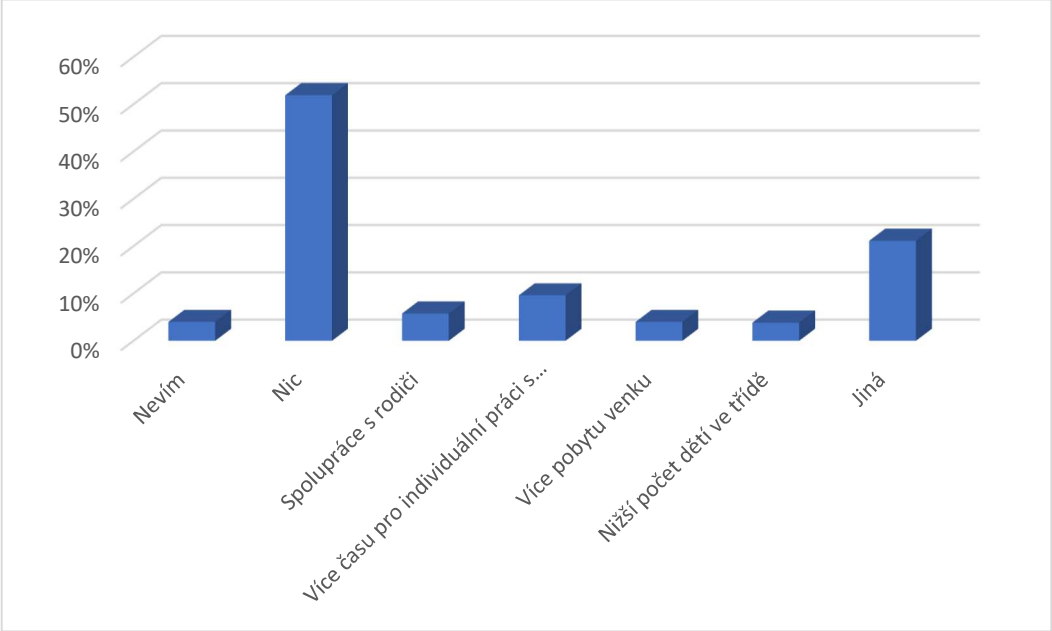

Z 52 % by pedagogové v mateřské škole nic neměnili a jsou s nynějším stavem spokojeni. 4 % dotazovaných naopak uvedlo, že neví či si není jistá, jestli by něco chtěli změnit nebo zlepšit. Respondenti, kteří chtěli něco změnit nebo zlepšit uvedli, že by chtěli lepší spolupráci s rodinou (6 %), více času pro individuální práci s předškoláky (10 %), více pobytu venku (4 %) a nižší počet dětí ve třídě (4 %). Vzhledem k otevřenosti otázky jsem mezi jiné zařadila odpovědi, které se objevily ojediněle. Jsou to: diagnostické záznamy; rozvoj jazykových schopností dle D. B. Elkonina v odpoledních hodinách pro celou třídu; lepší vybavení MŠ; posílení logopedické intervence; zařadit předškoláky do samostatné třídy; rozdělení tříd podle věku dětí; větší spolupráci dětí ve skupinách; lepší spolupráci s kolegyní; zavedení spolupráce s učitelkami ZŠ; více aktivit pro předškoláky; zavést kroužek pro předškolní přípravu; zlepšit sebeobsluhu dětí.

Otázka č. 15: Informujete rodiče o úrovni přípravy jejich dítěte na školu?

Tabulka 15 Informování rodičů o úrovni přípravy jejich dítěte na školu

n=52	***Ano, pravidelně***	***Ano, občas***	***Ne***	***Celkem***
Relativní četnost	56 %	40 %	4 %	100 %
Absolutní četnost	29	21	2	52

Graf 15 Informování rodičů o úrovni přípravy jejich dítěte na školu

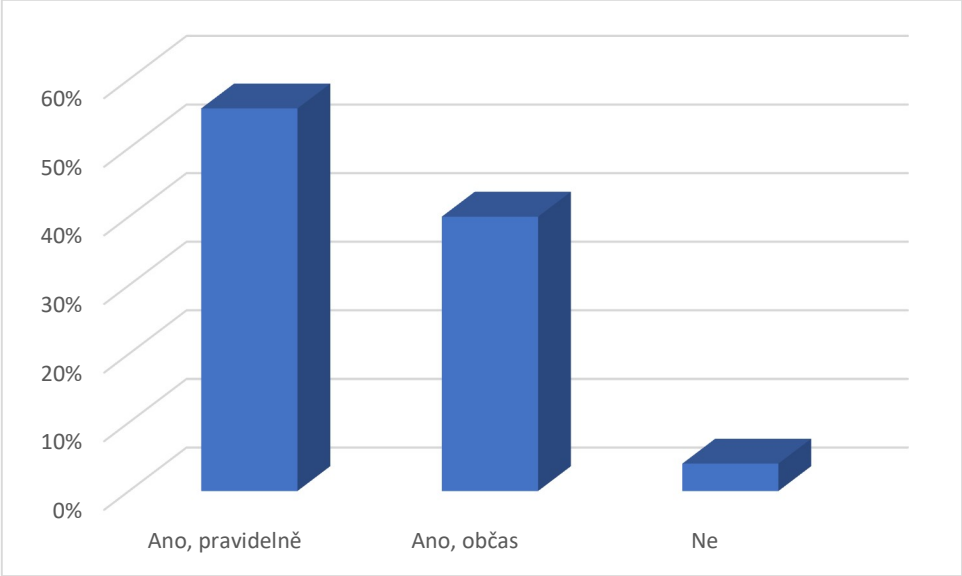

Informování rodičů o úrovni přípravy dítěte na školu je jedna z důležitých činností pedagoga. Komunikace mezi rodičem a pedagogem je klíčová pro vývoj a vzdělání dítěte. 56 % učitelů uvedlo, že s rodičem pravidelně komunikuje a informuje je o úrovni přípravy jejich dítěte na základní školu. Dalších 40 % respondentů s rodiči toto téma probírá, ale spíše v nepravidelných intervalech. Minorita (4 %) pak uvedla, že s rodiči toto téma vůbec neprobírá. Jedním z možných vysvětlení může být, že pedagogové mají složitý vztah s rodiči anebo rodiče nechtějí s pedagogy vůbec komunikovat.

Otázka č. 16: Probíráte s rodiči oblasti, ve kterých má jejich dítě problémy a ve kterých může domácí příprava pomoci?

Tabulka 16 Informování rodičů o problémech spojených s přípravou na školu

n=52	*Ano, pravidelně*	*Ano, nepravidelně*	*Ne*	*Celkem*
Relativní četnost	61 %	33 %	6 %	100 %
Absolutní četnost	32	17	3	52

Graf 16 Informování rodičů o problémech spojených s přípravou na školu

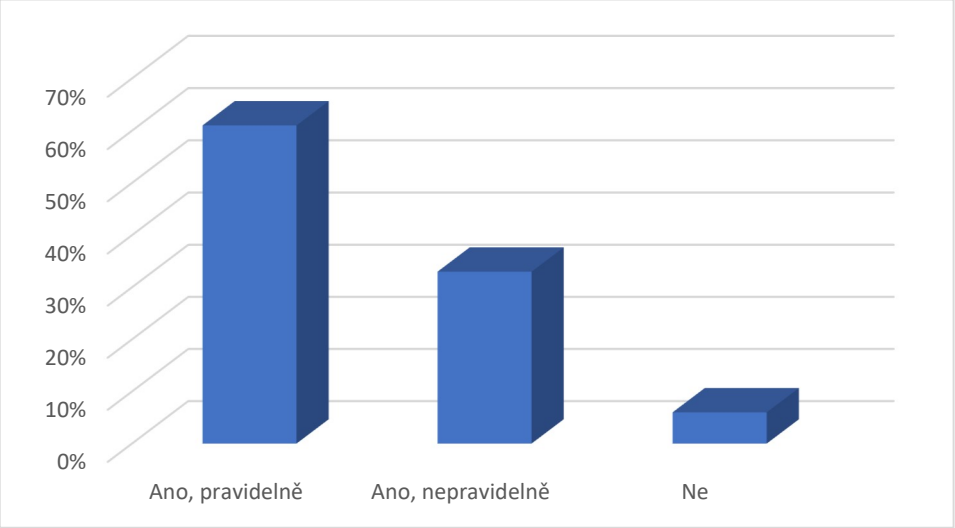

Oproti předešlé otázce uvedlo na tuto otázku 61 % respondentů, že s rodiči probírá oblasti, ve kterých dítě zaostává nebo má problémy. Tyto informace mohou rodičům pomoci si představit na jaké úrovni se dítě nachází a které oblasti je potřeba dále rozvíjet, aby dítě prospívalo a mohlo plynule přejít na základní školu. V nepravidelných intervalech probírá toto téma s rodiči 33 % dotazovaných pedagogů a 6 % téma neprobírá s rodiči vůbec.

Otázka č. 17: Jaký má podle Vás vliv na přípravu rodič a jaký MŠ?

Tabulka 17 Vliv na přípravu dítěte z hlediska rodičů a MŠ z pohledu pedagogů

n=52	**Rodič**		**Mateřská škola**	
	Relativní četnost	**Absolutní četnost**	**Relativní četnost**	**Absolutní četnost**
10 %	0 %	0	4 %	2
20 %	12 %	6	4 %	2
25 %	0 %	0	2 %	1
30 %	8 %	4	6 %	3
35 %	4 %	2	0 %	0
40 %	15 %	8	8 %	4
50 %	38 %	20	38 %	20
60 %	8 %	4	15 %	8
65 %	0 %	0	4 %	2
70 %	6 %	3	8 %	4
75 %	2 %	1	0 %	0
80 %	4 %	2	12 %	6
90 %	4 %	2	0 %	0
Celkem	100 %	52	100 %	52

Graf 17 Vliv na přípravu dítěte z hlediska rodičů a MŠ z pohledu pedagogů

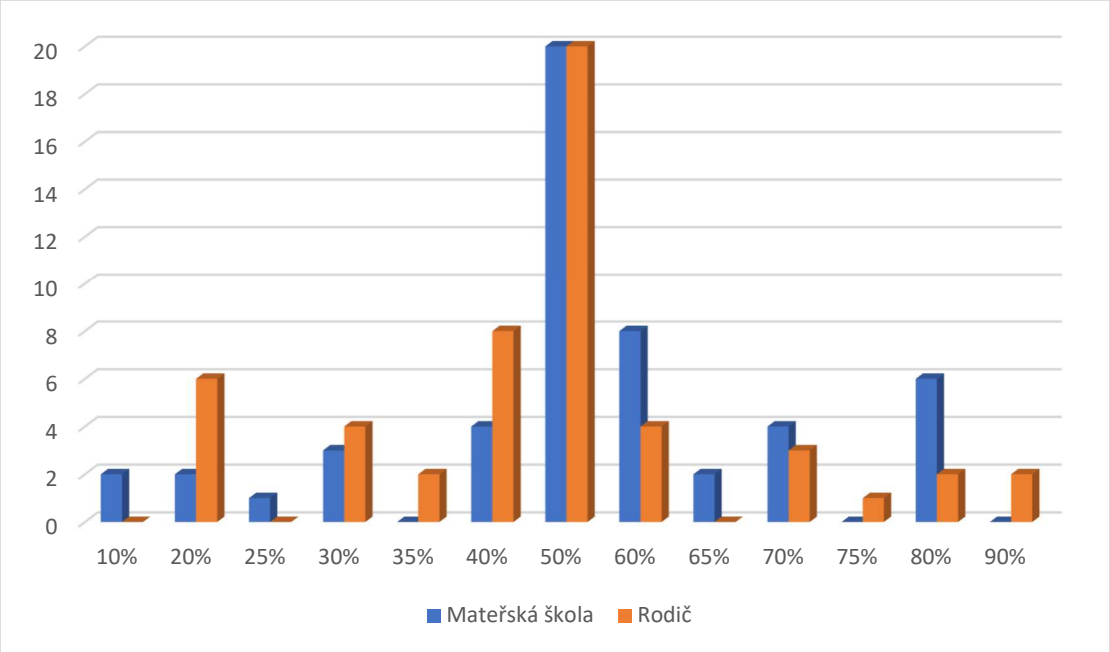

Většina pedagogů (38 %) je toho názoru, že vliv mateřské školy a rodiny je srovnatelný a ani jeden z nich nezaujímá dominantní pozici. Ze zbylých 62 % si 39 % pedagogů myslí, že má mateřská škola větší vliv na přípravu než rodič. 23 % je pak toho názoru, že má rodina větší vliv.

Otázka č. 18: Jaká vidíte pozitiva z hlediska přípravy na školu v předškolním vzdělávání?

Tabulka 18 Pozitiva přípravy na školu v předškolním vzdělávání z pohledu pedagogů

n=76	Relativní četnost	Absolutní četnost
Diagnostika školní zralosti	3 %	2
Komplexní příprava	13 %	10
Lepší adaptace na prostředí ZŠ	3 %	2
Lepší přestup na ZŠ	25 %	19
Návyk na povinnosti	3 %	2
Práce v kolektivu	5 %	4
Předcházení poruchám učení	3 %	2
Příprava na školní režim	13 %	10
Respektování autority	3 %	2

Socializace	18 %	14
Soustředí se, připravený se učit	3 %	2
Jiná	9 %	7
Celkem	100 %	76

Graf 18 Pozitiva přípravy na školu v předškolním vzdělávání z pohledu pedagogů

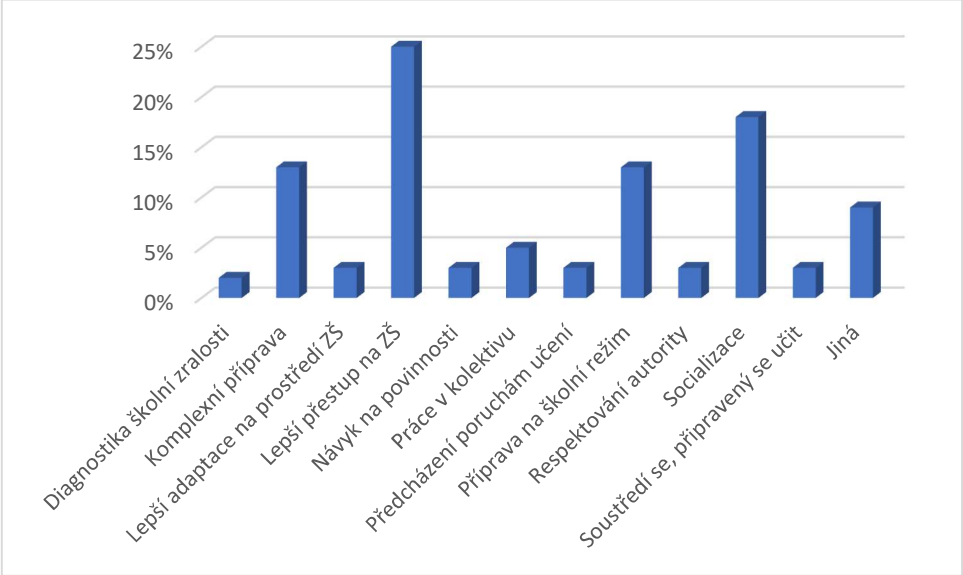

Nejčastější odpovědí bylo, že děti jsou lépe připravené na přestup na základní školu (25 %). Socializaci pak považovalo 18 % rodičů za další hlavní pozitivum přípravy na školu. Tyto oblasti považují respondenti za důležité pozitivní aspekty předškolního vzdělávání. Za další klady považují pedagogové komplexní přípravu dítěte a přípravu na školní režim ve srovnatelném zastoupení 13 %. Za neméně důležitá pozitiva považují respondenti také práci dětí v kolektivu (5 %). Lepší adaptaci na prostředí ZŠ, návyk na budoucí povinnosti, předcházení poruchám učení, respektování autority a lepší soustředění spojené s připraveností se učit považují za srovnatelně důležité (3 %). Diagnostika školní zralosti se objevila ve 2 % zmíněných odpovědí. Dotazovaní taktéž jako v některých předešlých otázkách zmínili i několik odpovědí, které se objevily ojediněle. Jsou to: emoční přechod od rodiny ke škole; lepší úchop tužky, nejdůležitější období v rozvoji dítěte; optimální vývoj dítěte; srovnání s vrstevníky; zaujímá roli ve společnosti; rozvoj řeči a komunikace.

Otázka č. 19: Jaká vidíte negativa z hlediska přípravy na školu v předškolním vzdělávání?

Tabulka 19 Negativa přípravy na školu v předškolním vzdělávání z pohledu pedagogů

n=59	Relativní četnost	Absolutní četnost
Málo času na individuální práci s dětmi	8 %	5
Nevím	12 %	7
Povinnosti rodiče předávají na MŠ	3 %	2
Přeplněnost tříd	7 %	4
Přetěžování dětí	5 %	3
Špatná spolupráce s rodiči	10 %	6
Zaměření na výkon dětí	3 %	2
Žádná	34 %	20
Jiná	17 %	10
Celkem	100 %	59

Graf 19 Negativa přípravy na školu v předškolním vzdělávání z pohledu pedagogů

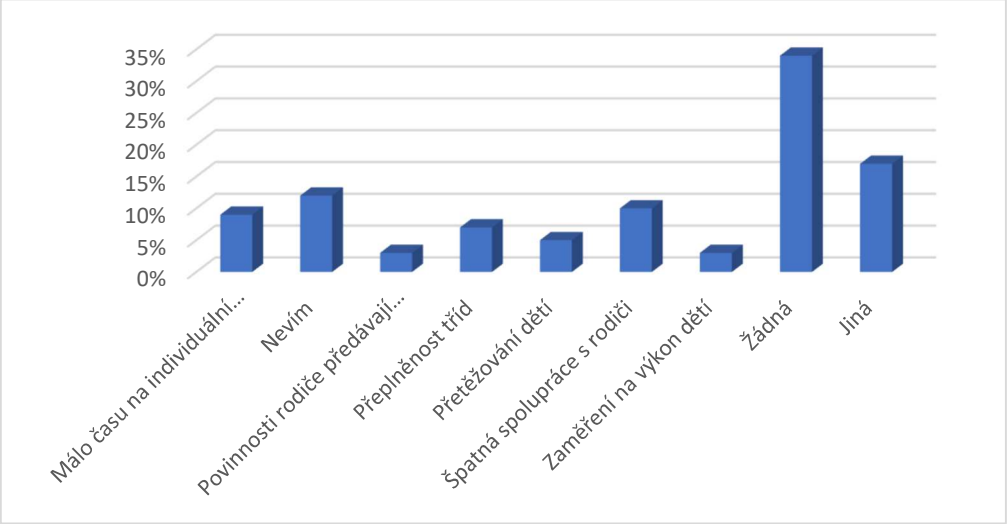

Respondenti neuvedli žádná negativa ve 34 %, či o negativech neví ve 12 %. Mezi zmíněná negativa patří v největším zastoupení špatná spolupráce s rodiči (10 %). Dále bylo uvedeno několik oblastí, které spolu úzce souvisí. Jedná se o přeplněnost tříd (v 7 %), která má za následek nedostatek času na individuální práci s dětmi (9 %). Přetěžování dětí (5 %) a zaměření na výkon (3 %). Toto jsou negativní aspekty spojené nejen s přípravou na školu, ale s celým školským systémem. Pedagogové si také ve 3 % myslí,

že rodiče předávají své povinnosti vzhledem k dítěti na mateřskou školu. Dotazovaní ještě uvedli další negativa: nedostatek času a prostoru na práci s předškoláky; děti nemají „respekt“ k připraveným aktivitám; děti si méně hrají; heterogenní třída; malé povědomí učitelek o metodách přípravy předškoláků; nedostatek času na práci s dětmi mimořádně nadanými; málo času stráveného ve venkovním prostředí; některé děti tráví celý den v MŠ; rodiče nevedou děti k samostatnosti a sebeobsluze.

10.2 Výsledky výzkumného šetření z řad rodičovské veřejnosti

Otázky č. 1 až 3 se zabývaly pohlavím, věkem a vzděláním. 86 % z celkového počtu respondentů bylo ženského pohlaví a zbylých 14 % pohlaví mužského. Nejpočetnější skupinou dotazovaných byla ve věku mezi 31-40 let, a to v procentuálním zastoupení 60 %. Druhou nejvíce zastoupenou skupinou byli rodiče ve věku od 41 do 50 let v zastoupení 26 %. V nejmenším počtu byli zastoupeni lidé ve věku mezi 20-30 lety (8 %) a ve věku mezi 51-60 let (6 %). Vzhledem ke vzdělání se do dotazníkového šetření nejvíce zapojili respondenti s vysokoškolským vzděláním, a to v procentuálním zastoupení 48 %. Poté se nejvíce zapojili rodiče se středoškolským vzděláním v 22 %. Nejméně byli zastoupeni rodiče s vyšším odborným (18 %) a se středním odborným vzděláním (12 %).

Otázka č. 4: Věk dítěte

Tabulka 20 Věk dítěte

n=50	***3 roky***	***4 roky***	***5 let***	***6 let***	***7 let***	***Celkem***
Relativní četnost	6 %	10 %	22 %	50 %	12 %	100 %
Absolutní četnost	3	5	11	25	6	50

Graf 20 Věk dítěte

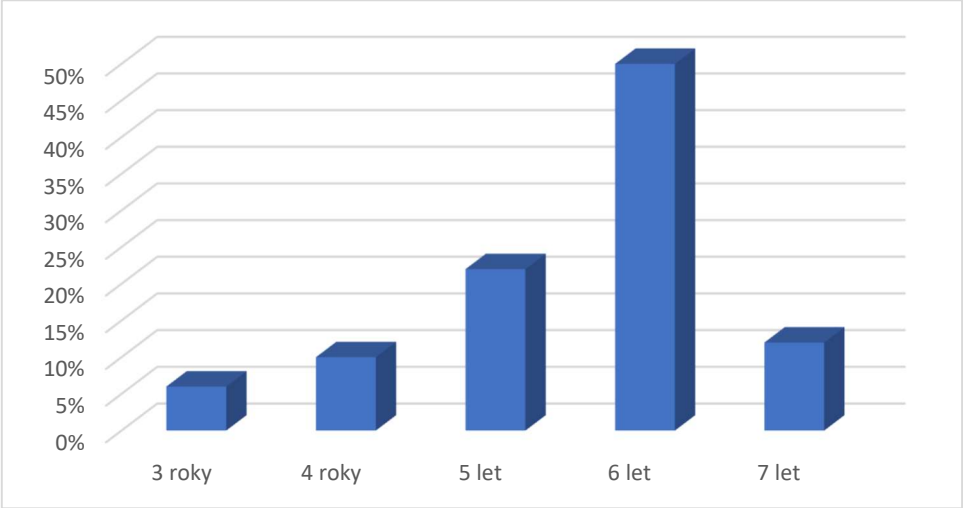

Do dotazníkového šetření se nejvíce zapojili rodiče jejichž děti dosáhly věku šesti let (50 %), následně byla nejpočetnější skupina rodičů s dětmi ve věku pěti let (22 %) a ve věku sedmi let (12 %). Nejméně početné skupiny respondentů byli rodiče jejichž děti jsou ve věku čtyř let (10 %) a ve věku tří let (6 %).

Otázka č. 5: Jaký je Váš názor na povinné předškolní vzdělávání?

Tabulka 21 Názor na povinné předškolní vzdělávání z pohledu rodičů

n=50	*Nesouhlasím*	*Souhlasím*	*Celkem*
Relativní četnost	6 %	94 %	100 %
Absolutní četnost	3	47	50

Graf 21 Názor na povinné předškolní vzdělávání z pohledu rodičů

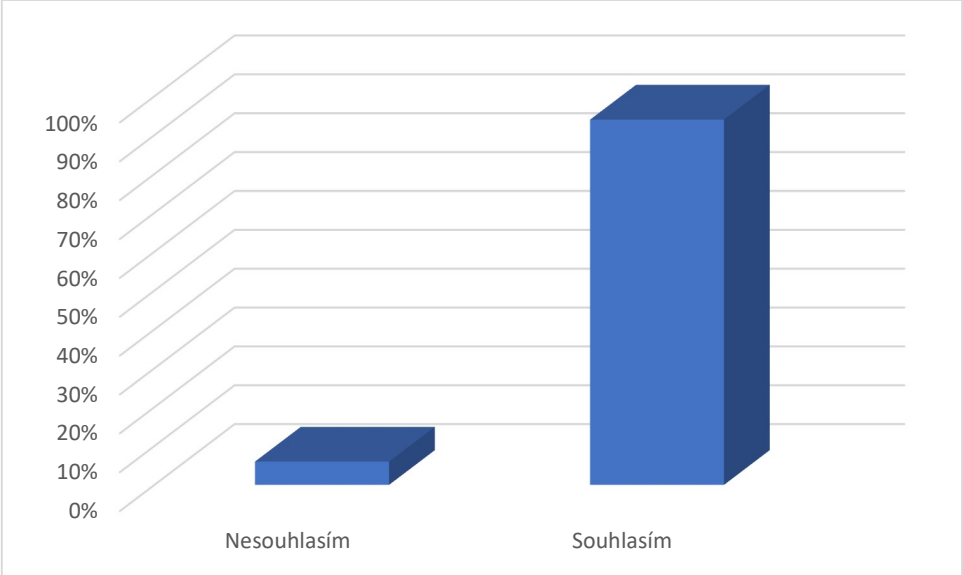

Vzhledem k otevřenosti otázky byly odpovědi rozděleny mezi kladné a záporné, dle celkového znění odpovědi. Vyplynulo tak, že 94 % rodičů s povinným předškolním vzděláváním souhlasí. Mezi jedny ze zajímavých názorů vyjádřených k této otázce patří tato odpověď: *„Je fajn, že se děti ve školce cíleně připravují na školní docházku. Ale nejsem si úplně jistá, zda zavedení "povinného" předškolního roku splnilo očekávaný záměr, tedy dostat do školek děti ze znevýhodněného prostředí. Zároveň to ale pomohlo rodičům, kteří se z nějakého důvodu rozhodli své dítě neočkovat. Tyto děti by jinak do školky vůbec nesměly a takto se mohou (respektive "musí") účastnit povinného předškolního roku …“* Na druhou stranu se v dotazníku také vyjádřili rodiče nesouhlasným názorem v 6 %.

Otázka č. 6: Jak je podle Vás důležitá příprava na školu v posledním roce předškolního vzdělávání?

Tabulka 22 Důležitost přípravy na školu v předškolním vzdělávání

n=50	Relativní četnost	Absolutní četnost
1	0 %	0
2	0 %	0
3	0 %	0
4	0 %	0
5	11 %	1
6	13 %	2
7	16 %	3
8	15 %	8
9	20 %	12
10	22 %	24
Celkem	100 %	50

Graf 22 Důležitost přípravy na školu v předškolním vzdělávání

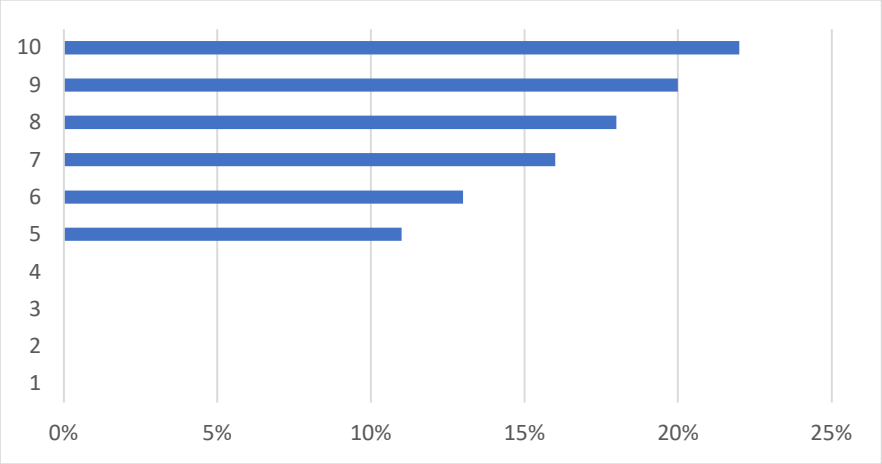

V této otázce měli možnost rodiče zaškrtnout počet polí od 1 (nejméně důležitá) do 10 (nejvíce důležitá), podle toho, jak si myslí, že je příprava na školu důležitá. Většina rodičů považuje přípravu na školu v předškolním vzdělávání za velmi důležitou (22 %). Dle grafu je jasné, že početnost odpovědí se postupně snižuje a zastavuje se na pátém stupni, kdy považují rodiče přípravu na školu za středně důležitou v posledním roce předškolního vzdělávání. Takto se vyjádřilo 11 % dotazovaných respondentů.

Otázka č. 7: Myslíte si, že je dítě, které chodilo do MŠ déle jak jeden rok lépe připravené na školu než dítě, které nastoupilo pouze na povinný předškolní rok?

Tabulka 23 Příprava dítěte, které navštěvovalo MŠ déle jak jeden rok z pohledu rodičů

n=50	***Ano***	***Ne***	***Celkem***
Relativní četnost	86 %	14 %	100 %
Absolutní četnost	43	7	50

Graf 23 Příprava dítěte, které navštěvovalo MŠ déle jak jeden rok z pohledu rodičů

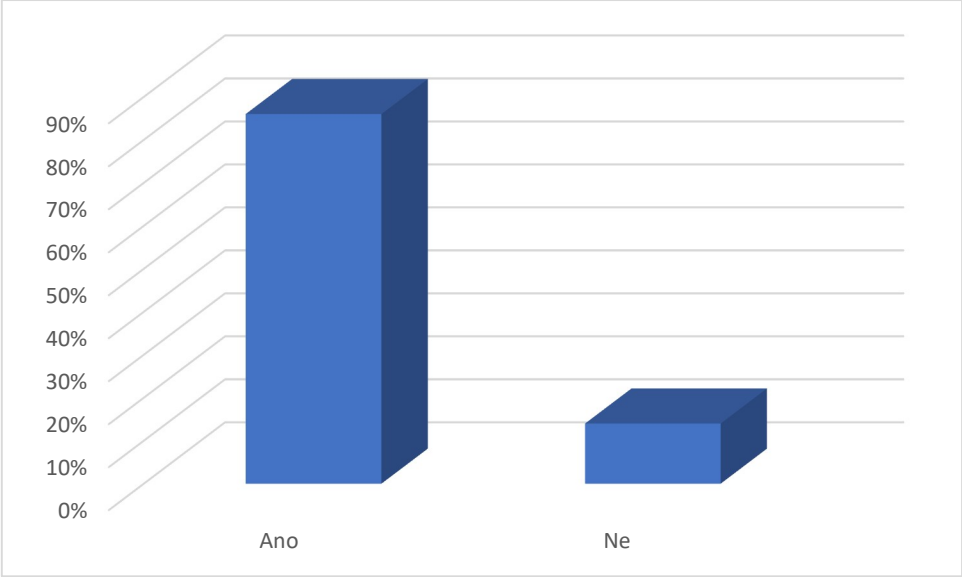

Z 86 % si dotazování respondenti myslí, že dítě navštěvující mateřskou školu po dobu delší než jeden rok je lépe připravené na vstup na základní školu. Možné vysvětlení může být, že jsou rodiče toho názoru, že se dítě v dětském kolektivu socializuje a seznamuje se s potenciálními spolužáky. Také mají děti více času na dosahovaní určité úrovně dovedností a schopností. Opačného názoru je 14 % dotazovaných rodičů.

Otázka č. 8: Jak hodnotíte MŠ v oblasti přípravy Vašeho dítěte na školu?

Tabulka 24 Hodnocení MŠ v oblasti přípravy na školu

n=50	Relativní četnost	Absolutní četnost
Velmi dobrá	58 %	29
Dobrá	32 %	16
Dostačující	4 %	2
Nedostačující	0 %	0
Nedokážu posoudit	6 %	3
Celkem	100 %	50

Graf 24 Hodnocení MŠ v oblasti přípravy na školu

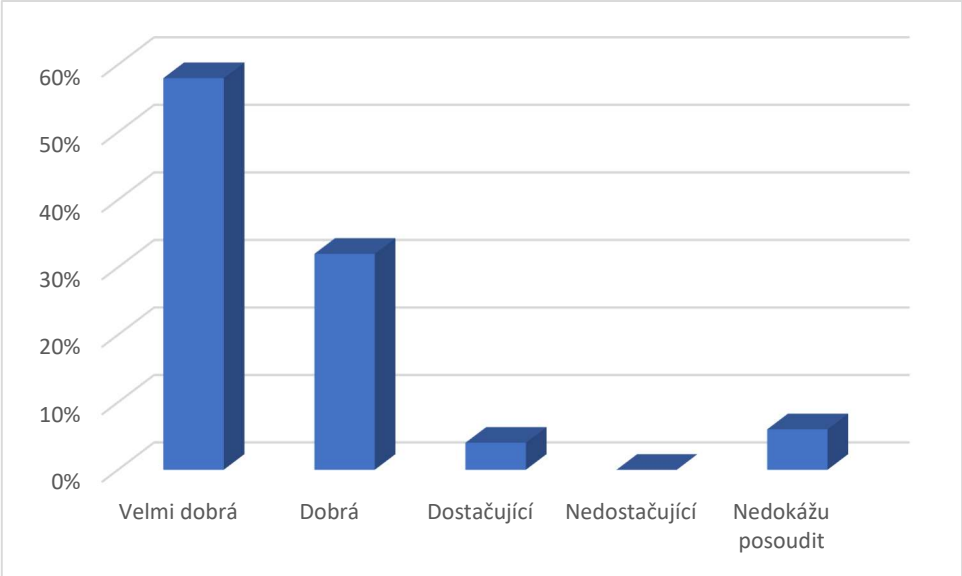

Názor rodičů na mateřskou školu má velký vliv na vnímání kvality předškolního vzdělávání. Z hlediska přípravy na školu nebylo 6 % respondentů schopno posoudit jejich kvalitu. Nejvíce se dotazovaní vyjádřili k přípravě na školu kladně a považují ji za velmi dobrou v 58 % a jako dobrou ji považuje 32 % rodičů. Ve 4 % hodnotí přípravu jako dostatečnou.

Otázka č. 9: Je něco, co byste v oblasti přípravy na školu chtěl/la zlepšit/doplnit?

Tabulka 25 Oblasti pro zlepšení vzdělávání

n=53	Relativní četnost	Absolutní četnost
Nic	72 %	38
Větší povědomí učitelek o možnostech příprav dětí na ZŠ	4 %	2
Více pobytu venku	4 %	2
Zlepšení řeči, výslovnosti a komunikace	5 %	3
Jiná	15 %	8
Celkem	100 %	53

Graf 25 Oblasti zlepšení vzdělávání

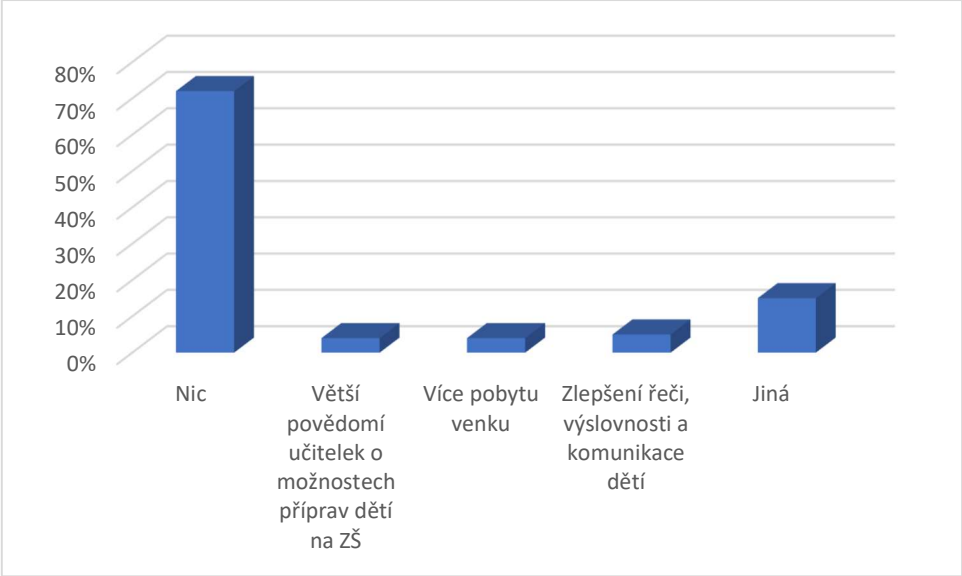

S největším počtem (72 %) se rodiče vyjádřili k této otázce tak, že jsou velmi spokojeni a nic nechtějí měnit. Tato odpověď koreluje s odpověďmi na předchozí otázku. V menším počtu pak vyjádřili své názory takto: přáli by si větší povědomí učitelek o možnostech příprav dětí na ZŠ a více pobytu venku ve 4 %. Dále by pak uvítali, aby pedagožky v průběhu předškolního vzdělávání upoutávaly pozornost na řeč, její zlepšování a s ním i zlepšování výslovnosti a komunikace dětí (5 %). Mezi jiné jsou zařazeny odpovědi, které se objevovaly ojediněle: logopedická intervence; naplňování individuálních potřeb dětí; větší propojenost s SPC, PPP; větší řád a pravidelnost v denním programu; více grafomotorických cviků; zlepšení vzájemné komunikace; více pohybových chvilek.

Otázka č. 10: Jaká jsou Vaše očekávání od předškolního vzdělávání?

Tabulka 26 Očekávání od předškolního vzdělávání

n=259	Relativní četnost	Absolutní četnost
Výchova dítěte	3 %	9
Poradenství rodičům v oblasti výchovy a vzdělávání dítěte	8 %	22
Doplnění rodinné výchovy	6 %	15
Socializace dítěte	13 %	34
Rozvoj osobnosti dítěte	14 %	35
Příprava na školu	16 %	42
Pozitivní přístup učitelky k dětem	11 %	29
Intelektuální rozvoj dítěte	11 %	28
Naplnění potřeb dítěte	7 %	18
Emoční rozvoj dítěte	10 %	25
Pokud Vás napadá jiné nezmíněné	1 %	2
Celkem	100 %	259

Graf 26 Očekávání od předškolního vzdělávání

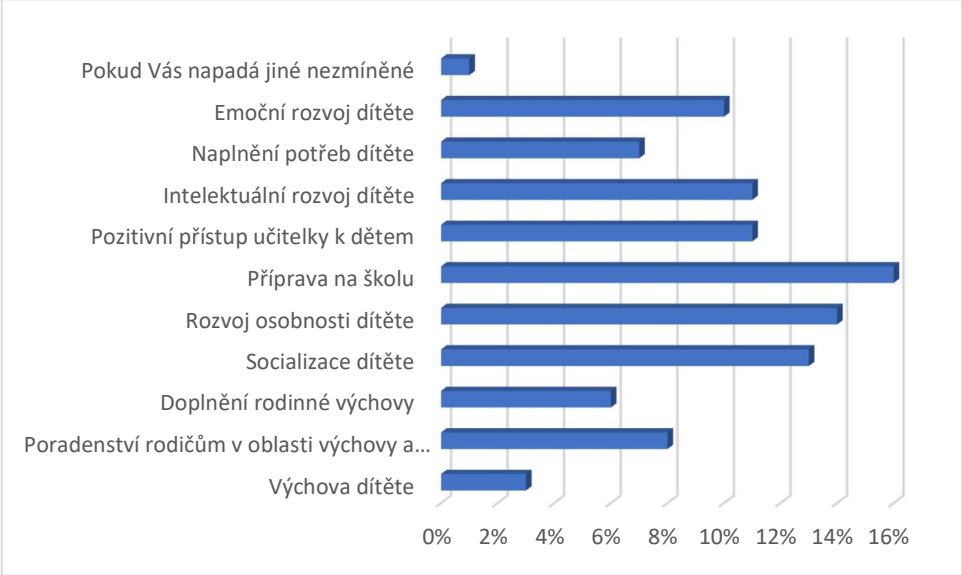

V této otázce byla možnost vybrat si pět nejdůležitějších očekávání od předškolního vzdělávání. Rodiče od mateřské školy očekávají zejména přípravu na základní školu (16 %), rozvoj osobnosti dítěte (14 %), socializaci dítěte (13 %), pozitivní přístup učitelky a intelektuální rozvoj dítěte jsou ve srovnatelném zastoupení 11 %. Nejméně od mateřské školy očekávají rodiče výchovu dítěte, která byla zvolena ve 3 %. V ostatních případech zvolili emoční rozvoj dítěte v 10 %, poradenství rodičům v oblasti výchovy a vzdělávání v 8 %, naplnění potřeb dítěte v 7 % a doplnění rodinné výchovy v 6 %. Rodiče měli možnost vyjádřit i vlastní očekávání, avšak místo očekávání se spíše vyjádřili, že se nemohou rozhodnout a zvolili by všechny odpovědi.

Otázka č. 11: Zjišťujete si sami možnosti přípravy na školu?

Tabulka 27 Zjišťování možností příprav na školu

n=50	***Ano***	***Ne***	***Celkem***
Relativní četnost	50 %	50 %	100 %
Absolutní četnost	25	25	50

Graf 27 Zjišťování možností příprav na školu

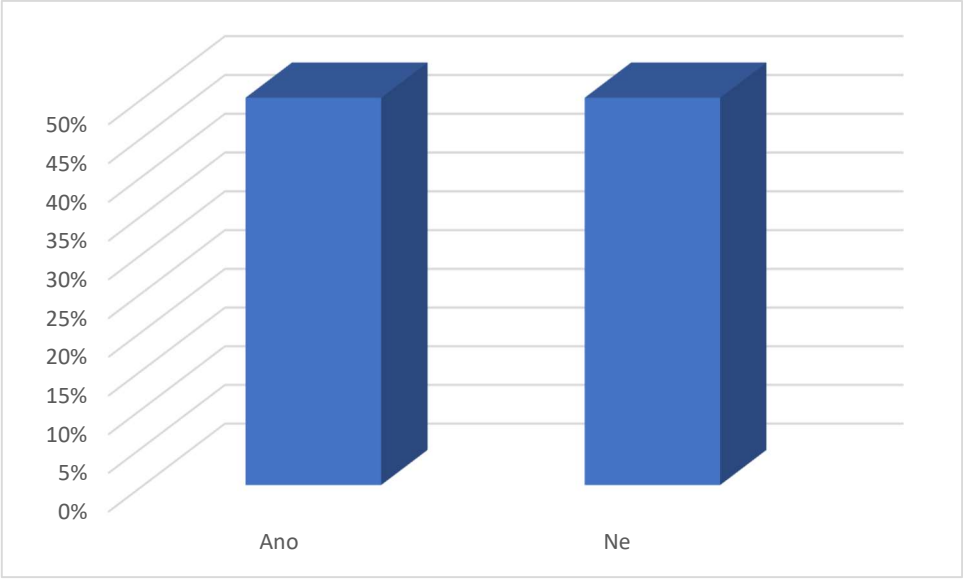

Tabulka 28 Metody zjišťování možností příprav na školu

n=44	Relativní četnost	Absolutní četnost
Základní škola	5 %	2
Internet	36 %	16
Ostatní rodiče	7 %	3
Z MŠ	9 %	4
Učitelka	18 %	8
Jiná	25 %	11
Celkem	100 %	44

Graf 28 Metody zjišťování možností příprav na školu

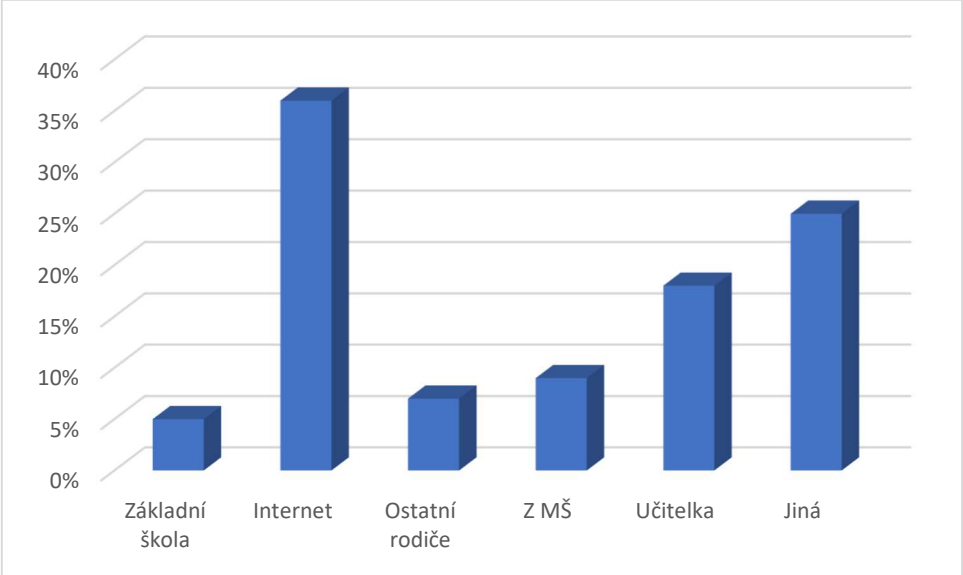

V oblasti zjišťování příprav na školu ze strany rodičů si tito z 50 % přípravy sami vyhledávají a zároveň 50 % si možnosti příprav nezjišťuje. U rodičů, kteří si sami zjišťují informace o možnostech příprav svých dětí na základní školu se dále zkoumal způsob, jakým tyto informace přijímají. V největším zastoupení se jako informační prostředek objevil internet, přesně v 36 %. Někteří rodiče si nechávají poradit od učitelek v mateřské škole (18 %) či reagují na doporučení z MŠ (9 %). Dále jsou jako informační činitele využíváni ostatní rodiče (7 %) a také základní škola (5 %). Mezi jiná jsou zařazeny odpovědi: web Předškolní poradna; VŠ pedagogická; úkoly pro předškoláky; ŠVP ZŠ, ŠVP MŠ; spolupráce s vedením školy; SPC; odborné publikace; knihovna; aplikace pro předškoláky; sešity po starším dítěti z první třídy.

Otázka č. 12: Informoval Vás pedagog o metodách, činnostech a způsobech práce, díky kterým připravují dítě na ZŠ?

Tabulka 29 Informování rodičů o způsobech příprav na ZŠ

n=50	*Ano*	*Ne*	*Celkem*
Relativní četnost	50 %	50 %	100 %
Absolutní četnost	25	25	50

Graf 29 Informování rodičů o způsobech příprav na ZŠ

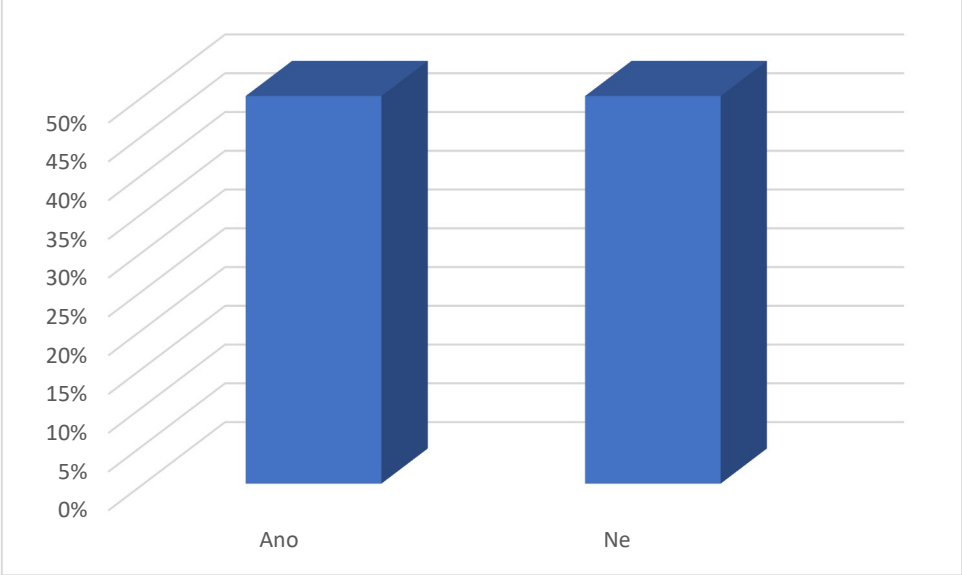

Tabulka 30 Metody využívající MŠ při přípravách na ZŠ

n=34	Relativní četnost	Absolutní četnost
Elkonin	6 %	2
Grafomotorická cvičení	18 %	6
Logické úkoly	6 %	2
Logopedická cvičení	18 %	6
Předškoláček	18 %	6
Rozvoj prostorové i časové orientace	9 %	3
Rozvoj předmatematických dovedností	6 %	2
Rozvoj sluchového i zrakového vnímání	6 %	2
Jiná	15 %	5
Celkem	100 %	34

Graf 30 Metody využívající MŠ při přípravách na ZŠ

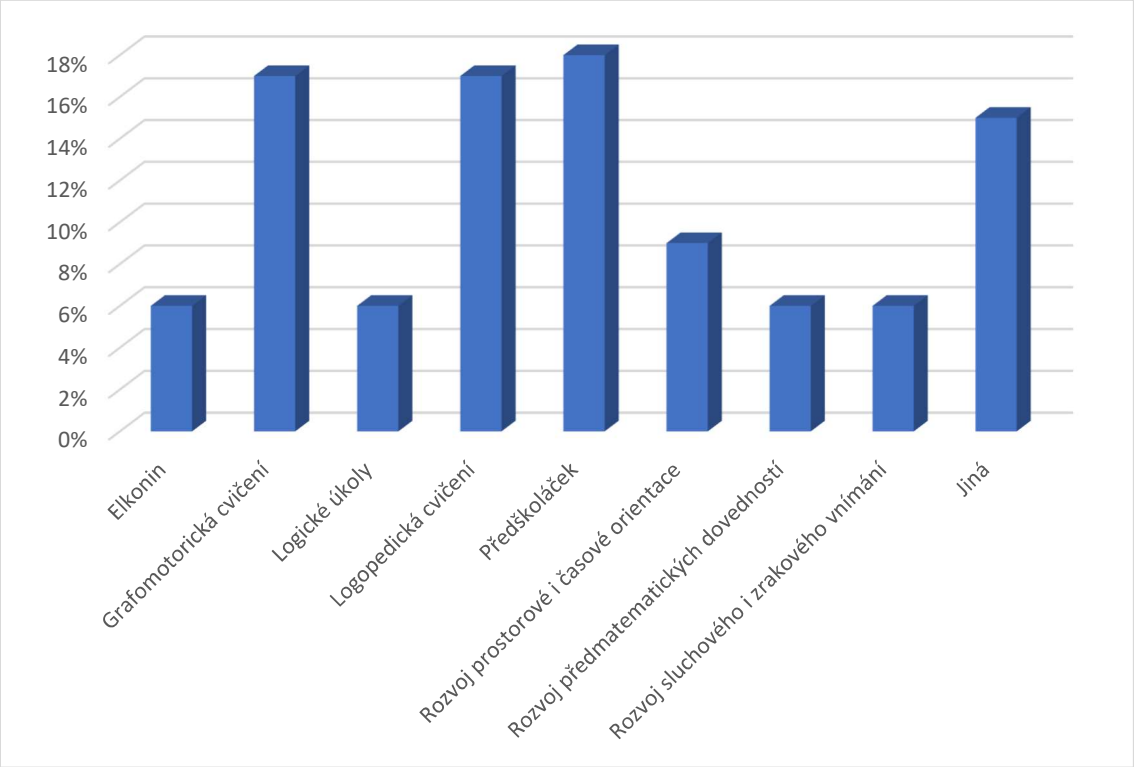

Informování rodičů o metodách předškolní přípravy probíhá v 50 %. Proto se dále zkoumalo konkrétně, jaké metody mateřské školy využívají. Z výzkumného šetření vyplynulo, že z 18 % rodiče ví, že mateřská škola využívá edukačně stimulační program s názvem „Předškoláček“ – toto zjištění není zcela v souladu s odpověďmi pedagogů na otázku č. 11. Přibližně 17 % dotazovaných uvedlo, že mateřská škola využívá grafomotorická cvičení nebo logopedická cvičení. Dále rodiče uvedli, že mateřská škola aktivně rozvíjí prostorovou i časovou orientaci (9 %), sluchové i zrakové vnímání, předmatematické dovednosti, využívá logické úkoly, nebo praktikuje rozvoj jazykových schopností dle D. B. Elkonina všechny v procentuálním zastoupení 6 %. Mimo jiné rodiče uvedli i jednotlivé odpovědi: anglický jazyk Wattsenglish; správné držení tužky; pracovní listy; prožitková pedagogika; základy čtení, psaní, počítání.

Otázka č. 13: Věnujete se aktivitám, které souvisí s přípravou na školu s Vaším dítětem doma?

Tabulka 31 Aktivity související s přípravou na ZŠ v domácím prostředí

n=50	*Ano*	*Ne*	*Celkem*
Relativní četnost	86 %	14 %	100 %
Absolutní četnost	43	7	50

Graf 31 Aktivity související s přípravou na ZŠ v domácím prostředí

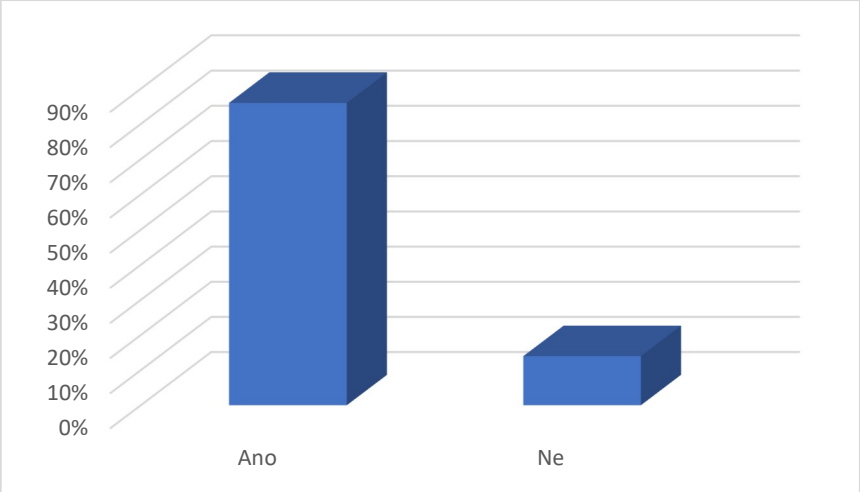

Tabulka 32 Konkrétní aktivity, které využívají rodiče

n=78	Relativní četnost	Absolutní četnost
Grafomotorická cvičení	14 %	11
Interaktivní knihy	5 %	4
Kreslení	3 %	2
Logické posloupnosti	3 %	2
Pracovní listy	3 %	2
Předčítání	3 %	2
Rozvoj jemné motoriky	3 %	2
Rozvoj paměti	3 %	2
Rozvoj pohybových schopností	3 %	2
Rozvoj řeči	5 %	4
Rozvoj sluchového vnímání	14 %	11
Rozvoj smyslového vnímání	3 %	2

Rozvoj zrakového vnímání	6 %	5
Správný úchop tužky	5 %	4
Úkoly a cvičení pro předškoláky	4 %	3
Úkoly dle doporučení MŠ	4 %	3
Úkoly z internetu	3 %	2
Základy čtení, psaní, počítání	9 %	7
Jiná	10 %	8
Celkem	100 %	78

Graf 32 Konkrétní aktivity, které využívají rodiče

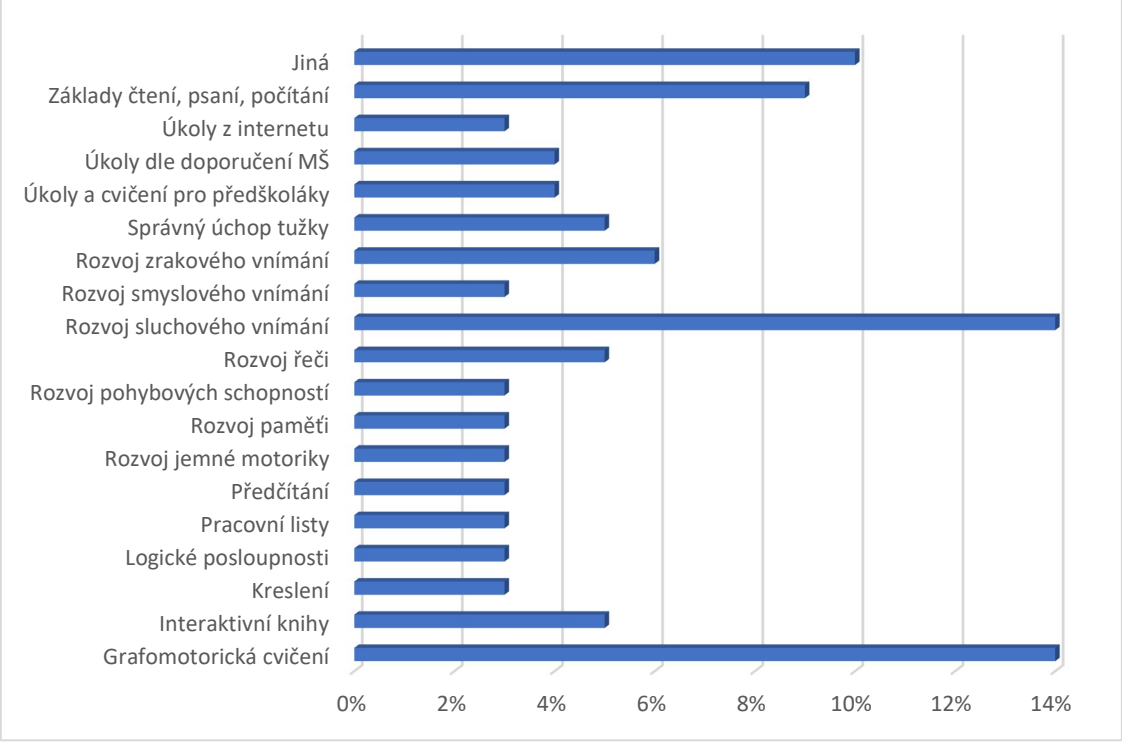

Celkem 86 % rodičů uvedlo v dotazníkovém šetření, že v domácím prostředí praktikuje aktivity, které souvisí s přípravou na základní školu. Naopak 14 % respondentů uvedlo, že se přípravě na základní školu s dítětem nevěnuje. Dále bylo uváděno, jaké aktivity s dítětem praktikují. Nejvíce se využívá grafomotorických cvičení a rozvíjí sluchové vnímání ve 14 %. Respondenti v 9 % učí své děti základům čtení, psaní a počítání; v 6 % pak rozvíjí zrakové vnímání. Rodiče také uváděli, že pro přípravu na školu se svými dětmi používají: kreativní aktivity; logopedická cvičení; rozvoj prostorové i časové orientace; rozvoj předmatematických dovedností; rozvoj schopností a dovedností o které se zajímá; učení nových básní i písní; vnímání okolí; výuka Feursteina.

Otázka č. 14: Znáte metodické doporučení s názvem Desatero pro rodiče vydané MŠMT?

Tabulka 33 Znalost metodického doporučení Desatero pro rodiče

n=50	*Ano, četl/la jsem ho*	*Ano, nečetl/la jsem ho*	*Ne*	*Celkem*
Relativní četnost	14 %	14 %	72 %	100 %
Absolutní četnost	7	7	36	50

Graf 33 Znalost metodického doporučení Desatero pro rodiče

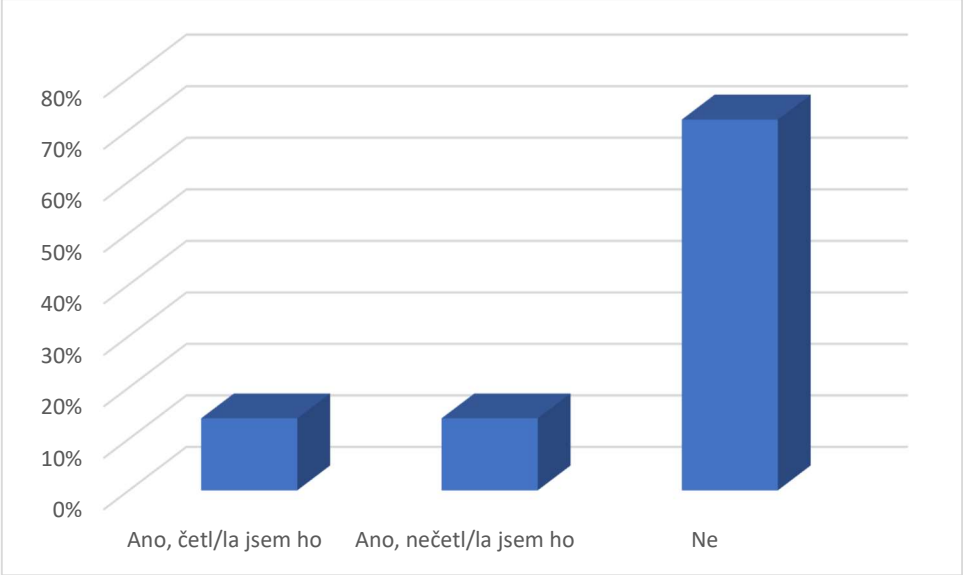

Metodické doporučení s názvem „Desatero pro rodiče“ nezná 72 % dotazovaných. Dle výzkumného šetření vyplynulo, že 28 % rodičů o zmíněné doporučení ví, z čehož půlka respondentů s ním byla detailně obeznámena. Dotazovaní uvedli, že pokud znají metodické doporučení, tak ho znají z webu MŠMT, z internetových stránek, z vysoké školy pedagogické anebo z mateřské školy.

Otázka č. 15: Zvažte, jak velký vliv máte na přípravu Vy a jaký MŠ.

Tabulka 34 Vliv na přípravu dítěte z hlediska rodičů a MŠ z pohledu rodičů

n=50	Mateřská škola		Rodič	
	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost
10 %	6 %	3	0 %	0
20 %	0 %	0	4 %	2
25 %	0 %	0	2 %	1
30 %	6 %	3	14 %	7
40 %	12 %	6	32 %	16
50 %	24 %	12	24 %	12
60 %	32 %	16	12 %	6
70 %	14 %	7	6 %	3
75 %	2 %	1	0 %	0
80 %	4 %	2	0 %	0
90 %	0 %	0	6 %	3
Celkem	100 %	50	100 %	50

Graf 34 Vliv na přípravu dítěte z hlediska rodičů a MŠ z pohledu rodičů

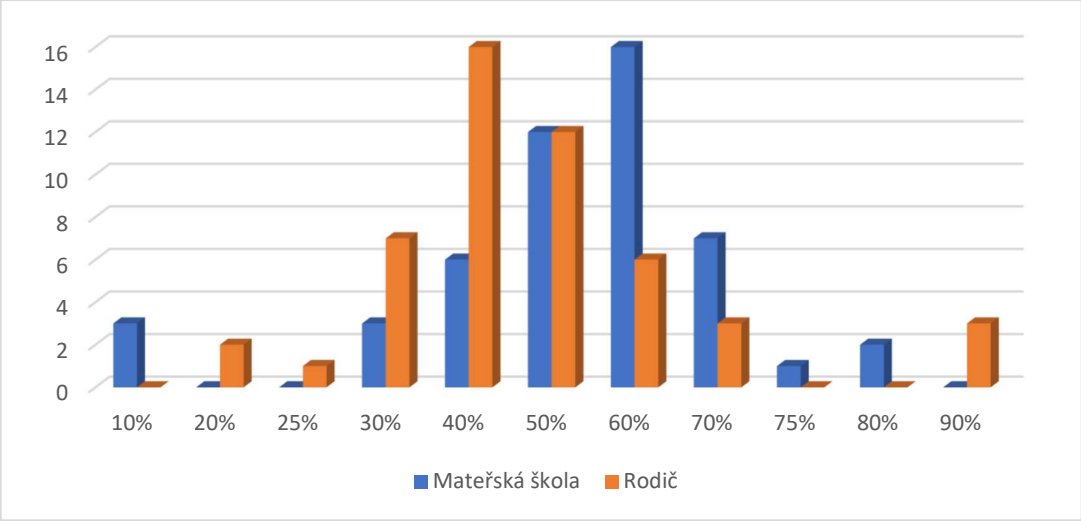

Z celkového počtu si 24 % rodičů myslí, že vliv mateřské školy a rodiny je srovnatelný. Stejné zastoupení rodičů (24 %) si myslí, že má rodič více jak 50 % vliv na přípravu dítěte. 52 % přisuzuje mateřské škole větší vliv na přípravu než samotné rodině.

Otázka č. 16: Na škále od 1 do 10, jak si myslíte, že je Vaše dítě připraveno na školní docházku z MŠ?

Tabulka 35 Úroveň přípravy dítěte na školní docházku

n=50	Relativní četnost	Absolutní četnost
1	0 %	0
2	0 %	0
3	0 %	0
4	4 %	2
5	2 %	1
6	4 %	2
7	10 %	5
8	36 %	18
9	32 %	16
10	12 %	6
Celkem	100 %	50

Graf 35 Úroveň přípravy dítěte na školní docházku

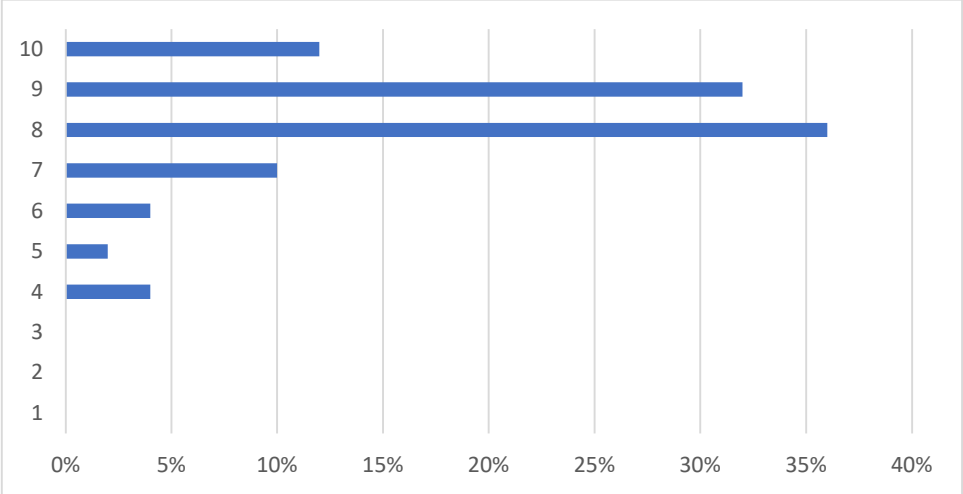

Většina rodičů uvedla, že úroveň přípravy je poměrně dobrá a úroveň přípravy se shoduje s osmým (36 %) a devátým (32 %) stupněm z deseti. Jako nejlepší přípravu (10. stupeň) zhodnotilo 12 % rodičů. Nejméně zhodnotili přípravu na 4. stupni (4 %) a na 5. stupni (2 %). Srovnatelný počet se 4. stupněm byl 6. stupeň se svými 4 % a v neposlední řadě rodiče zvolili 7. stupeň v 10 %.

Otázka č. 17: Jaká shledáváte pozitiva v tom, že učitelky MŠ připravují děti na školní docházku?

Tabulka 36 Pozitiva přípravy na školu v předškolním vzdělávání z pohledu rodičů

n=78	Relativní četnost	Absolutní četnost
Informace o slabých stránkách dítěte	4 %	3
Lehčí přestup na ZŠ	40 %	31
Méně starostí pro rodiče	5 %	4
Méně stresu z nového prostředí	4 %	3
Návyk na autoritu	5 %	4
Příprava na školní režim	20 %	16
Nevím	2 %	2
Odborný přístup	8 %	6
Více času na činnosti s dětmi	4 %	3
Jiná	8 %	6
Celkem	100 %	78

Graf 36 Pozitiva přípravy na školu v předškolním vzdělávání z pohledu rodičů

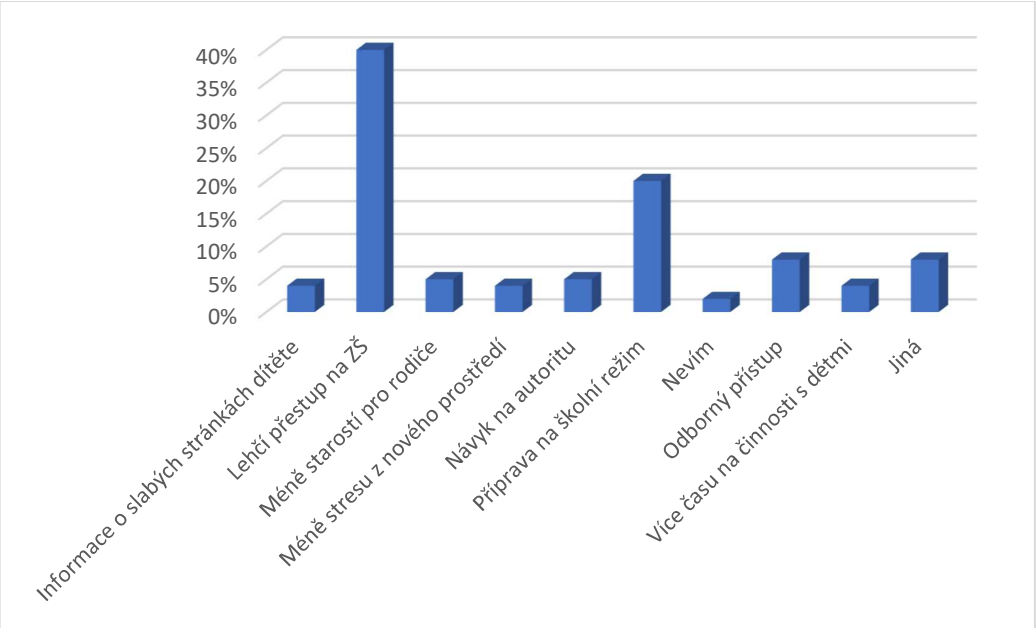

Rodiče zhodnotili jako největší pozitiva předškolní přípravy lehčí přestup na ZŠ (40 %) a přípravu na školní režim (20 %). Ostatní odpovědi se vyskytovaly podstatně méně. Další pozitiva předškolní přípravy dle rodičů jsou: méně stresu pro rodiče, informace o slabých stránkách dítěte, více času na činnosti s dětmi v procentuálním zastoupení 4 %; méně starostí pro rodiče, návyk na autoritu v zastoupení 5 %. Jako další odpovědi rodiče volili tyto: grafomotorická cvičení; informace o schopnostech a dovednostech dětí; komplexní příprava; socializace; srovnávání dětí; zlepšení předmatematických dovedností.

Otázka č. 18: Jaká shledáváte negativa v tom, že učitelky MŠ připravují děti na školní docházku?

Tabulka 37 Negativa přípravy na školu v předškolním vzdělávání z pohledu rodičů

n=53	Relativní četnost	Absolutní četnost
Chybí individuální přístup	9 %	5
Nevím	17 %	9
Povinnost absolvovat přípravu v MŠ	4 %	2
Přetížené děti	4 %	2
Žádná	57 %	30
Jiná	9 %	5
Celkem	100 %	53

Graf 37 Negativa přípravy na školu v předškolním vzdělávání z pohledu rodičů

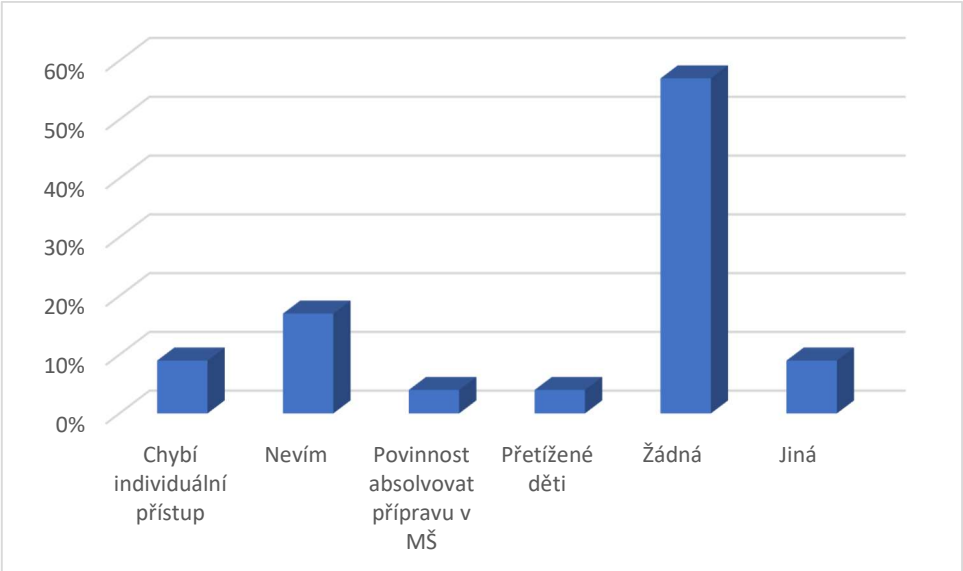

Rodiče ve většině případů (57 %) neshledávala žádná negativa, nebo je žádná v tu chvíli nenapadala (17 %). V konkrétních případech se vyjádřili, že jim chybí individuální přístup k dětem (9 %), děti jsou podle nich přetížené (4 %) anebo jim vadí povinnost absolvovat přípravu v mateřské škole (4 %). Mezi další odpovědi respondenti uváděli: chybí zpětná vazba s rodiči; menší prostor pro práci s dětmi; strach dětí ze základní školy; stres ze zvládnutí úkolů, které jim nejdou; zbytečná práce s administrativou.

11 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Vzhledem k tomu, že byla hlavní výzkumná otázka společná pro rodiče i pedagogy, zabývám se nejdříve dílčími otázkami, které jsou rozdělené a následně zodpovím hlavní výzkumnou otázku.

Dílčí výzkumné otázky – pedagogové:

Jaké činnosti (metody či postupy) využívají pedagogové při přípravě dětí na vstup na základní školu?

Stejně jako u dotazníku určených pro rodiče jsem se ptala i pedagogů, jaké činnosti, metody či postupy využívají oni při vzdělávání dětí. Příprava dětí na základní školu je v kompetenci učitelky a každá si dle vlastních zkušeností a vědomostí volí vlastní postupy či si vybírá metody, které nejen jí, ale i dětem nejvíce vyhovují. Mezi nejčastějšími odpověďmi pedagogové uváděli:

1. materiály od V. Bednářové a J. Šmardové,
2. metoda Dobrého startu,
3. aktivity z publikace Předcházíme poruchám učení,
4. edukativně stimulační program s názvem „Předškoláček“,
5. rozvoj jazykových schopností dle D. B. Elkonina.

Jak často se pedagogové věnují přípravě na školu v posledním roce předškolního vzdělávání?

Dotazovaní pedagogové uvedli, že přípravě na školu se věnují v 88 % každý den. Při těchto aktivitách se pedagogové (54 %) nezaměřují pouze na děti v povinném předškolním vzdělávání, ale aktivity uplatňují na celou třídu. Mezi těmi, kteří aktivity uplatňují pouze u předškoláků je možné vysvětlení takové, že mají homogenní třídu, či aktivity zařazují do poobědového odpočinku, kdy mají předškoláci zaveden nespavý režim.

Jaký je postoj pedagogů k povinnému předškolnímu vzdělávání?

S povinným předškolním vzděláváním většina pedagogů souhlasí a považuje ho za potřebné. Stejně jako rodiče i pedagogové mají povinné předškolní vzdělávání spojené s přípravou na základní školu a s tím spojeným návykem na školní režim. Oproti rodičům se pedagogové více nevyjadřovali a nesdíleli své myšlenky vzhledem k povinnému předškolnímu vzdělávání. Dotazovaní pedagogové, kteří nesouhlasí s povinným předškolním rokem uvedli, že je to zbytečné zátěž pro pedagogy a více se tak zahltí různým papírováním. Někteří se vyjádřili i tak, že za současných podmínek s povinným předškolním vzděláváním nesouhlasí.

Dílčí výzkumné otázky – rodiče:

Jaká jsou konkrétní očekávání rodičů od mateřské školy?

Tato otázka byla umístěna konkrétně v dotazníku, kdy si rodiče mohli vybrat pět odpovědí z nabídky, či se mohli sami vyjádřit a napsat vlastní očekávání, které nebylo obsaženo v nabídce odpovědí. Pro několik rodičů byly všechny nabízené odpovědi natolik důležité, že nebyli schopni vybrat konkrétních pět a vyjádřili se tak, že jejich odpověď je nerozhodná. Z výzkumného šetření vyplynulo, že rodiče považují za nejvíce důležité očekávání tyto:

1. příprava na školní docházku,
2. rozvoj osobnosti dítěte,
3. socializace dítěte,
4. pozitivní přístup učitelky,
5. intelektuální rozvoj dítěte.

Jaké mají rodiče informace o činnostech (metodách a způsobech práce), které jsou v MŠ zaměřovány na přípravu dětí na školu?

Rodiče by měli mít s mateřskou školou zaveden systém pravidelné komunikace, kdy se předávají nejdůležitější informace jak o dítěti, tak i metodách, kterými dítě vzdělávají. Komunikace by měla být bezproblémová a pozitivně naladěná. Z výzkumného dotazníku vyplynulo, že 50 % rodičů o metodách vzdělávající jejich děti neví a naopak 50 % dotazovaných rodičů má přehled o metodách, činnostech či speciálních programech, které vzdělávají jejich děti.

Mezi nejčastější aktivity, o kterých rodiče mají přehled a ví, že je pedagogové vzdělávající jejich děti využívají jsou:

1. edukačně stimulační program s názvem „Předškoláček“,
2. grafomotorické cviky,
3. logopedická intervence,
4. logické úkoly,
5. rozvoj jazykových schopností dle D. B. Elkonina.

Jaký je postoj rodičů k povinnému předškolnímu vzdělávání?

K povinnému předškolnímu vzdělávání se většina dotazovaných rodičů (94 %) vyjádřila kladně a považují povinný předškolní rok za důležitý aspekt přípravy dítěte na základní školu. Někteří dotazovaní rodiče se navíc vyjádřili k tomu, proč si myslí, že je povinné předškolní vzdělávání vhodné. Většina rodičů očekává od povinného předškolního vzdělávání přípravu na školní docházku. Předpokládají, že pokud jejich dítě bude absolvovat povinnou předškolní docházku tak bude cíleně vzděláváno, aby nemělo v budoucnu problém při přestupu na základní školu. Někteří se dále vyjádřili, že s povinným předškolním vzděláváním sice souhlasí, ale povinná docházka by měla být jen pro některé děti – například děti ze *znevýhodněného prostředí*. Zbylých 6 % rodičů s povinným předškolním vzděláváním nesouhlasí a jsou toho názoru, že by se měl každý rodič individuálně rozhodnout, zda dítě zapsat do mateřské školy či nikoliv. Část rodičů je i toho názoru, že zavedením povinného předškolního vzdělávání zasahují ve velké míře do rodinného života, a proto s ním v žádném případě nesouhlasí.

Hlavní výzkumná otázka: ***Jaký je názor rodičů/pedagogů na přípravu dětí na základní školu v předškolním vzdělávání?***

Rodiče i pedagogové se shodli v tom, že dítě navštěvující mateřskou školu déle jak jeden rok je na mateřskou školu lépe připravené než dítě navštěvující mateřskou školu pouze po dobu povinného předškolního vzdělávání. Pedagogové i rodiče přípravu dětí na předškolní vzdělávání hodnotí pozitivně a myslí si, že je pro dítě důležitá pro plynulý přesun z předškolního do základního vzdělávání. Zároveň je předškolní vzdělávání důležité pro navyknutí na jistý režim, který bude základní vzdělávání vyžadovat. Z výzkumného šetření jsem zjistila, že pedagogové i rodiče se na vlivu mateřské školy a rodičů shodují a přisuzují společně srovnatelný či větší vliv mateřské škole.

Z průzkumu také vyplynulo, že jako hlavní pozitivní aspekt přípravy na školu je snadnější přestup na základní školu, připravenost na školní režim nebo socializace dítěte. K negativním aspektům se pedagogové většinou nevyjadřovali, jelikož jsou s nynějším stavem spokojeni a nemají výhrady. Pokud se vyjádřili, že je něco, co považují za negativní aspekt byla to nejčastěji spolupráce s rodiči. Spolupráce s rodiči je v předškolním vzdělávání velmi důležitá stejně jako komunikace. Je potřeba s rodiči diskutovat nad tématem přípravy jejich dětí na školu a informovat je o postupech jejich dětí. Rodiče pak mohou velmi výrazně přispět k lepší přípravě dítěte na školu tím, že budou s dítětem pracovat na jeho slabších stránkách.

Ze stran rodičů se jako pozitiva přípravu na školu v předškolním vzdělávání nejvíce objevoval lehčí přestup na základní školu a návyk dětí na školní režim. Dále rodiče považují za pozitivní aspekt, že jsou informováni o slabých stránkách dítěte či odborný přístup k dítěti ze stran učitelky. Stejně jako pedagogové se většina dotazovaných rodičů k negativnům nijak nevyjádřila. Pokud se však vyjádřili, nejvíce jim vadil malý prostor pedagogů pro individuální práci s dětmi. Mimo jiné byli také toho názoru, že děti mohou být ze systematické přípravy na školu přetížené.

12 Diskuse

Přestup dětí na základní školu je velikým krokem nejen pro samotné dítě, ale i pro celou jeho rodinu. Ke zdárnému přestupu je potřeba aby dítě bylo dostatečně připravené jak z prostředí mateřské školy, tak z rodinného prostředí. Kropáčková (2008) chápe školní připravenost jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte a je nutné k němu přistupovat individuálně a rozvíjet oblasti, které je potřeba zlepšit. Mateřská škola pak může fungovat jako poradna pro rodiče a poskytnout jim potřebné rady v oblasti vzdělávání a výchovy dítěte, aby byly dostatečně připravené při zápisu na základní školu. Avšak nároky na vzdělávání se z pohledu rodičů mohou velmi měnit v závislosti na technologickém pokroku, ale také v závislosti na nových výchovných metodách, které převážná většina rodičů aktuálně uplatňuje. Proto se domnívám, že pro rovnoměrný vývoj dítěte a naplnění očekávání rodičů je potřeba toto téma individuálně s každým rodičem probrat a navzájem se informovat o možnostech a metodách příprav dětí na přestup.

Dle výzkumu Šmelové (2005), která se ve svém výzkumném šetření zaměřovala na názory rodičů a jejich vlastní očekávání od mateřských škol zjistila, že mezi očekávání rodičů patří v převážné většina příprava dětí na vstup do základního vzdělávání. Dále pak rodiče očekávají celkový rozvoj dětí, ale nemělo by se zapomenout na individuální potřeby a zájmy dítěte. K podobným závěrům jsem došla i ve svém výzkumném šetření, kdy dotazovaní rodiče uvedli, že nejvíce očekávají přípravu dětí na přestup na základní školu a celkový rozvoj osobnosti dítěte. Avšak oproti Šmelové se v mnou vytvořeném dotazníkovém šetření naplnění potřeb dětí umístilo na spodních příčkách.

Podle V. Bednářové a J. Šmardové (2015) by se měla příprava předškoláků na školu zaměřit na několik oblastí, které mohou dítěti pomoci ve školní připravenosti. Jsou to oblasti: grafomotorika a motorika; zrakové vnímání a paměť; prostor a jeho vnímání; vnímání času; řeč; sluchové vnímání a paměť; základní matematické představy. Ve výzkumném šetření rodiče uvedli, že mateřská škola, kterou navštěvuje jejich dítě rozvíjí prostorovou i časovou orientaci, sluchové i zrakové vnímání, předmatematické dovednosti nebo rozvíjí jazykové schopnosti dle D. B. Elkonina. Samotní rodiče pak uvedli aktivity, které sami v domácím prostředí využívají. Nejvíce rodiče využívají grafomotorických cvičení a rozvíjí sluchové vnímání, učí své děti základům čtení, psaní

a počítání, rozvíjí zrakové vnímání, prostorovou i časovou orientaci nebo rozvíjí předmatematické dovednosti. Je tedy patrné, že se rozvíjí všechny oblasti, které V: Bednářová a J. Šmardová doporučují pro kvalitní přípravu dětí.

Podle Smolíkové (2010) proběhla diskuse na téma povinného předškolního vzdělávání z rozhodnutí MŠMT. V této diskusi se vyjádřili k povinnému předškolnímu vzdělávání nejen rodiče, ale i pedagogové a další. Z diskuse vyplynulo, že většina dotazovaných pedagogů bylo pro zavedení povinného předškolního vzdělávání. Mezi důležité podmínky také pedagogové uvedli, že je potřeba snížit celkový počet dětí ve třídě nebo zajištění dalšího pedagoga. Stejně tak nadpoloviční většina rodičů souhlasila se zavedením povinného předškolního vzdělávání. K podobným výsledkům jsem se dostala i vlastním výzkumným šetřením. Pedagogové, kteří souhlasili s povinným předškolním vzděláváním uvedli, že jsou děti lépe připravené na školní docházku, jsou socializované, mají kontakt s vrstevníky anebo, že si děti zvyknou na určitý školní režim. Jak dotazovaní rodiče, tak pedagogové v nadpoloviční většině souhlasili s povinným předškolním vzděláváním.

13 Závěr

Cílem práce bylo zjistit jakým způsobem nahlíží na přípravu dětí na základní školu rodiče a pedagogové. Zpracovala jsem dva dotazníky, které jsem poskytla respondentům z řad pedagogů i rodičovské veřejnosti.

Diplomovou práci jsem rozdělila do dvou částí. V první části jsem se věnovala teoretickému podkladu pro část druhou. Zaměřila jsem se na systém předškolního vzdělávání a na vývoj dítěte před nástupem do školy. Znalost vývoje dítěte je velmi důležitá pro pedagogy, kteří vzdělávají předškolní děti. Mohou tak upozornit na určité odchylky, které by mohly naznačovat budoucí problémy na základní škole. Dále jsem se zabývala školní zralostí a připraveností, která je úzce spjata s vývojem dítěte. Abychom zajistili, že dítě je dostatečně připravené na přestup je potřeba znát základní indikátory školní připravenosti i zralosti. Pro zjištění úrovně znalostí a dovedností dítěte je potřeba také znát diagnostické metody, které můžeme v praxi uplatnit a využít je při předškolním vzdělávání. Také je potřeba informovat rodiče o úrovni, které jejich dítě dosáhlo, aby měli přehled a mohli v případě problémů navštívit poradenské zařízení.

Mimo tato témata jsem se také zaměřila na možnosti, jakými mohou mateřské školy dítě stimulovat a systematicky připravovat k přestupu na základní školu. Dle mého názoru je potřeba rozšiřovat povědomí o edukačně stimulačních programech jak mezi pedagogy, tak hlavně mezi rodiči, aby si mohli vybrat jakým způsobem budou dítě připravovat. Proto je také důležitá komunikace mezi vzdělávací institucí a zákonnými zástupci dítěte pro zjištění nároků na vzdělávání od rodičů a v opačném směru pro informování rodičů o možnostech mateřské školy.

Dotazníkové šetření probíhalo bez větších komplikací a dokázala jsem pomocí něho odpovědět na výzkumné otázky, které jsem si předem stanovila. Získala jsem cenné informace o názorech učitelů mateřských škol a rodičů na téma přípravy i na téma povinného předškolního vzdělávání. Myslím si, že do budoucna mi bude velkým přínosem znalost vytváření dotazníkového šetření, protože si budu moci díky němu zjistit například postoj rodičů ke vzdělávání jejich dětí na mateřské škole. Prospěje to tak komunikaci mezi mateřskou školou a rodiči. Někdy je pro rodiče složité osobně vyjádřit svůj názor učitelce, proto je vhodné zařadit dotazník mezi evaluační prostředky MŠ.

14 Literatura

ARSLAN, Emel. SALTALI, Neslihan. YILMAZ, Hasan. (2011). *Social Skills and Emotional and Behavioral Traits of Preschool Children. Social Behavior and Personality: an international journal*. 39. 1281-1287. 10.2224/sbp.2011.39.9.1281.

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2011. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

BLATNÝ, Marek, ed. *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3462-3.

BLATNÝ, Marek. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3434-7.

BUDÍKOVÁ, Jaroslava, Pavla KUNCOVÁ a Patricie KRUŠINOVÁ. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?: [co potřebuje budoucí prvňáček umět a znát]*. Brno: Computer Press, 2004. Rozvoj osobnosti (Computer Press). ISBN 80-7226-637-3.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku. Praha*: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.

Důvodová zpráva k novele školského zákona. 2015. MŠMT. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=121801

DZHOROVA, Blaga. (2019). *The preschool child: Initiative, active and independent*. 215-226. 10.32591/coas.e-conf.04.19215d.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

JABŮREK, Michal. *Představení projektu DIS a jeho výstupů – 12 diagnostických nástrojů*. E-psychologie [online] 2013, 7 (2), 25-28 [cit. 13. 12. 2020]. Dostupný z WWW: <http://e-psycholog.eu/pdf/jaburek-zp.pdf>. ISSN 1802-8853.

JAROŠOVÁ, Helena. *Moderní výukové metody v mateřské škole: Mozaika inspirací pro pedagogy mateřských škol [online]*. 2012 [cit. 2020-12-06]. Dostupné z: https://docplayer.cz/433044-Moderni-vyukove-metody-v-materske-skole-mozaika-inspiraci-pro-pedagogy-materskych-skol.html

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.

KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-712-1.

KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJKOVÁ. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. Praha: Grada, 2010-. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3600-6.

KLÉGROVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. Žijeme s dětmi. ISBN 80-204-1020-1.

KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-X

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a PUPALA, Branislav. *Předškolní a primární pedagogika =: Predškolská a elementárna pedagogika*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0852-3.

KREJČOVÁ, Věra, Jana POCHE KARGEROVÁ a Zora SYSLOVÁ. *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0812-9.

KROPÁČKOVÁ, Jana. SYSLOVÁ, Zora. ADAMEC, Čapek, Martin. *Metodika předškolního vzdělávání zaměřená na didaktické aspekty práce s dětmi aneb Jak usnadnit přechod dětí z předškolního do primárního vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2019. ISBN 978-80-7290-923-0.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3080-6.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3357-2.

MARUŠÁK, Radek, KRÁLOVÁ, Olga a RODRIGUEZOVÁ, Veronika. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-472-4.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie: specifické poruchy čtení*. 3. upr. a rozšíř. vyd. Jinočany: H & H, 1995. ISBN 80-85787-27-x.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Zralost 5: psychický vývoj pětiletých dětí: informace pro rodiče*. Praha: MediMedia Information, 2014.

MŠMT. *Desatero pro rodiče dětí předškolního věku [online]*. 2013 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku?highlightWords=desatero+rodi%C4%8

MŠMT. *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020. [online]*. Praha: MŠMT, 2014 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3

MŠMT. *Povinnost předškolního vzdělávání u dětí, které jsou žáky zahraničních škol v ČR [online]*. 2019 [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/povinnost-predskolniho-vzdelavani-u-deti-ktere-jsou-zaky

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]*. 2018 [cit. 2020-01-28]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/45304/

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.

POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-817-3.

Praktická příprava do školy. Praha: Svojtka & Co., 2011. ISBN 978-80-256-0312-3.

PROCHÁZKA, Roman. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4451-3.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.

PUGNEROVÁ, Michaela a Ivana DUŠKOVÁ. *Z předškoláka školákem*. Ilustroval Martina VAŇKOVÁ. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0573-1.

RAUDENSKÁ, Jaroslava a Alena JAVŮRKOVÁ. *Lékařská psychologie ve zdravotnictví*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2223-8.

SEDLÁČKOVÁ, Hana, Zora SYSLOVÁ a Lucie ŠTĚPÁNKOVÁ. *Hodnocení výsledků předškolního vzdělávání*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-884-8.

SINDELAR, Brigitte. *Předcházíme poruchám učení: soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. Vyd. 5. Přeložil Věra POKORNÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0405-3.

SLAMĚNÍK, Ivan. *Emoce a interpersonální vztahy*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3311-1.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Výsledky diskuse k zavedení povinného předškolního vzdělávání v ČR. Články RVP* [online]. 22.03.2010 [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/8065/VYSLEDKY-DISKUSE-K-ZAVEDENI-POVINNEHO-PREDSKOLNIHO-VZDELAVANI-V-CR.html/

SPLAVCOVÁ, Hana. *Metodické doporučení k průběhu individuálního vzdělávání dětí v mateřských školách a ověření dosahování očekávaných výstupů [online]*. 2018 [cit. 2020-12-06]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/3631_1_1/

SVOBODA, Mojmír, Dana KREJČÍŘOVÁ a Marie VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0899-0.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

SYSLOVÁ, Zora, Jana KRATOCHVÍLOVÁ a Táňa FIKAROVÁ. *Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1324-6.

ŠMELOVÁ, Eva. *Předškolní vzdělávání očima rodičovské veřejnosti*. Pedagogická orientace 2005, č. 1, s. 52–57. ISSN 1211-4669.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VYBÍRAL, Zbyněk a Jan ROUBAL, ed. *Současná psychoterapie*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-682-7.

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 6. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-48#p1-2

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 4. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#f2873887

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-262-0044-4.

15 Seznam příloh

Příloha 1

Příprava na základní školu očima rodičů

Vážený rodiče,

Jsem studentka Univerzity Hradec Králové, obor Předškolní pedagogika se zaměřením na děti se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci diplomové práce zjišťuji, jakým způsobem nahlíží pedagogové a rodiče na přípravu na základní školu v rámci předškolního vzdělávání. Proto se na Vás obracím s prosbou o vyplnění dotazníku, který trvá několik minut. Dotazník je zcela anonymní a údaje budou použity pouze pro studijní účely.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a spolupráci

S přáním hezkého dne

Terezie Illnerová

1. Jsem

◯ Muž

◯ Žena

2. Věk

◯ 20-30 let

◯ 31-40 let

◯ 41-50 let

◯ 51-60 let

◯ 61 a více let

3. Vzdělání

◯ Základní

◯ Střední odborné

◯ Středoškolské

◯ Vyšší odborné

◯ Vysokoškolské

4. Kolik let je Vašemu dítěti?

◯ 3 roky

◯ 4 roky

◯ 5 let

◯ 6 let

◯ 7 let

5. Jaký je Váš názor na povinné předškolní vzdělávání?

6. Jak je podle Vás důležitá příprava na školu v posledním roce předškolního vzdělávání?

1- nedůležitá; 10 - velmi důležitá

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ ☐ / 10

7. Myslíte si, že je dítě, které chodilo do mateřské školy déle jak jeden rok lépe připravené na školu než dítě, které nastoupilo pouze na povinný předškolní rok?

◯ Ano

◯ Ne

8. Jak hodnotíte mateřskou školu v oblasti přípravy Vašeho dítěte na školu?

◯ Velmi dobrá

◯ Dobrá

◯ Dostačující

◯ Nedostačující

Nedokážu posoudit

9. Je něco, co byste v oblasti přípravy na školu chtěl/la zlepšit/doplnit?

V MŠ, do které dochází Vaše dítě

10. Jaká jsou Vaše očekávání od předškolního vzdělávání?

Vyberte nejvýše pět odpovědí, které považujete za nejdůležitější

- ☐ Výchova dítěte
- ☐ Doplnění rodinné výchovy
- ☐ Socializace dítěte
- ☐ Rozvoj osobnosti dítěte
- ☐ Příprava na školu
- ☐ Pozitivní přístup učitelky k dětem
- ☐ Intelektuální rozvoj dítěte
- ☐ Naplnění potřeb dítěte
- ☐ Emoční rozvoj dítěte
- ☐ Poradenství rodičům v oblasti výchovy a vzdělávání dítěte
- ☐ Pokud Vás napadá jiné nezmíněné

11. Zjišťujete si sami možnosti přípravy na školu?

- ☐ Ano
- ☐ Pokud ano, kde a jak si zjišťujete informace
- ☐ Ne

12. Informoval Vás pedagog o metodách, činnostech a způsobech práce, díky kterým připravují dítě na ZŠ?

Např.: Edukativně stimulační program Předškoláček od J. Bednářové a V. Šmardové

- ☐ Ano
- ☐ Pokud ano, co a jak se v MŠ v rámci přípravy na školu realizuje/používá?
- ☐ Ne

13. Věnujete se aktivitám, které souvisí s přípravou na školu s Vaším dítětem doma?

Např.: Rozvoj sluchového vnímání, rozvoj zrakového vnímání

☐ Ano

☐ Pokud ano, jaké aktivity s dítětem realizujete? ☐

☐ Ne

14. Znáte metodické doporučení s názvem Desatero pro rodiče vydané MŠMT?

☐ Ano, četl/la jsem ho

☐ Ano, nečetl/la jsem ho

☐ Pokud ano, odkud ho znáte? ☐

☐ Ne

15. Zvažte, jak velký vliv máte na přípravu Vy a jaký mateřská škola?

Např.: 30% rodič; 70% mateřská škola

☐ Rodič ☐

☐ Mateřská škola ☐

16. Na škále od 1 do 10, jak si myslíte, že je Vaše dítě připraveno na školní docházku z MŠ?

1 - nepřipravené; 10 - nejlépe připravené

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ ☐ / 10

17. Jaká vidíte pozitiva z hlediska přípravy na školu v předškolním vzdělávání?

18. Jaká vidíte negativa z hlediska přípravy na školu v předškolním vzdělávání?

Děkuji za Váš čas, který jste věnoval/la tomuto dotazníku.

Příloha 2

Příprava na školu očima pedagogů

Vážená Paní učitelko/Pane učiteli,

Jsem studentka Univerzity Hradec Králové, obor Předškolní pedagogika se zaměřením na děti se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci diplomové práce zjišťuji, jakým způsobem nahlíží pedagogové a rodiče na přípravu na základní školu v rámci předškolního vzdělávání. Proto se na Vás obracím s prosbou o vyplnění dotazníku, který trvá několik minut. Dotazník je zcela anonymní a údaje budou použity pouze pro studijní účely.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a spolupráci

S přáním hezkého dne

Terezie Illnerová

1. Jsem

◯ Muž

◯ Žena

2. Věk

◯ 20-30 let

◯ 31-40 let

◯ 41-50 let

◯ 51-60 let

◯ 60 a více let

3. Vzdělání

◯ Střední pedagogická škola

◯ Vyšší odborná škola pedagogická

◯ Vysoká škola

◯ Jiná...

4. Jak je dlouhá Vaše praxe?

◯ do 2 let

◯ 3-6 let

◯ 7-12 let

◯ 13-19 let

◯ 20-27 let

◯ 28-32 let

◯ nad 32 let

5. Třída, ve které učíte je

◯ Heterogenní

◯ Homogenní

6. Liší se ve Vaší mateřské škole režim předškolních dětí od ostatních dětí?

☐ Ano

☐ Pokud ano, v čem se liší? ☐

☐ Ne

7. Myslíte si, že je dítě, které chodilo do mateřské školy déle jak jeden rok lépe připravené na školu než dítě, které nastoupilo pouze na povinný předškolní rok?

◯ Ano

◯ Ne

8. Jak často zařazujete aktivity, které jsou spojené s přípravou na školu?

9.Pracujete při aktivitách, které jsou zaměřené na přípravu na školu pouze s předškoláky?

◯ Ano

◯ Ne

10.Jaký je Váš názor na povinné předškolní vzdělávání?

11. Využíváte k přípravě dětí na školu speciální programy, činnosti, metody?

Např.: Edukativně stimulační program Předškoláček od J. Bednářové a V. Šmardové

☐ Ano

☐ Pokud ano, jaké? ☐

☐ Ne

12.Má MŠ, ve které pracujete odpolední kroužek zaměřený na přípravu předškolních dětí k přestupu na ZŠ?

◯ Ano

◯ Ne

◯ Jiná... ☐

13. Jste spokojeni s úrovní přípravy na školu v MŠ, ve které pracujete?

◯ Ano

◯ Ne

14.Je něco, co byste v oblasti přípravy na školu chtěl/la změnit/zlepšit?

15.Informujete rodiče o úrovni přípravy jejich dítěte na školu?

◯ Ano, pravidelně

◯ Ano, občas

◯ Ne

16.Probíráte s rodiči oblasti, ve kterých má jejich dítě problémy a ve kterých může domácí příprava pomoci?

◯ Ano, pravidelně

◯ Ano, nepravidelně

◯ Ne

17. Jaký má podle Vás vliv na přípravu rodič a jaký mateřská škola?

Např.: 30% rodič; 70% mateřská škola

☐ Rodič

☐ Mateřská škola

18.Jaká vidíte pozitiva z hlediska přípravy na školu v předškolním vzdělávání?

19.Jaká vidíte negativa z hlediska přípravy na školu v předškolním vzdělávání?

Děkuji za Váš čas, který jste věnoval/la tomuto dotazníku.